

194817

SZOMORY
Az
isteni kert

CVK

N. M.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

17
SZOMORY DEZSŐ
AZ ISTENI KERT

388

ANYUGAT KIADÁSA
BUDAPEST · 1910 ·

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A CIMLAPOT FALUS ELEK RAJZOLTA
„JÓKAI” KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZOMORY DEZSŐ
AZ ISTENI KERT
NOVELLÁK

ANYUGAT KIADÁSA
BUDAPEST · 1910 ·

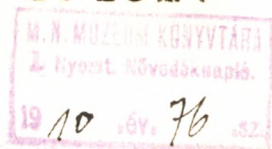
1441 k

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

194817

AZ ISTENI KERT

Valami Hughes Revel nevű fiatal emberhez, aki a londoni újságírásban állítólag igen előkelő, sőt briliáns szerepet játszott, volt egy úgynevezett ajánlólevelem. A Gower-street mélyén akadtam rá, ama rettenetes penziók egyikében, ahol esténként, a vendégasztal körül, e földi lét nyomorúságának egypár elragadó példánya csoportosul: holmi dúlt arcú öreg skót leányok, kenyérért lihegők, német hetérák beteges kövérségben és tragikus hajóskapitányok, akik letörötten s csontig ázva a száraz földön lézengenek.

Felmentem a lépcsőn, a nappal is őrködő bús gázlámpák alatt a negyedik emeletre. Az emberem ott lakott a szögletben, a szögleten is túl, a mélyben, a legmélyebb mélyben, ahová a folyosó gázfényes homálya sem ért s ahol barrikádszerű tömegek mögött, nyilván elmaradt vagy lefoglalt málhák mögött, a vízvezeték sírva pendült aláhulló cseppjeivel.

A falakat tapogatva az ajtórészek világos csíkja mentén, végre ráakadtam a kilincsre, kopogtattam, benyitottam. Egy hosszú, kissé feldult szoba volt,

aféle szomorú barlang, ahol a meghajszolt vad pihen. De hogyan pihent! Az ágyban, a besüppedt matrácban, mintegy végérvényesen, szürkén és kopaszan, letörve, megsemmisülve. Mégis elég derűsen fogadott. A nyomornak azzal a boldog reménységével, mely jót vár még a rossztól is. A levelet elolvasta s menten elhullatta, könnyedén, hanyagul, mint egy lord, elegánsan.

— Nyissa ki kérem az ablakot, — mondotta. — A függöny tegnap leszakadt, — tette hozzá a tárgyak iránt való sajátos jóindulattal.

Egy darab napégette rongy, amolyan avult elefántcsontszínű, lógott az ablakmélyedésben. Ami a függönyből maradt.

— Nem baj, — folytatta — azért lady Bakham mégis gyönyörű.

— Igen, — feleltem tájékozatlanul.

És kinyitottam az ablakot. A szomszédból magas falak meredeztek a napsütéses korom sajátos derűjében. Nyár volt. Egy távoli udvarból egy lombos fa is látszott s egy piros női ruha néhány kék virág között a fényben. Már akkor elvágycsoztam innen. Igen különösnek tűnt, hogy ebbe a siralomba ajánlottak bele.

A kopasz ember felült az ágyban. Onnan kinézett az ablakon. Nyilvánvalóan a nap állását tanulmányozta.

— Legalább három óra van már, — mondotta.

— Sőt négy, — feleltem némi ostoba ingerültséggel, amit a hangomból rögtön kiért.

— Ah, fiatal ember, — szólott enyhén — ha tudná, micsoda öröm az, micsoda öröm! Átaludni az ebédet.

— Ebben nem látok semmi gyönyörűséget, —

feleltem ridegen. — Sokkal élvezetesebb jól ebédelni.

Rámnézett, gondolom egy csöppet megvetőleg. Talán sajnálkozott is rajtam a felsőbbrendű lények ironikus jóindulatával. Egy perc mult el, egy egész nagy, kínos perc. A gúnyos tekintetében valósággal megfürödtem közben. Úgy tűnt nekem, hogy sok mindent mondana még, de láthatólag kerülni kívánja a bonyodalmas polémiát. Továbbá a „jól ebédelni“ is imponálhatott neki valamelyest, minden előkelősége dacára.

— Ön szokott jól ebédelni? — kérdezte csöndesen, valami leplezett nyomatékkal.

— Szoktam, — feleltem önérzetesen. — Én a rendes élet barátja vagyok.

— Nagyon helyes, nagyon helyes, — szólott könnyedén s egy szál selyem pyjamában kiszökött az ágyból. — Ön bizonynyal azért is neheztel rám, — folytatta mosolyogva — hogy a függöny leszakadt s még újat nem varrattam. Nyilván azért is neheztel, hogy ebben az apartamentban nincsen olyan agathe-oszlopos fürdő, rózsákkal behintett medencével amilyenben például Caracalla lubickolt, továbbá nincsenek renaissance tükrök, skót gobelinek és Velasquezek, nincsen semmi, csak egy kopasz korhely aki estefelé ébred mint a hold. Egyszóval ön neheztel, amiért hozzám ajánlották. Holott én nagyon jó fiú vagyok. Én egy kitűnő fiú vagyok. Én olyan fiú vagyok, amilyen kevés van e földön. Rám igen nagy szükség van e földön. De talán parancsol egy cigarettát? — kérdezte előzőkenyen.

Egy szalmából font szegény kis tárcát rántott elő. Két magányos cigaretta vonult meg benne egymáshoz dőlve.

— Finom, igen finom, — ajánlotta — a király is ezeket szíja, nincs külömb, a legkülömb!

— Köszönöm, — feleltem s rágyújtottam. — Nagyon finom, — szólottam mintegy szuggeszcióképpen, de meggyőződés nélkül.

— No látja, — ragadta meg a szavamat, — no látja! Minden igen finom itten. Nézze például ezt a pyjamát. Ez nem lyoni selyem, ez nem manchesteri selyem, oh, a világért sem, — ez japán szövés, pókhálószerűen finom s üde mint egy márkinő bőre. Japán selyem az Indiákon át: a maharadzsák kötik a turbánt az ilyenből. No látja.

— Igen. De mi hasznom van nekem abból, hogy ön japán selymekbe burkolódzik az Indiákon át, vagy hogy is mondjam? Mi hasznom van nekem abból? — ismételtem elriasztó józansággal.

— A szép látása, — felelte könnyedén. — Mert azt csak nem tagadhatja, hogy én e pyjamában megdöbbenően hasonlítok a richmondi hercegre?

— Ön arra hasonlít, akire akar. Legkevesbbé egy komoly emberre. Még kevesbbé arra az előkelő újságíróra és ideális férfiúra, akit az ajánlólevelem révén elképzeltem magamnak.

— Ki tudja? Talán mégis! Nézzük csak. Ön tehát, amint azt az ajánlásból kivettem, egy kontinensbeli terebélyes hírlapkiadó fia. Mint ilyen, a londoni nagy papírok organizációját óhajtja tanulmányozni. E célból kétségkívül igen üdvösnek vélné, ha benyomnám például a „Morning Advertiser“ valamelyik hivatalába.

— Igen.

— Mi sem könnyebb ennél. Magam is dolgozom a „Morning Advertiser“-ba. Sir Bakham a legjobb barátom. Bakham, a direktor. Röviden Bak, a híres

Bak. Lady Bakhamról nem is beszélve . . . Gondolom, már említettem e nőt, — ez isteni barátnőt. Ő látta ezt a pyjamát. De a diszkréció kötelez, fiatal ember.

— Lady Bakhamnak is be fog mutatni? — kérdeztem a gonosz vágyaknak engedve.

— Oh ezt nem, — felelte tétován, — ezt már nem. Ez veszélyes. Ön csinos fiú. Ön nagyon elegáns fiú. Ön egy elsőrendű fiú. Ön egy olyan fiú, amilyenre szükség van Londonban. Lady Bakham . . . no mindegy! Csak azért is be fogom mutatni.

A kopasz emberre immár hálásan pillantottam. Valami sajátságos báj lebegte körül kékselyemben lebegő alakját. Némi öntudatlan vonzalom fűzött hozzá, mint egy szokatlan s meglepő jelenséghez. Már csak azt az elbűvölő férfiút láttam benne aki önző céljaimat a legnagyobb készséggel szolgálja s a legjobb reményeket ébreszti a szívemben.

— Most gyorsan felöltözködöm, — mondotta fürgén — s aztán együtt repülünk. Addig ön lemehetne Eveline kisasszonyhoz, aki e szállót dirigálja, bemutatkozik neki s tudatja vele, hogy ön az én kedvemért ideköltözködik. Egyben előre kifizet, mondjuk, egy havi penziót. Ezzel az én hitelem is megszilárdul. Néhány perc s lenn vagyok. Még néhány perc s a „Morning Advertiser“-ben vagyunk.

— Inkább lady Bakhamhoz menjünk előbb, — feleltem áhítózon. — Mert hiszen ha megnyerem kegyét, amúgy is bekerülök a kiadóba.

— Kitűnő gondolat! Az ügyek egyszerűsítése! — csattant ki lelkesen. — Ön úgy látom, ért az élet művészetéhez.

Igaz, a homályos folyosón, a ravatalszerű lépcsőkön s még amaz odvas küszöbön is mely Eveline

kisasszony officiumába vezetett, hevesen haboztam s ingadoztam. Mért költözködjem ide s mért fizessek előre? Az ajtóra meredve tünődtem. Lady Bakham! Mégis, némi bizalmatlanság gyötört. Lady Bakham, az ismeretlen nő! Az omlatag és vonzó angol asszony, aki szeretne! S benyitottam Evelinhez. Az aranyaim csengésénél, míg búsan lefizetgettem őket, Hughes Revel már mögöttem állott mosolygón s diadalmasan. Gyöngéden átfonta a karomat s könnyed lépdegéléssel kisiklottunk a szomorú házból.

Oly világos volt odakünn! A szomszédos kertekben bodzafák illatoztak. S a vadgesztenyék fehér virágsüvegén apró piros vércseppek fénylettek a napban.

— Lady Bakham a legszebb nő Londonban, — mondotta a kopasz ember. — A legszebb nő a szárazföldön s a tengereken. Szébb annál, a mit Gainsborough föstött, szébb Burne John-nál, a rózsaszínű Watteau minden álmainál. Szép ő, szent Isten, szép, mint egy japán cseresznyefa amikor kivirágzott, szép, mint egy gyöngyházcsiga a smaragdfüvekben, egy aranyalma a hajnalban, vagy a vér a narancsban. Szeretni őt! És szeretni általában. És szédülni és szenvedni is. És még sok minden, ami a gyönyör körül van. Az isteni kert! De én szívesen ebédelnék, — tette hozzá átmenet nélkül.

És rögtön bevont valami színes üvegtető alá, ahol egy vendéglő volt.

— Engem ismernek itten, — magyarázgatta. — Kitűnő hely, impozáns adagok. Ha ön megvacsorál, én is megebédelhetek.

— Elkéssük Lady Bakhamt, — szabadkoztam. — Aztán meg nem is vagyok éhes.

— Oh én olyan éhes vagyok! — felelt epe-

kedőn s dallamosan, — Lady Bakhamnél viszont teázni fogunk.

Törhetetlen étvágygyal már falatozott is, mélyen, nemesen, érzéssel. Rokonszenvező testvériséggel vette át tőlem a teli tányérokat, az italomat is felhajtotta. Közben beszélt tovább :

— Oh, azok a tea-party-k a lady Bakham citromfaszalónjában ! Az apró sévresi csészek a fehér női kezekben ! De csak egyetlenegy tekintet zeng itten, egyetlenegy szőke fej világít. Ön tudja, kié. S az ajkáról valami heves illat árad. Az ember nem is beszélni vágyrna hozzá, de zokogni neki sok mindent a világból. Ez az. Ez az. Az egész hárfa. Az aranyhárfa.

— Oh Istenem, gyerünk, — szólottam megejtve.

Mentünk. Egy kis ház volt ez valahol a Parc Lane körül. Kormos palota, de virág az ablakokban. S a törpe tölgyfaajtó kilincse ragyogott.

— Azt hiszem tévedtünk, — magyarázta Revel.

— Ma nincs tea-party.

— Nincs ? — kérdeztem csalódva.

— Oly csendes minden e ház körül. Sehol egy vendégváró kocsí, semmi.

— Mindegy, — feleltem ingerülten — én lady Bakhamt látni akarom. Én most már mélyen benne vagyok az ügyben, anyagilag és lelkileg is. Egy csomó aranyat hagytam az ön hôteljében s az imént önnek sok ételt is fizettem. Hol van lady Bakham ?

— Nyilván az Operában, — felelte szomoruan.

— Ott ül a páholyában, acélkék ruhában, meztelen vállakkal. Az ő válla ! Mint egy ezüst tükör.

Feldulva már és mámorosan, két jegyet váltottam az Operába. A zengő káprázatban mindenfelől opálfénylésű női vállak, tündöklő szőke fejek virul-

tak. Egynémely asszonyi karnak oly megejtően gyöngéd s vonzó mozdulata volt!

— Ez ő? — kérdeztem fuldokolva.

— Oh dehogy, — suttogta.

— Hát amaz ott?

— Nem.

— Nincs itt? Nem látja?

— Oh Istenem, nem.

Még ez éjjel az összes irányokban hajszottuk, kerestük: a kocsik mélyén amint a sötét utcákon a fénylő nőkkal elvonultak, az előkelő ivókban, a tündöklő verandákon, a pálmák alatt a heves illatokban. Lady Bakham nem volt sehol. A szürkületben egyedül állottunk a szennyes kövezeten.

— Most már gyerünk haza, — buzdított a kopasz ember. — Minden be van zárva.

— Nem megyek, — feleltem elcsigázva — egyáltalán nem megyek s önnel nem is óhajtok találkozni többé. Kár, hogy nem hallgattam intő ösztönömre, amikor először volt szerencsém. De nem is értem, nem is értem, hogyan szédülhettem bele ebbe a hazug lidércbe annyi kiadással! Ez az. Ez az. Az egész hárfa. Az aranyhárfa. Ön egyszerűen megcsalt engem. Lady Bakham! Még a nyomát se láttam.

— Hát én, azt hiszi láttam?

— Nem is létezik!

— Nem.

— Ön egy gazember, — mondtam keserűn.

És nekiindultam az éjszakának. De a kopasz ember utánam jött, mégegyszer megállított egy magányos gázlámpa alatt.

— Hát képzelje el, — szólott békéltetőn, — hogy már csakugyan mutattam önnek valami kövér

vagy csontos asszonyt, valami nagy fehér illatos báb-
bot gyöngyökkel kirakva. Képzelve el, hogy már
szerette is, meg is ízlelte, meg is unta. Mi haszna
volna belőle? Ne beszéljen. Lady Bakham az enyém,
az öné! Hát nem szebb így, hogy nem pillantjuk
meg? Legyen okos, fiatal ember. Már dereng. Jó
reggelt. És jöjjön szépen haza aludni.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÉT KÉK SZEM

Távoly Aladár beszélte el a következő történetet. Nem tudom igaz történet-e . . . Ez előkelő író tudvalevőleg, a legbecsesebb művészek mintájára, sohasem a való életet festette, hanem csak bizonyos egyéni szemlélet és képzelődés színes egyvelegéből és fájdalmas zürzavarából hasított ki egy-némely különös s olykor az emberi szenvedéstől véres darabot.

Egyébként én itten csak megismétlem az egészet, inkább halovány emlékezetből s anélkül természetesen, hogy e brilliáns, mondhatnám vakító író félhomályos mélységeit, stílus és érzésbeli finomságait, forró, halk és enerváló billentyűverését, egész szurdinás és kissé kábult muzsikáját vissza tudnám adni.

*

A történet a következő :

Egyszer a Shaftesbury-Avenue-n, egy tavaszi este, sötét volt és világos. Egyike ama különös estei fényhatásoknak, amelyeket nem látni sehol egyebütt a

világon. Csak éppen a londoni utcán s talán csak éppen a Palace körül. A lámpák, az egész nagy vörhenyes fény élt és ragyogott magának. És ugyancsak magának és magában barnás sötétség borított el mindent. A fény és a homály két külön világ módjára gyöngéden határolták egymást az egybeolvadásnak harmóniája nélkül. A fény és a homály fájdalmasan lebegtek egymás mellett, mint gyászos s tündöklő fátylak. Oly közel s mégis oly távol egymástól, mint egy vak szem egy világos szemtől.

Mikor Bauer Antal, a lézengők sajátságos és szakadozott sietségével elhaladt mellettem, alig ismertem meg, holott én már néhány lépésnyire mindenkit megismerek, még azokat is, akiket nem ismerek, először látok és talán utóljára. De az merőben megmagyarázhatatlan, hogy aki csakugyan érdekes és rendkívüli ember van, majdnem mindig kisiklik a figyelő szem tekintete és a leselkedő érzés ösztöne elől. Mégis, a zseni meglátja az ilyet olykor. Hála istennek. Mert a bűnösök, a vakmerők, a szabálytalan létezésűek, egyszóval a nagy érzések zord és fényes zsványai inkább észrevétlenül sompolyognának tova egy korlátoltabb elméjű s világfelfogású embertársuk előtt. Mire is jó, hogy megálljanak és szóba álljanak, amikor amugy sem érthetik meg egymást? Úgy kell utánuk szaladni, ha kell! Úgy kell felkutatni s megkeríteni őket, mint egy nagy, ritka és megdöbbenítő Frau Carl Druschki rózsát, amelynek imádandó illata van.

Rögtön megfordultam és szaladtam az ember után.

— Ön, úgy-e, a híres Bauer Antal? — kérdeztem.

— Igen, — felelt tétován.

A Palace előtt állottunk a fényben s a homályban. Amit láttam a Bauer Antal arcából, inkább csak sejtettem. Tizenöt esztendő nem is viselte meg. Csak éppen az volt a rettenetes rajta, hogy a régi arc s a régi fiatalság a viharos és gyötrelmes idők emlékében virult, teljesen épen és mégis elváltozva, feldulva, felhasítva s mégis megpihenve, mint a felszántott föld a barázdákban. Kissé rongyosnak és sok mindent nélkülözőnek is tűnt abban a látzólag korrekt öltözködésben, mely az intimusabb részek hiányosságát óvatosan rejtegeti s csak egy mézsárnyalatú vonalkát mutat az inggallér avult fehérségéből.

— Én még ismertem önt — magyaráztam, — amikor hivatalnok volt otthon, állami ember, atléta, táncos, evezős és minden. Amikor még egészen fiatal volt és szórta a pénzt és nagyon vidám fiú volt.

— Oh! — felelte elhárítón. — Régen volt az.

— Régen.

Egy percig hallgattunk. Kicsit kerestem a fonalat, amelyen ezt a beszélgetést tovább fűzhetném. És békén élveztem az emberem halk és kutató tekintetét, ösztönszerű kémlelődését, hogy mit is akarhatok s mi haszna lehet belőlem. Voltaképpen nem akartam semmit; csak megnézni közelről ezt a végképp letört s elzüllött harcost. A londoni utca sodorta elém a maga szennyes áradatában. Amolyan roncs volt mint a többi, holmi elhajított fadarab, amelyik elveszve úszik a nagy vizeken s az ember a csólnakból mégis csak kihajlik érte. Furcsa, hogy itt van, itt áll az utamban.

De ekkor, úgy látszik, már rám is unhatott. A válla megrándult hirtelen. A tekintete leoldódott rólam s felragyogott. Valami ősi energia rázkódtatta

meg, valami ősi hencegés némi keserűségbe vegyülve.

— Mit akar? — kérdezte kurtán. — Ez csak olyan üres bámészkodás.

— Csakugyan. És jobb tenném, ha . . .

— Ha mit? — vágott a szavamba. — Ha jelentene például, ugy-e azt akarta mondani?

— Oh, istenem, — feleltem sértődve, — hát csak ilyen sivár és sötét léleknek tart engem? Mit is jelentenék föl? De hiszen minden régen elévült már . . . az idő eljár, sárga cserebogár. Csak azt akartam mondani, jobb tenném, ha segíteném talán.

— Én nem kérek, — mondotta egy csöppet megenyhülve, — nem szokásom, Amim volt, azt is csak elvettem inkább, vagy elraboltam, vagy sikasztottam, ahogy tetszik. A pénznek soha meg nem alázkodtam meddő és lehetetlen kívánságokkal, a pénznek soha sem engedtem, hogy csak álmokat éljek s nem igaz gyönyörűséget. Csak azért is én voltam az erősebb. Jól belemarkoltam, mint a pék a tésztába, mikor gyúrja a kenyeret. Még ha a más pénze volt is, mindegy. De létezik is az olyan, mint a más pénze! A pénz, pénz, az enyém, tiéd, mindenkié. Azé aki megfogja, akárhogyan, de megfogja.

Igy beszélt Bauer Antal. És hozzátette:

— Csakhogy már nincs egy garasom. Már régen nincs egy garasom.

— Éppen ez. Lássá, ha már találkoztunk, hát ne legyen hiába. Igaz, fel is út, le is út, talán mi ketten sohasem fogunk találkozni többé. Mégis szeretném, lássa, ha egyszer, amikor dolgozom éjszaka a lámpa alatt otthon, maga éppen gondolna rám valahol messze tőlem, valamelyik londoni utcán a fényben s a homályban. Éppen csak gondolna rám, mint

aki egy este kisegítette. Különös mi, mondja? De ha nem akar, nem kell. Maga talán még nem is vacsorált ma este?

Azzal a gyöngéd és meghatott hallgatással felelt, amelyben a nyomorgó ember a maga profán nélkülözését, mint holmi szent fönséget nyújtja.

— No, vallja be.

— Bevallom.

— Cudar dolog a koplalás, a nagystílű koplalást értem, mikor az éhség kínja mint valami mámor már csak az agyat gyötri. Oh hajdan, volt szerencsém hozzá. A gyomrom büszke volt mint Kleopátra királynő a ménlovával egyetemben. Úgy éreztem olykor, hogy megreped a homlokcsontom.

És kutattam a zsebemben és Bauer várt, rokonszenvvvel s érdeklődve.

— Csakhogy tudja, nem adhatok sokat. Én ugyanis önnel szemben a pénznek, sajnos, igenis megalázodom s nagyobbyszerű kívánságaimban mindössze csak az ábrándokig jutok. Nem is vagyok állami ember, atléta, táncos, evezős és minden. Itt van, kérem, egy kis arany.

Utána nyúlt, megragadta precizen és gépiesen, azzal a heves és tragikus kézmozdulattal, mely megfojtana egy embert.

— Köszönöm, — mondotta és megindult.

— Hát csak ennyi az egész? És nincs tovább a kis aranyamért?

— Mi legyen még, mit mondhatok még? — kérdezte némi leplezett keserűséggel. — Hisz ön ismeri az egész ügyet, látom.

— Az egészet nem, óh nem. Például azt sem, hova lett a lány? Az a nagy, lebegő angol lány, aki a vétekbe sodorta.

— Oh elment, — felelte megremegve, — egészen elment, vége.

— Meghalt?

— Nem.

— Hála Istennek. De hogy is halhatott volna meg, hiszen oly szép volt mint a nyári nappal. Hej, haj, én is csak szerettem, én is csak épp úgy, mint a többi fiatalok, akik látták a szinpadon amikor táncolt és dalolt is, főleg dalolt valami fekete kölyök-cicáról, aki kergeti a szélben a fájáról hullott mandulavirágot. Tíz éve van e különös nótának s a kék szemének, mely ránk meredt.

Az ember megröffen mint a vad.

— Miért éppen a szemét mondja? — kérdezte elborultan.

— A szemét, nem tudom, a fényt!

— Oh! — rebegte.

S elfordult. Egy percig hallgatott még. A tenyere mélyén, a kissé szétvált ujjakon át mereven szemlélte az izzadó kis aranyat. Még habozott, még gyötördött. Aztán ismét felém került.

— No jó, — szólott csendesen, — hát nem bánom, hát legyen a pénzéért. Lássá, én nem igen félek és mégis... Hogy az élet tovasodrott bennünket, hogy átvergődtünk némely cudar viharokon, mindegy. Én megküzdöttem és mégis... Az ember nem tudja mi a bűn s mi nem az, az ember szeret és csak szeret, arccal a napnak csak szeret! De egyszer, egy este, a szemét festette, hogy a szinpadra menjen. A méreg átszivárgott a pilláján. Érti ezt? Azóta is csak multak az évek és csak jöttünk tovább, mind lejjebb. Olykor vezettem a kezénél fogva, olykor elhagytam és akkor megállt az utcán... A két tenyerem közé

fogva a nyakamat valami kínzó mámorban fojtogattam magam s éjjel, ha volt hol meghálnom, ronggyá haraptam a vánkösomat. Az életem hozzáfónódott az ő lázas sötétségéhez. A lelkem ott vergődik vele mint galamb szárnyán a vér. Lássá, én nem igen félek és mégis . . . én mindennel megküzdöttem, lássa. De az a két szem, az rettenetes! Azt a két szemet nem tudom nézni. Abban a két szemben minden hiába volt és hogy éltem és szerettem és szenvedtem és üvöltöttem és hogy loptam és elpusztultam, mind, mind hiába volt, az egész nagy élet, az egész világ. Oh istenem, irgalmazz nekem! Oh istenem, az a két kék szem!

Már-már sírt, még szeretett! S amint nekiszédült az éjnek és széles hátával tovasompolygott, fáradtan és súlyos léptekkel mint egy megkéselt titán aki cipeli a sebét, magam is csak mentem utána, a falakat súrolva, remegőn. Már ott, az utca végén, a nyüzsgő tér embertömege fölött, az ünnepi fények izzó máglyái égtek. A járda szélén, egy kis bádogcsészét nyujtogatva, egy asszony állott s énekelt. Az ember feléje ment. S míg elkullogott mellette, a fejét félretartva, a kis aranyat enyhén a csészébe hullatta. Oh istenem irgalmazz nekem! Oh istenem, az a két kék szem!

EGYSZERŰ TÖRTÉNET.

Vajjon ki volt itt kívülem ebben a rengeteg londoni hotelben szeptember végén, amikor mindenki hazament már, elvonult, letűnt s elkallódott, mint a hulló falevél? Majdnem egyedül laktam a vörhenyes téglák tetejében, elhagyva, szürkén, fáradtan és tragikusan, mint egy magányos lovag a vártoronyban, ahol az óra kongott mint egy dallamos ágyú és a muló idővel telezengte a roskatag eget.

Az ebédlőben hervadozó jázmin illatozott az asztalokon, bánatos kis kék virágok mellett amelyeknek alig volt nevök többé, mert elvirultak és elkoptak a csendben. Nagy kerek asztalok voltak itten, távol egymástól s ünnepélyesen, a földig érő súlyos abroszokkal mint a fehér ravatalok és telerakva csillogó acéllal, széles pengéjű és hegyes kések tömegével, mint a jól ápolt bonckészletek. S a távolból, a mélyből, a roppant terem szögletéből, háttéréből vagy örvényéből csöndes és aggódó pin-

cérek közeledtek, feketén mint az árnyak, kémek vagy örök, kissé felriadva, megzavarva, készséggel de ellenségesen is, a fehér ingvértek elborult színével, pettyhűdt keménységével, mert az idő mindent megvisel.

Aki itt volt, mind csöndes ember volt, kimért, türelmes és zajtalan, Elmaradt, bornirt, de kitünő vidéki családok, nemes és kései népek, akik a csöndet szerették, alig egy tucat nyugodalmas ember, világos arcu öreg urak akik sohasem tudtak meg semmit és jól nevelt vén hölgyek kiélezett s békés orral és a dús, fehér hajuk világított. Ezek lassan vacsoráztak a hervadozó virágcsokrok díszében és olykor érintették egynémely hosszú s vékony s fürkésző ujjal az elvirult kis kék virágokat, melyeknek alig volt nevük többé.

Oh akkor én egészen egyedül, egészen magányosan ültem egy nagy, kerek asztalnál. Kissé bánkódtam is, kissé reménykedtem: talán mégis jön valaki aki tudja, hogy itt ülök magamban. A nyílt üvegajtókat néztem, a függönyt rajtok, a világos küszöböt. De sokáig nem jött senki. Nagy csönd volt. S a nagy csönd mélyén, tompán és elmosódva, az ajtók, függönyök, folyósok, szőnyegek s lépcsők vaskos és lágy szurdináján át, megtörve s elgyöngülve a város zshivaja hangzott, az egész nagy lázas élet, az egész rengeteg külső világ, az utak, a partok, a pályaudvarok, a felszerelő hajók s az induló vonatok s a nagy tér s a nagy sík, ahová kijutnak, a végtelen és az új városok, izzó tüzekkel, amelyek vonzanak.

És ekkor megjelent egy ember. Hirtelen s váratlanul tűnt fel a küszöbön, csendesesen, szerényen, kedvesen. Megállott, körülnézett, kissé félénken és

megriadt tekintettel a gyér és bús közönség láttára, mely háborítlan falatozott tovább s alig vette észre. Egy pincér siklott feléje és jelezte, óh istenem, éppen az én asztalomat jelezte. Nyárutó, sivár és néptelen szeptember vége: a többi asztalok be voltak állítva, az abroszok bevonva, mint a vitorlák, a lámpák kioltva, lezárva. Az idegen egy perzig habozott. Aztán, mégis, egy hirtelen elhatározással közeledett felém, leült az asztalomhoz s köszöntött. Aztán csendesen kanalizta a levest, kissé meghajolva. Nagy szál ember volt, izmos és hajlékony, deresedő fejjel s egészen világos, nagy, tiszta kék szemekkel mint az érc, vagy a kristály, vagy egy színésznő, vagy egy becsületes asszony. Holmi skót lelkész a javából, tősgyökeres református, nyakig begombolt kabátban, egy szűziesen fehér, egészen vékonyka batiszt-nyakkendővel. Derűs, nemes és vonzó arc. Ez ember szép volt. És nagy, fehér keze volt, kissé túlnagy, de gyöngéd, lágy és simulékony. Amint fogta a kanalat, a villát, a tányért: jóságos baráti kéz, meleg és jellegzetes, nyílt és ragaszkodó, egy ember keze, aki szeret.

De alig beszélt az idegen. Mindössze ennyit mondott, miután félénken a szemembe nézett s könnyed érdeklődéssel mintegy az értékemet kutatta:

— Késő van, ősz van. Nincs itt senki.

— Nincs — feleltem.

— Ez mindig így van minden esztendőben szeptemberben.

— Igen.

— A mulatság vége.

— Igen.

Aztán, minthogy végre magam is mondani akartam valamit, a következőket eszeltem ki némi tündés után:

— Mégis szép itt minden, hogy minden szomorú. Ez a nagy szálló, ez a nagy terem olyan különös, hogy elhagyatott. Arra a mesebeli régi kastélyra gondol az ember, ahol nem lakott senki, csak egy sápadt leány, aki várt.

— Ön szépen beszél, uram — mondotta a lelkész csendesen. — Mondhatnám, költőiesen fejezi ki magát. Csak az idegenek beszélnek ily színesen Angliában. Az angolok hallgatnak és isznak.

— Oh ez nem hiba — feleltem. — Olykor, ha az ember iszik, ha jól iszik, önnönmagát érzi az italban. A fő az érzés és a lelki mélység.

— Meglehet, nem tudom — szólott az ember elgondolkodva.

De amikor fölállottam, ő is fölállott, követett. Kijöttünk kávézni a nagy verandára, ahol már senki sem volt akkor, csak magas pálmák voltak az üvegmennyezetig epekedő levelekkel és kissé elnyűtt bőrszöllyék és divánok. Valami kihűlt és elmúlt barátság hangulata terjedt az elhagyott bútorzat és bús növényzet körül. És emberek, akik elszéledtek és asszonyok, akik ellebegtek. És valami különös kert a távolban amelyik elhervadt.

És amikor kávéztunk egyedül a nagy verandán s az üvegmennyezetig epekedő magaspálmák alatt, egyszerre csak nagyon összebarátkoztunk. Mint két rokonlélek, aki hirtelen felismeri egymást a magányban.

— Uram, ön úgy látom boldogtalan — mondtam a lelkésznek. — Ahogy az imént bejött a vendéglőbe, ahogy megállott s szétnézett a küszöbön, a karjának fáradt és roskatag kitárásával, ahogy leült mellém az asztalom végébe, oh ne tagadja! Rögtön láttam, hogy boldogtalan.

— A világért sem — vetette közbe enyhén.

— S ahogy itt ül és elmereng és néz — oh uram, ön boldogtalan.

— Sőt! — felelte egészen kék és tiszta tekintettel. — Igaz, nekem is vannak perceim, amikor gyötrődöm. Nem mintha kétkedném, hanem amiért még rajongóbban szeretnék hinni, remélni s felemelkedni. A hitem meggingathatatlan. De szeretném fokozni, felcsigázni a végső pontig, egészen az ideálig.

— No lám. Magam is szeretnék ilyesmit — feleltem epekedőn. — De minden olyan kézenfekvő és minden olyan világosan meg van magyarázva, hogy már nem lehet hinni semmit.

A lelkész nevetett s elkomolyodott.

— Kár, hogy Kitty nem hallja ezt — mondta csöndesen.

— Kitty?

— A feleségem — magyarázta nagy fehér kezének egy könnyed mozdulatával.

— Ah, igen? — kérdeztem érdeklődve. — Ropant sajnálom, hogy nem lehet szerencsém.

— Még lesz szerencséje. Éjfélre meg kell, hogy érkezzen.

E percben odakünn, a szürke térben, végigkongott a toronyóra éjféli zenéje. Egy egész nagy dalamos skála volt, az angol óraművek hosszas és makacs csengése, üde és regényes tercekben. De nem jött senki és minden magányos volt. A vigasztalan éjszaka volt.

— Tehát meg kell, hogy érkezzen — ismétltem kissé aggódón az ember szavait. — Vajjon hová ment, ha szabad kérdezni? — tettem hozzá egy csöppet ingadozva.

— Elment. Nem tudom. Egy franciával elment.

Meglepetve néztem reá. A hangja tisztán csengett, merőben zavartalanul. A nagy kék szeme, mint egy ártatlan gyermektekintet, békén s rajongón fénylett.

— A francia — folytatta — amolyan elborult fiú, de különben nagyon kedves. Először Doncasterben láttuk, ahol lelkészkedem. S utóbb itt Londonban találkoztunk vele, ebben a hotelben, ahol magunk is megszálltunk. Tegnap és ma nagyon aggódtunk érte. Oly gyászosan beszélt, oly reménytelenül, oly színesen, mint ön, oh jóval színesebben, egészen elnyomorodva, elveszve, elpusztulva. Egy meghasonlott, egy megtévelyedett lélek. Amint elment ma délben, Kitty követte. Kitty oly jó, oly vallásos, oly nemes! Ha meg tudná menteni!

Azontúl nem beszéltünk többé. Az ember szeme tisztán fénylett, a homloka nem borult el. Időnként a toronyóra harangja dallamos tercekkel zengett bele az éjszakába, mely felriadtan hallgatott. Aztán sokáig csend lett ismét. De oly későn derengett.

— Ma éjszaka aligha érkezik meg — mondotam csöndesen.

— Nem tudom. Talán nem érkezik meg. Talán csak holnap jön vissza.

— Úgy hát jó éjt, öreg úr.

— Jó éjt, fiam.

ALICE, A JÓ GYILKOS.

I.

Hol töltötték az estét, micsoda korcsmák és kávéházak mélyén az Örömvölgy-utcában s a Rákóczi-úton, lehetetlen pontosan meghatározni. Az este szürke és sárga volt mint a rongy; és átlátszó, könnyed ködpárákban magányos gázlámpák őrködtek csavargó nők körül, akik szelték az utakat mint a sirályok és tollas kalapjuk volt.

Mégis, a Rókus előtt, a bús fészület környékén mely éjszakai martiromságban a harangszót hallgatta, hirtelen megállottak ők ketten, egyedül és kissé fáradtan és mintegy tanácstalanul ők ketten: Alice és Bérly Valdemár.

— Ittam, — szólott Valdemár — érzem, hogy kitünően ittam, mert tele vagyok mámorral és egyéb effélékkel, akarom mondani semmit sem tudok és minden lényegtelen elfelejtettem s csak azt tudom, hogy boldog vagyok.

— Ez nagyon jól van így, — felelt Alice — ámbár én kevesebbet ittam, sőt kevesebbet ettem is mint ön, kedves Bérly úr, mert ön magának többet enged meg és többet fizet mint nekem

minden tekintetben. Ami nekem jut, mi az kérem? Szent Krisztus nevére kérdem, mi az kérem? Itt-ott egy egész pohár sör, legtöbbször csak a maradék a poharak mélyén, kihűlve, megállva, elpetyhüdve, sárgán, vékonyan vagy kocsonyásan mint a szenny.

— Oh! — tiltakozott Bérly Valdemár — hogyan lehet ilyen utálatosan beszélni ebben a gyönyörű éjszakában? Mondd csak Alice, nem vagy te intellektus, finom intellektus vagy kultúrember, ahogy azt mondani szokás. Különösen ne panaszkodjál. Abból neked is igen jó dolgod akad, ha én kitűnően ittam.

— Oh én, én, — dünnyögte — mit jelent az, vagy mit nem jelent! Én, én: az egészen szenttelen valami, mit mondjak, rosszat mondjak vagy azt, hogy Heliogabalus! Minden fogamból a nyomort piszkálom elő és úgy állok itt mint egy darab rút lepény, aminek keze s lába van.

— Oh gyermek! — rebegette Valdemár.

— El vagyok keseredve.

S egy gázlámpának támaszkodott. Ellomposodott s mégis könnyed alakja, a maga vékony s heves vonalával tűnt elő a fényben. Elnyűtt kalapja alatt, a formátlan karima alatt a szeme csillogott zöldes tüzekben. S amint két kezét a mély zsebekbe gyűrve, unottan kanyargatta magát a gázlámpa rúdjának dőlve, egészen különös jelenség volt, harmónikus és rikító, gyöngéd és gyűlöletes a kicsi szőke bajuszával a piros ajkak fölött. A fogak sárgán villogtak. Az orr, merész és fürkésző hajlású, megnyúlt s a földnek meredt. Az egyik lába, tömören és megpuffadva a roskatag cipőben, némi kis fűszálakat gyötört, ami az elaggott járda kőkockái közt élt és sorvadtt az éjszakában. Óh ő is itt volt az éjszakában, a Rókus mentén, az elaggott járdán, a kőkockákon,

Kurcz Alajos vagy mi az ördög, inkább Alice ahogy a rokonérzés és szerelmi dal elegánsan megkoszorúzza. De amint mind mélyebbre gyűrte a kezét a zsebében, valami zord és harsány víziója támadt, valami rettenetes mámora az izzó józanságban.

— Elmegyek, — szólott hirtelen — nagyon messzire elmegyek. A világ végére megyek és voltképen egészen mindegy hova megyek. Mert nekem nincs lakásom.

Máskor is mondta volt ezt s nem mozdult, nem ment, várt. A Valdemár keze vállon érte s csöndesen útnak indította. Akkor ismét mentek, szeliden és megbékülten, a falakat surolva, mint az árnyak. S olykor, egynémely szegény hölgycirkáló, feldult kalapban vagy hajadonfővel, fásultan rájuk meredt és még csak nem is mosolygott többé. Két nagy és külön világ volt ez, ők ketten ott s a hölgyek szegények, két nagy s külön szerelem s az egyik a másikat utálta s mintegy átköpött egymásra, mindegyik a tulsó partról, ahol a gyalázatuk kertje volt.

— Nem értem, — szólott Bérly Valdemár és sárga fejét a sárga szemekkel az égboltnak szegezte.

A hold ezüst tallérja fénylett itten s körülötte mint az elhintett kicsi pénzek, a csillagok tündököltek.

II.

Otthon még leültek az asztalhoz és a középen egy apró lámpa égett, kormos üveggel. A szoba mélyén, az elnyűtt fekhelyen, kétes fehér s feldult vánkosok fetrengtek, mint a megkéselt ludak. S az ablak tövében, holmi megkopott virágcserep között egy karcsú kanári riadt fel a zöldes-arany kalitkában. A fény láttára aggódón sipongott s apró fekete

szeme merev rémülettel nézte az elborult emberi fejeket.

— Mire gondolsz, Alice, hogy ilyen búsan ülsz ?
— kérdezte Bérly Valdemár.

A fiú mosolygott, a bajuszát harapdálva.

— Semmire — felelte — és mindenre ezen a nagy világon. Otthon van az apám és az anyám akik gyakran pofozkodnak, ámbár szeretik egymást. Van egy nővérem is aki színésznő a vidéken s betéve tudja Petőfi összes verseit. Még van két fivérem, az egyik azt hiszem finánc a Dunánál s alkalmasint jókat lop s nyilván nem a lábát áztatja a vízben. A másik be van zárva a katonaságnál.

— Szép ősmagyar társaság ! — jegyezte meg jóindulatú megvetéssel Valdemár.

— Gyönyörű ! — felelte rajongón s hátradőlt a székén. — Ezek mind éltek, dolgoztak és szerettek ! Csak épen, hogy én nem élek, csak épen, hogy én tengődöm, csak épen, hogy én nem vagyok senki, semmi.

— Dehogyan nem, — felelt Valdemár makacsul s az asztalra csapott.

A fiú hidegen nézett a zöld szemével s észrevétlen a zsebébe nyult. A lámpa sercegett előtte, de a fény megnőtt, szélesedett. S az ablak tövében meglátta a kanári merev tekintetét.

— Még együnk valamit, sőt igyunk is, — szólott Valdemár s megindult egy szekrény felé.

Holmi zsíros sertésféléket, csorba tányérokban, az asztalra csoportosított s egy üveg bort is leállított a vendéglátó házigazda önérzetével.

Aztán Alicehoz fordult.

— De vajjon mért beszélsz te a családotról, az előkelő családotról ? — kérdezte mosolyogva. —

Mindenkinek van apja s anyja s finom rokonsága. A családban mindig veszekszenek és sokkal jobb egyedül élni.

Alice nem felelt.

— Csak úgy elgondolkodtam, — mondotta később — és szemlét tartottam a rokonok fölött. Az ilyen merengés felráz olykor a dísztelen tespedésből, erőt ad, mit tudom én. Mindenesetre nagyon jól esik, hogy mindenkit utálok s a lelkem egészen szabad. Egy bizonyos: ha repülni akarnék, semmi vissza nem tarthatna.

— Nem értem, — szólott Bérly Valdemár ösztönszerű idegenkedéssel. — Azt hiszem, megbolondultál, — tette hozzá, megnyugtatósképen.

De Alice nagyokat evett s hirtelen a palackot kapva föl, jócskán öntött magába, mohón és élvezettel.

— Nekem sem kell pohár, — szólott a sárga ember, mikor a fiú átnyújtotta az üveget.

Maga is az üvegből ivott. Már az állán csurgott le az ital s elgurult az ingén. Felszegzett fejjel, az üveg szájához tapadva, kéjes merevséggel szívta magába a nedüt s a nyaka mintegy kékre feszült az erek dagadásán.

Alice a zsebébe nyult. Csöndes, izzó, heroikus pillanat volt. Felizgult képzelete holmi heves és zord mozgás képét szűrcsölgette s gyönyörteljes aggódása lázas kíváncsisággal töltötte el. A vágyba, mely perzelgette, szinte beleájult s borzongva kérdezgette: vajjon sikerülni fog-e? Már-már sírt az epedéstől, lihegett és habzott. A nagy sóvárgás megragadta, a lelkébe markolt, az üstökét cibálta. Akkor, hirtelen, valami penge villant, egy borotva. Titkon átsiklott a homályon s egy vakmerő forgással, cikázva mint

a fény, a merev nyaknak lendült, mely kikészítve, mintegy nyújtotta magát. Valami sajátos hang nyekkent, egy elfagyott sikoly vagy a metszés zsíros percegése. A vér, robbanva, oly gyors és éles sugárban tört elő, hogy megcsapta a gyilkos szemét s a homlokát telehintette izzó, rubintos csókjaival. Még élt ez a vér, még forrt, még perzselt. És egészen maró illata volt.

De már ekkor, csontosan és forrón rajt térdelt a mellén, a felborult szék mellett, a padló szőnyegén, mint egy ifjú titán! A tébolya szent ihletében a kés még egyre villant, újabb s újabb vérbarázdák nyomán. Az ép helyek ingerelték, elvadították s beléjük nyisszantva, végig gyalult bennök az él virtuoz kanyarintásával. Az izmak, az inak, a hús és szövetek, az egész gége engedett, egészen halk és zenés szisszenéssel, mely ez élet végső csengése volt. És a sárga fej, mint holmi eltorzított dinnye, már csak néhány bőrszalagon csüngött.

Akkor felállott, távolodott s mégis nézte, kissé fáradtan és elriadva. Olyan különös volt, hogy e gyöngéd barátból, a hangjából, mely még szólott volt az imént, a leheletéből, melyet még érzett az imént, az egész nyomorából, az egész létéből nem maradt egyéb holmi véres maszlagoknál. Az áldozat nem is tűnt tragikusnak. Harc nem is volt, csak a szék maradt feldöntve. Az asztalon a lámpa égett, kormos üvegével, mozdulatlanul. Csak a vér bántotta, a vér szaga és nedves érzése a kezén, a szemhéjain, a homlokán. A mosdót kereste s egy lépést tett az asztal felé. De rögtön megállott, megdermedve. A cserepek közül, az aranyos kalitkából a kanári meredt reá, két apró fekete szemével szűrősan s mozdulatlanul.

— Ez látott, ez mindent látott! — hebegte el-rémülten s a fejéhez kapott. S e percben, hirtelen, valami rettenetes súly csapott le izzó homlokára, valami vasmarok szorította át véres üstökét. Lesújtva s meggörbülve huzódózott s menekült ez idegen érintés, e rettenetes kéz alól. A falnak tapadva s elbuktatva, az emlékeit idézgette, az öntudatát ráncigálta vissza véres foszlányokon. Lüktető agyvelejét kínnó acélkörömök a tébolyig csigázták. Ki fogta le, ki jöhetett be ide? Micsoda rejtélyes bosszúállás, micsoda isten, micsoda óriás? De hirtelen feleszmélt s még félig sírva felkacagott: a saját karját, a saját öklét fedezte fel a fején.

III.

Még néhány perc telt el s immár Alice szívében jóleső érzések zsirosan leöntögették a zordabb hatásokat. A megkönnyebbülés békés és örömteljes sóhajait hallatta s valami fanyar élvezettel gyúrta le a torkán a bevégzett munka nyálas zamatját mint nedvdús de savanyú narancsot. A mosdást elvégezve, egy roskatag ruhaszekrényből minden rongyot kihányt s a finomabb vászonzsák között kutatva, végre tetőtől-talpig felöltözött, fehérbe mint egy menyasszony. A szőke haját, a bajuszát is megkefélt s nőies taglejtésén valami különös báj ömlött el. A zöldes szemeknek kissé bágyadt tekintete a régi gyöngédségbe váriált s hogy a lelke megenyhült, megbékült s megpihent, a gonoszság látszatát esdő szeretetre s őszinte jóságra varázsolta át. Aztán gépiesen és sans elegance tovább kutatott az összes fiókokban. Virtuoz kezekkel s roppant érdeklődve, mindent áttúrt s megmotozott, ideges ujjával mindenütt a feneket s a szögleteket járva, mint óriási

pók, aki szőni készül. Lim-lomok, rongyok s papírok tovasodródtak mintegy csapkodó fergetegben s olykor egynémely ezüstpénz, egynémely ékszer csendült a színes és sápadt egyvelegben. Mindent felölt, felszívott, magába csusztatott. S még vájkált a fehérneműek között holmi rejtett kincsek reményében s még kapirgatott valami régi és selejtes ércdarabok között, csonka inggombok, rézsögek s csorba üvegek tömegében némi értékesebb leletek után, miközben drágakőnek nézett az első pillanatban egy epedő-kék műszemet.

Aztán megállott. Az óra aranyból, a lánc aranyból, a tárca pénzekkel, még a halott zsebében volt.

— Rossz technika, — dünnyögte a bajuszát harapdálva. — Rögtön ki kellett volna szedni a borotválkozásakor.

Némi bánatot érzett, egy csöpp haragot önmaga iránt. Fölösleges munkatöbblet, tragikus visszatérés a hullához, mint a csóka aki még nem lakott jól. Holott ezt elkerülni szerette volna. Mégis, megfordult, de csak a falat nézte. Megszelidült tekintetét ösztönszerű rémüldözéssel ismét edzeni kívánta s a nyers falak vérfröcssein kereste a tréningszerű fokozatokat.

De a test, a nyak elmetszve, a sárga fej levágva, lenn volt a mélyben, a szőnyegen, a padlón. Még várt, még várt, mielőtt az örvénybe visszaszálljon s ismét a vér bűzét szagolja. Oh az imént, drága gyermek, mily hősie volt még! Most elborult. Most ingadozott. S a lendületet kereste mely újra a tettek részegítse, a vágynak, melyben gyönyöre volt. De betelve s kimerülten, ha nem kellene visszamenni, letérdelni, a testéhez érni! Ha nemesen elengedné a jelentékeny többletet? Holott a jó gyil-

kos, a jeles gyilkos nem efajta alkudozó s érzelmes csalogány! Megdőbbsent ez ócska élet merőben nevetséges árán: néhány felfedezett forint s az ing amit felkapott magára. Halottnak roppant olcsó s úgyszólván ingyen van ez. Mégis habozott. Mégis némi kárpótlásra gondolt az óráért aranyból, a láncért s pénztárcáért. Némi kényelmesebb kiegyezkedésre gondolt s mohó kezekkel ismét a fióknak dőlt.

De imhol minden le volt perzselve, kifosztva s kirabolva s bár a lámpa melán fénylett még, máris derengeni kezdett s a dermedt csöndben távoli zajok keletkeztek. Nyersen s meg-meg nyekkenve egy seprő vibrált az utcán s egynémely rekedt hang foszlott tova párducszerű ásításban. S az ablak mélyén a karcsu kanári vékonyan sipongott a reggel elé.

IV.

Egy csomó rongy, kis malac-füzetek, ujságlapok s levelek között, a legalsó fiók szögletében, néhány szerelmi rajzra s gyöngéd emlékre lelt. Harsány rikancsok képmásai városligeti kiadásban s még néhány kétes ifjú, zömök s brutális mint egy ciklop, vagy finom, rezgő s enervált, mint valami Duke of York s mind leöntve kávésszinekkal egy vékony s hajlott rézfelületen. Elrongyolt szerelmek, rothadó ölelések zord tumultusa volt amint egy heves kézmozdulattal felhányta mind s egy elvirágzott női arcképnek esett, mely e zivataros társaság védasszonyának tűnt. Oh védasszony, szegény távoli teremtés, egy hajdani gyümölcsöskert eperfája alatt, egy tenyérynyi helyen s mégis elveszve s elkaliódva benne a nagy frizurájával. Plein air, szent isten s hogy elsötétedett! „Drága fiamnak — Bérlyné.“

Alice nézte, igen gyöngéden. És ismételtegette:
— Drága fiamnak! Drága fiamnak!

És elborult a gyönyörtől. Imhol az anyja volt, a drága fiamnak anyja, a megkéselt nyaknak, a levágott fejnek anyja s micsoda különös megismerkedés! De az elfonnyadt nő látása még jobban megnyugtatta s fakó alakja az elvirult kertben a vidéki élet gyöngéd érzésével járta át a lelkét. Valami különös vonzalom fogta el a bodor-dús hajviselet s az éber szemek iránt s egy hirtelen sejtés azt sugalta, hogy ime a hullához visszatérhet. Némi kegyeletet érzett. E régi kép szemlélete a családi kötelék, érzelmek s összetartás megejtő zűrzavarát keltették benne s búsan megindult s gyászbaborultan a holttest felé. Átszűrte szívével, megfinomodva s remegően, mintegy az isteni küldetés izzó mámorában hajolt az áldozat fölé s a mellére helyezve a nő arcképét, minden fontosat kicsent.

Aztán felállott, boldogan s megifjodva. Még egyszer nézte Bérly Valdemárt s meglepődött, hogy tudja nézni, közönnyel s emelkedetten, mint egy bölcs. Az anyjával egyesítve össze az elmulásnak dicsfényében, ő maga mintegy kisiklott az ügyből s valami sajátos tartózkodással még a gyászból sem kivánt. A halott test s az elmult kép, az egymást ölelő bánatok harmoniáját csengte a füleibe s anya s fiú még egyszer találkozáva ott ahonnan többé nem nyílik út, oly szép volt, oly zengzetes, oly gyönyörű!

Elbájoltan, egészen új s üde érzésekkel már-már kisiklott az ajtón, amikor mámoros tekintetébe mégegyszer a kanári tűzött bele csillogó fekete gyöngyeivel.

Odakünn virradt. Minden újra ébredt. A múlté

nem volt már semmi, csak e különös madárszem, izzó s megriadt ez éjszakán. Mit látott? Mit láthatott? Mit, hogyan! S ha mégis látott! Az ablakhoz jött, a kalitkához, feltépte s benyúlt. Egy szó nem hangzott. De kiterpesztett tenyere előtt rémüldöző röpködéssel csapkodott a madár. Olykor elérte s kisiklott s hirtelen mégis megragadta. Egészen meleg, harmatos teste volt s a szívét is érezte, amint vert a tenyerében. A szemek szédülten néztek, a csőr megnyílt. Egy percig bámulta, mereven. Az ő szíve is vert, az ő szíve! Mégis, valami rém kísértett. Hadd menjen el, hadd szálljon el, — gondolta, felrántva az ablakot. Az utca már élt odalenn s a szennyét hömpölygette. Reggel volt. Keleten, a nap tűzéből, sajátos alakzatok valami irtóztató öldökléssel szerelték föl az eget: száguldó társzekerek alatt aranypiros véröket folyatták feldöntött bíbornokok.

Akkor, elkáprázva, hátrált. A tenyerét összeszorította. Az egész karja rengett az izmok hevétől. De azt még figyelte, amint a csőr megsáppad s a szemek elborúlnak. A tárt kezéből kihullott a madár. Oly könnyű volt s oly lágyan esett, hogy nem is hallatszott a padlón. Alice kiosont az ajtón.

A KÉT RÓZA.

Glória Frigyes az előszobában ült és várt. Egy régi tölgyfapadon ült és várt és csöndesen karmolgatta a fát maga körül. Késő délutáni nap s valami vonaglás volt a levegőben. Az ablakon a fény már sápadozott. A falakon mindenféle színlapok lógtak, köztük olyan is mely selyemből volt kihímezve. És koszorúk is lógtak a falakon, hervadtan, sárgán s szárazon, széles rubinvörös szalagokkal mint egy halotthamvasztóban. Holott egy magas, életerős s heves nő lakott itt, túlságosan kifejlett, remekbe öntött, szinte zord testalkatu walkür, a híres Szendey Róza a fő-operaénekesnő, aki lázasan és félelmetesen tudott dalolni, mint olykor a nőtényoroszlán.

De Glória Frigyes várt s míg a tölgyfalócán kapirgált, kapirgált, a koszorúkon is elmélázott kissé petyhüdt és unott tekintettel, mindössze azzal a félig érdekelt szemlélgetéssel, amelylyel a szakács nézi a hagymakoszorút, a gyömbért, a babérlevelet, hogy a levesbe melyiket tegye. Közben elgondolta: odabenn van Szendey Róza, egyszerűen Róza, a nagy-

szerű, a terebélyes, aki hajdan az ő felesége volt és a színlapon G. Szendey Róza volt s mindenki úgy gondolta hm! hm! nem is olyan rossz dolga lehet az urának, olyan óriás nő, olyan terebélyes, mint a királyi tölgy melyből ez a lóca készült s amelyen ő most ül és vár és néz és kapirgál. Az élet, igen, az élet igen különös, hányan mondják ezt, holott senki sem tudja, csak ő, mit jelent az: nem betérhetni rögtön a nőhöz akit hajdan igen intímusan ismert, a lehető legintímusabban, mert hiszen a tulajdon felesége volt és minden. Várni mint egy idegen, egy tolakodó, egy zszurnaliszta, egy senki, egy juhászkutya, holott repülne! Mert gondolta, a-dur, b-dur, c-dur, még mindig imádom a Rózát.

Egy másik Róza is volt itten, az énekesnő szobaleánya, aki német hölgy volt és fehérkezü és zongorázni is tudott s gyakran kísérte úrnőjét a zongorán is, egyébűtt is, ahol nem zongoráztak. De konvenitásból Lottynak nevezték, nehogy két Róza legyen a házban és csak annak lehet ilyen közönséges neve aki princessz vagy lázas művésznő és Lotty zeneileg is kitűnően hangzik. Glória Frigyes is jobb szerette, bár már semmi törvényes joga nem volt, mégis jobb szerette, hogy a leány Lotty és nem Róza, mert Róza az más, őh az egészen más, az egy magas torony, az egy világ, egy örvény, egy kert, egy gyönyör és sok minden.

Azonban már be szeretett volna menni. Kissé kérdőleg és leplezett aggódással nézett fel Lottyra, amint ez könnyedén s battiszkötényesen ellebegett előtte, megállt egy kis asztalnál s lapozgatott egy könyvben. Az ablakon át az elboruló fény enyhe s beteges derűje gyöngéden érte a szőke haját s a meztelen nyakát is. Egy sor láncszem tündökölt itt

a fehérlő bőrfelületen. S amint a könyvben lapozgatott, titkon Glória Frigyet nézte. Emez egészen fekete legényke volt, mintegy szurokba mártott fejjel, kissé zavaros tekintetű, de követelő szemekkel s vékony, száraz, lebegő.

— Már egy félórája várok, — mondotta csendesen és tompán, mint aki valami nagy szomorúságot konstatal. Közben az előszoba mélyén egy nagy állóóra hangzatosan megkondult.

— Igen, — felelte Lotty. S a hangja együtt csegett az óra harangütésével.

— Igen, — szólott az ember kissé idegesen — hát csak úgy egyszerűen igen! Örülök, igen, oh igen! Ki nem állhatom ezt az igent, mit jelent ez s mit segít rajtam, hogy maga azt mondja, igen?

— Hát mondjam, nem? — kérdezte mosolyogva — vagy mi az ördögöt mondjak, teremtőm? Én szívesen mondom azt, amit maga akar.

— Én nem akarok semmit. Én a feleségemet akarom, hogy is mondjam, látni akarom. Maga tudja. Maga tud mindent Lotty. Maga tudja mi köztünk a megállapodás, köztem s a nagyságos asszony között. Minden hónapban kétszer láthatom.

— Tegnap látta, — szólott a leány halkan.

— Holnap elutazom. El kell utaznom. Fontos ügyvédi ügyek. Egy nagy tárgyalás Zágrábban. Sokáig elmaradok. S minthogy ebben a hónapban másodszorra már nem jutna ki az időből, tehát eljöttem ma is.

— Ezt mondta volna meg tegnap a nagyságos asszonynak! — felelt a leány kései buzdítással. — Most talán nem kellene várnia.

— Talán. Lássá, maga azt mondja: talán. Semmi sem bizonyos. Az ember nem tudhat előre mindent. Az ember olyan nyomorult.

Aztán, hirtelen, arra a fojtogató kérdésre szánta magát, melylyel már egy félórája küzködött.

— Ki van benn? — dümmögte felvont szemöldökkel s az orra is megnyúlt, mert nem csak várta, de szaglászta is a választ.

— Az intendáns, — felelte Lotty habozás nélkül s könnyedén, azzal a bájos s megejtő rutinnal, mely a nagy heterák komornáit a világ legelső debattereivé teszi.

— Óh az intendáns, — szívta fel magába megkönnyebbülten — az intendáns, az intendáns, nagyon jó, az intendáns! Bizonyára igen fontos ügyek. Színházi ügyek, fizetésemelési ügyek. Ügyek b-durban.

Lotty felnevetett.

— Mért éppen b-durban? — kérdezte mulatgatva s közeledett. — Maga olyan különös ember, kedves Glória úr. Olyan vicces ember.

— Hm, vicces, különös, nem tudom. Mindenesetre szerelmes. A szerelmes ember van ennyire különös. Oh nagyon rút dolog ez, szinte ocsmány dolog ez, szerelmes ember, jaj nekem, jaj nekem, egészen ocsmány dolog ez.

— Magának jó humora van, — felelt Lotty.

— Humora van, humora van. Persze. Quand même! Jó kis humor. Jó kis finom keserű humor. Csak a szerelmes szív talál ki ilyet. Mert a szerelem tele van humorral, keserű humorral. Mint a rothadás egy gyönyörű barackban, — a legkeserűbb humorral. Az intendáns, jaj, az intendáns, mit gondolsz? Talán jobb volna, ha mennék.

Felnézett ostobán, tétován, a koszorúkat számlálgatta a falon s a szalagok aranyfelírásán száguldott át némi gépies tekintettel, a dicsőséges selyem

szinlapokon is s gondolta babér, selyem, épp Rózának való a babér! Fel is állott, le is ült, a nadrágját rángatta a térdén s amint küzködött s gyötrődött benső hullámmzásokkal, az ajka elferdült s a szeme kidülledt követelőn, elborúlt s csalódott tüzekkel.

— Beteg vagyok, — mondotta panaszosan — egészen beteg vagyok, nekem nem is kell sok, gyöngé ember vagyok. Itt ülök és fázom és melegem van és utálok magam és imádom is magam, amiért Rózához vonzódok. Az ember nem hinné, én sem hinném, mennyire lehet vonzódni egy nőhöz. Vonzódni fogvacogva s szédülve, mintha az ember a levegőben repülne ragasztott szárnyakkal. Istenem, be vonzódok! Mondtam volna meg tegnap, hogy ma is eljövök. Nem vagyok bolond! Ezt maga nem érti. A szerelem oly aggódó, kérem. Azt mondta volna: „No jól van Fric, minthogy holnap is eljössz, — tehát holnap“. És kevésbbé lett volna gyöngéd, simulékony s minden. Én okos ember vagyok. Semmi holnap. Azt mondta volna: holnap.

— Ma meg azt mondhatja: tegnap, — felelte Lóty kissé felhevülve.

— Ezt nem mondhatja, — cáfolt rá erélyesen Glória Frigyes — ezt józan észszel nem mondhatja. A szerelemben nem lehet visszafelé olvasni. Ez nem héber írás. A szerelemben nem lehet hivatkozni arra ami volt s ami történt, csak arról lehet beszélni ami van s ami történni fog. A tegnap, a múlt hét, az egész múlt egy vakablak a szerelemben, egy negatív lemez, vagy amit akar. Azt nem lehet mondani: tegnap. Az egy siralom, az egy sértés, az egy nyomor. Azt lehetne mondani holnap, ennek

van íze, zamatja, izgalma és muzsikális lendülete. A szerelem nem az emlékekből él, hanem az ígéretekéből, a fene egye meg.

Már ekkor sírt és Lotty kacagott. De amikor a szurkos fejét kegyetlenül odaverdeste a tölgyfapad támlájához, hogy végre is kicsapkodja belőle vagy összetörje benne a téboly izzó gyöngyszemét, a leány hirtelen odaszökött mellé, letérdelt elébe s gyöngéden az arcába nézett.

— Lássá, kár volt elválni, — mondotta enyhén.

— Oh, régi történet, — felelte — azért minden csak úgy volna s az intendáns mégis csak benn volna. Elévült történet.

— Mindegy. Mégsem kellett volna.

— Róza akarta, a nagyságos asszony akarta — javította meg szelíden — nagyon akarta, mint egy walkür akarta, az összes durokban akarta, sok zene volt, sok Wagner volt, már úntam, engedtem, belementem, ha kétszer láthatom havonkint.

— Mindig látta kétszer havonkint — konstataálta a leány békéltetőn — ebben a hónapban is látta már egyszer, no nem igaz? Igaz, hiába vonogatja a vállát; egyszer már látta, ezt nem lehet tagadni, ez tény, egyszer már látta.

Néhány percig hallgatott. A másik is hallgatott és szemtől szembe nézték egymást, mereven és elváltozva lassankint.

Aztán így szólott a leány:

— Lássá, én nem váltam volna el magától.

— Maga nem.

— Lássá, voltaképpen engem is Rózának hívnak, hiszen tudja. Magburger Rózának.

- Csakugyan.
- És maga olyan vicces ember, olyan humoros, olyan keserűen humoros.
- Igen, — felelte és a leány ajkához ért.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IVANHOÉ.

Az apám Peterhofban majdnem szíven döfött egyszer egy nagyhercegnőt, aki a pamlagot gyöngéden megosztotta vele. A nevem nagy és zajos csengetésű. Az anyag amiből lettem, történelmileg súlyos, elsőrendű, elfinomult és illatos mint egy japán barackvirág. Ez okból némi professzionátusgyötrelmet, hogy ne mondjam, megalázásfélét éreztem, mikor londoni követségünkre költözködve be, a nagykövetnél jelentkezni kellett. Én csak gróf Liebensheim Ferenc voltam, címben holmi első titkár, lényegben egy inferiórius személy, merde! Az úr, a nagyúr, a főúr, az első ember ő volt itt, a nagykövet, bár csak ő is gróf, de mégis több: egy Schwanstein-Schurkenburg!

Mindegy, öltözködtem.

Egy nagy tükör volt a szobámban s a tükör fölött, a falmezőben, holmi Van der Velde-féle meztelenség, — egy fekvő nő viruló emlékekkel. Rögtön, ez a szűzies és szemérmetlen kibontakozás a leg-

vonzóbb színekben és szuggesztív hajlékonyságban, valami titkos és megejtő légkört varázsolt körém. Jól esett, hogy öltözködés közben magamat is félig meztelenül láttam a tükörben. A társulásnak igen különös érzése ragadt meg a Velde festményével. Körülöttem, mögöttem és előttem a nagykövelségi palota, a Burnham-house súlyos, vaskos és elavult kőfalait éreztem, a termeket, az alkóvakat mozdulatlan függönyökkel és a Ticián kagylós Vénuszát egy távoli hálósobában. És valami rejtélyes, forró és elrekedt fuvalmat az egészen, valami nagy, lázas zsongást, mely a csendet átliehegte.

Én nem bánom az ilyesmit. Az apám Peterhofban, torkon ragadva szeretett hercegnőket. De a vér, vér s tele vagyok rettenetes ösztönökkel. Valamit kutatok mindig. Valamit érzek mindig. A levegőben szaglászok mint az irish cetter. A fekhelyeken felismerem a leperdült testek elsimított nyomát. A vonal gyötör. A mozgás gyötör. De most egy új életben vagyok benne. Ez itta Burnham-house és minden. És gyorsan felszedtem gárdatiszti egyenruhám az arany szegélylyel. A fehér lovagkeztyűt, a kardot és a sást a mellem közepére. A csizmám szára a térden túl simulva föl, a combom nyulánk és mesteri rajzát gyönyörűen akcentuálta. Mindig a lábamat nézem először a tükörben. A fejem nagyon jó, azt tudom. Lesimított göndör fekete hajam mint a legkitűnőbb asztrakán lapul meg a homlokomon. Keskeny homlok, de zömök és világos. Mint a faltörő kos frontja, makacs és meredek. Az orr nemes, igazi Liebensheim, merész irányú, merev s törhetetlen, nervózus cimpákkal. Az apám orra, modernizálva. Egy kis hiba mégis, vagy nem, sőt! Egy nyom mindössze, ahol a normand kanca megharapta. A többi min-

den éles és heves. A szemek, a száj, a fogak. Mint egy ezüst tóba merülök bele a tükörbe. A két karomat kinyújtva s felemelve, magasról teszem föl az ezüst sisakot. Arhaikus és legendaszerű jelenség. A sok Roederer és millió cock-tail, ami bennem van, mind a szememben fénylik. A szépségem érzetét belülről, a lelkem legmélyéről, mint izzó aranypárázat ragyogja be előkelőségem tudata. Gróf Liebensheim Ferenc. I am! Kár, hogy a másik magasabban van. Nem baj. Ha egyszer jól az ajkamba haraptam, mindent el tudok viselni.

Kopogtatok az ajtón, de nem felelnek. Holott már be is voltam jelentve. A hallgatódzás hasznos, de alávaló mesteriségét utálom. Nem is arról van szó. De amint ösztönszerűleg az ajtó szárnyához símúlok, holmi megriadt suttogás és mohó zavar szól belülről. Még néhány perc s aztán, hirtelen, valaki rám nyitja az ajtót. Egy nagy szál ember, óriás, szőke, mint egy gyönyörű mén: egy remek lakáj fekete selyemben, arany paszománttal. Leborotvált arc rózsaszínű árnyalatokkal, két nedves kék szem, valami mennyeien gyöngéd tekintet s a szája meghasadva és rajongó. Még nézném, mert az ajka mintha remegne, de belülről kiáltanak:

- Maga az, Liebensheim?
- Én.
- Már megjött?
- Megjöttem.
- Örül?
- Kétségkívül.
- Én is örülök. Nagyon örülök.

Gróf Schwanstein-Schurkenburg megrázta a kezem. S amint fürkésző tekintetét az arcomba véste, rögtön meggyűlöltem, mintegy gyönyörűségben! A

kantár szárához szokott kezem megborzongva érezte az idegen érintés zsíros és petyhüdt anyagát. Hát-rálva, már-már elhárítottam magamtól, amikor hirtelen a gróf engedte el a kezemet, némi aggódó tekintettel a küszöb irányában, ahol még egyre mozdulatlanul, az isteni lakáj állott.

— Eredj, — hangzott tétován.

Mindaketten utána néztünk.

— Ivanhoé! — magyarázta a gróf. — Skót fiú, igen, tetőtől talpig telivér. A hegyet úgy mássza, mint a gyík; a highlandereknél szolgált, persze! Elsőrendű cseléd, stílus, tapintat, síri csend. Earl of Errol komornyikja volt.

— Oh! — rebegtem fitymálón.

— Semmi oh! — felelt megrázkódva. — Earl of Errol a legelső úr Angliában.

— Nem tagadom.

— Mindegy. Űljön le, kedves Liebensheím. Remélem, a szállásával meg van elégedve. Keletre nyíló ablakok, az egész Green-Parkot láthatja. S a legszebb Van der Velde a házban.

— Igen.

— No látja. Nagyon jó itten Angliában. London a pokol, de a király igen kegyes. Mi mindig kocsin járunk. Az istállókban van ló elég, de tarthat külön is, ha akar. Bizonyynal akar. A ragyogás a fő. Ascotra még nevezhet. Kensingtonban van poló, a legelőkelőbb. Ezt keresse föl. Northumberland is itt játszik. Errol is s a többiek mind. Az Army-ba majd beajánlom magam. Ha más clubot is akar, szóljon. Bizonyynal akar. A grófnőnek majd bemutatom. Lehet, hogy emlékszik is önre. Schwanstein-Schurkenburg grófnő a legelső Angliában. Ma este legyen szerencsém a nagy ebédlőben. No most isten

vele. Maga tetszik nekem, kedves Liebensheim. Hajlom, Drezdában nagy sikerei voltak. És az Indiákon is.

— Oh csak vadásztam — feleltem meghajtvamagam.

— Csak vadászott? Csak? Hogy lehet azt mondani. A vadászat az minden, az egész élet komplexuma, főleg a big game-ok, istenem! Erő, hév s az ember szemtől-szembe áll a sorssal. És az ember legyilkolhat egy nagy, élő, lihegő, rettenetes organizmust, az semmi? Maga gyermek, kedves Liebensheim. Az ön apja úgy vadászott, ahogy szeretett. Mindig hörgött a kéjtől vagy kurjantott egyet, mikor lőtt. Ah vadászni! Valahol nagyon messze vadászni, tengereken túl holmi heroikus vadonban, eltikkadt zord földeken, izzó síkságokon, melyeknek nem látni a végét s ahol a nap olyan kerek és piros, mint egy felhasadt óriás cseresznye. Én is vadásztam hajdan, nyakig a bambusz-nádban vagy brutális aloé-földeken bengáli tigrisre. Volt olyan, hogy a szemtelenebbet, a kacérabbat, főleg azt amelyik nagyon izgága volt, egyszerűen szerelmen lőttem, főleg a nőstényeket lőttem szerelmen. Hajdan, amikor fiatal voltam és boldog voltam, mint ön, kedves gróf Liebensheim.

— Én nem vagyok boldog — feleltem egyszerűen. — Ez talán nem is előkelő. Semmi esetre sem szükséges.

— Nem-e? — kérdezte egészen halkan.

— Az apám mindent felgyújtott és leáztatott előlem. Rendesen jó mélyen iszom, ha búsulnom kellene. A vér, vér, mégis! Valamit kutatok mindig. Valamit érzek mindig, Csak attól irtózom, ami megaláztatás van. És szeretek magasan ülni, mint

egy jókora mail-coach-on, elül. És legfőlebb a mások boldogsága érdekel. Ez is, bevallom, inkább csak száanalomból.

— Maga úr Liebensheim és van szíve. Nagyon örülök.

És ismét megrázta a kezemet s most már nem is bántam. Valami sajátságos bánat lebegte körül egész alakját s mintegy lerakodott a kopasz fejére, a feldúlt vonásai közé, az ajkára, mely remegett. Az apró szeme, két kancsal szem, kitágult, elszélesedett. Benn, a mélyben, valami titkos szikrázás volt, nem tudom, valami nyomorúság, ami messze kivilágít.

— A nők, — mondotta mosolyogva, — a nők marnak össze mindent. A nő, látja, ez a rettenetes. A nő, aki vonz, mert hosszú fehér combja van. Hogy ezt, tudja, nem lehet vadászni, mint a bengáli tigrist vörhenyes földeken.

— Lehet azt — feleltem tréfálódzva.

De a nagykövet hallgatott. A kezét kivonva, hátrálva s elvonulva, ismét ő volt, az úr volt, a nagyobb úr, gróf Schwanstein-Schurkenburg. Hirtelen, mintegy önmagához térve vissza, könnyedén leoldott magáról engem, kijátszott s kiejtett az életéből, a légköréből, az érdeklődéséből, elhullatott, mint egy kantárszárat. Még láttam, amint az ablakhoz megy, a függönyt meglebbenti, a homlokát az üvegnek támasztja. Odakünn a kert bontogatta elő zöldselyem síkjait. Az alkonyi fény mintegy tört üveggel aggatta tele a füzeket a régi kút körül. Minden tündökölt s a medence szélén fehér hattyúk voltak s a nyakukat nyújtogatták és a szárnyukat kitárták a fényben.

Akkor kijöttem és tovasiklottam, a kardomat

megemelve. A szomszéd teremben megejtő csend volt. Néhány gyönyörű és vaskos bútor mozdulatlan állott az óriás szőnyeg avult rózsaszínén mint régi, fáradt bárkák valami csodás tapon. Egynémely Rembrandt és Ruysdael már-már elborúlva és homályosan, a mult fények sivár fájdalmával meredt le a falakról. Vonzódva jöttem tovább, kissé kábulva is és elveszve és elmerülve, teremről-teremre s a folyosókon át, a góthikus ablaksorozat alatt, amelynek gyöngyszínű és skarlátpiros üvegzetét mintegy hősi tejfölökkel csapta tele a leáldozó nap. És a mélyben, egy világos ajtórésen át, hirtelen egy remek szál ember szökött ki, fekete selyemben, aranyban, ragyogón és sötéten: Ivanhoé. A küszöbről egy meztelen női kar még intett utána, egy egész nagy fehér jelenség tűnt föl, rettenetes és imádandó, mint Vénusz a kagylóval, isteni!

A GATÁLYI KASTÉLY.

Ebben az időben a gatályi főúr már halálosan szerelmes volt Bozóthy Margarétába. (Az előkelő disztinkció kedvéért Margarétának nevezték az imádott nőt.) A főúr elbűvölten mosolyogva állott előtte, mint a hitbuzgó, szelid öreg parasztok a szent bálványok előtt. A szíve megtelt, lelkendezve, az olthatatlan érzés tragikumával. Öreg ember létére lágyan sírt, mint a gyermek. Ama nagy szédületek egyike volt, amelyekben az emberi szenvedély a tébolyig fokozódik s a szerelmi harc mintegy az örvény szélén pezsdül.

A főúr háromszor felkiáltott:

— Margaréta! Margaréta! Margaréta!

Aztán, előkelő s elkényeztetett ember létére, akinek sohasem kellett volt gondolkodnia, kissé kínosan, sőt kínlódva érezte szóbősége és ötlettárának siralmas fogyatékoságát. Némi homályos irigységgel képzelte el egynémely főrendtárs s lila püspök színes lírizmusát tele csengésekkel, képekkel s harmóniák-

kal. Minderre mostan szüksége lett volna. Mert, ha atavisztikus gőgjében lenézte a legmagasabb politikai gyülekezetet is s néhány elharapdált szóval lebecsülte a szónokló ambíciót s tribündicsőséget, viszont a Bozóthy Margaréta porcellánkéek tekintete előtt az összes becsvágyak gyötörték. Költő, szónok, színész szeretett volna lenni, izzó trubadur, lendületes Tannhäuser. De csak a gatályi főúr volt, aki a szélső meghatottság közepett a szavakat kereste.

Negyedszer is csak ezt mondta:

— Margaréta!

És fájdalmasan felsóhajtott.

Nagy fehér leány volt Margaréta, szőke és világos. A szemének derűs, egészen tiszta tekintetéből az ifjúság elbűvölő fénye áradt. S a fogai is világítottak.

— Kedves öreg gyermek, — felelt egyszerűen a nevének gyakori csengésére, de olyan különös, zengzetes és üde hangon, mintha valami gyönyörű erdőben szólna.

A főúr felállott, közeledett s megfogta a szőke leány kezét. Már akkor minden beszélőképességét egy végső igyekezetben központosítva, a következőket mondotta:

— Az idő eljárt Margaréta, de az mindegy. Te szeretsz engem s ez a fő. Kivüled nincs senkim a világon, mert a családommal, amint tudod, örök haragot tartok s a fiamat is mindenből kitagadtam. De nélküled nem tudok élni, ez tény. Nélküled az egész világ nem ér nekem egy lópatkót. Nélküled fázom és agonizálok. Nélküled egészen hülye vagyok. Egy szegény öreg ember vagyok. Egyszóval nagyon szeretlek, Margaréta.

Erre Bozóthy Margaréta azt mondta :

— Sohasem hallottam szebben beszélni.

— Leányom, — folytatta a főúr könnyedén izzadva, — már többször megajándékoztalak. De mit adhatnék én cserébe neked azért a boldogságért, amit páratlan lényed nyújt nekem ?

A leány gyorsan felelt :

— A gatályi kastélyt, — mondotta azzal a légies könnyedséggel, mintha azt mondta volna : egy szaloncukorkát.

A főúr elsápadt s megremegett. Egy pillanatig habozott még, de a téboly rögtön megejtette. S azon a csendes s komor hangon, mely a főúrak kijelentéseit oly ünnepélyessé teszi, legott így szólott:

— A gatályi kastély a tiéd.

— Köszönöm, — felelte s bajuszon csókolta az adakozót.

A nagyobb jelentőség kedvéért s az öreg urak mániákus modorával még egyszer mondta :

— A gatályi kastély a tiéd.

De ugyanakkor, némi szédületben, el is merengett e nevezetes dominium tölgyfakapuján, mely az ősi küszöbre nyílt. A tágas udvart is látta, a gömbölyű akáccal s a régi kőutat az udvar mélyén zöld bársonyokkal szegélyezve, ami a friss moh volt rajta. Fáradt s megejtett lelke, mint egy elfáradt öreg lepke még egyszer berepedeste a kertek violáit nyári napsugárban. S mintegy búcsuzásúl lágyan sóhajtozott.

A sóhajokat Bozóthy Margaréta már aligha hallotta. Ellenben vígan tapsolt a gyönyörű fehér kezével s jókedvűen kiáltotta :

— Göndörke !

Egy kis sápadt leány jelent meg aki a Göndörke

volt. Rövidre nyírt haja az apró bodrok szédületes tömegét formálta a fején, kékesfekete csillogással. Egyébként egy kissé fázékony és álmos jelenség volt, pontosan befűzve mint az amazon s egy nagy kendővel a vállán.

— Mi tetszik, kezét csókolom? — kérdezte unottan.

— A gatályi kastély a miénk! — felelte Margaréta emelkedetten.

S lábujjra állva, egész fiatal testében kinyúlt, mint egy hódító királynő, vagy diadalmas tündér.

— Nem bánom, — szólott Göndörke, — s inkább hagyjon aludni.

— Most nem alszol, drága szívem, édes kis kékesfekete szívem, Göndörke. Három torony van ám a gatályi kastélyon s óra a toronyban. Rögtön megnézzük, mi az idő rajta. Rögtön utazunk.

— Utazik? — kérdezte a főúr elszomorodva.

Nem is felelt, Csak Göndörkének mondta tovább:

— Hozzál egy kalapot nekem, a bundámat is hozzad. A portás szaladjon kocsiórt. S gyerünk.

— Nem bánom, — felelte Göndörke már engedékenyen — s nincs is semmi kívánságom, Csak azt tessék megengedni, kezét csókolom, hogy a nagy kendőmet is felvehessem a nagy kabátomra, mert én kimondhatatlanul fázom.

Margaréta nevetett.

— Jól van, Göndörke, mindent megengedek, csak gyerünk már. Nem is tudom mikor megy a vonat, gondolom az aradi gyorsvonat, no de mind-egy, csak gyerünk már. Még sohasem volt kastélyom életemben, igazi, komoly kastélyom három toronnyal rajta s órával a toronyban. Még ma éjjel ott

alszunk, Göndörke, mi ketten, egyedül, édes kis kékesfekete Göndörke.

A ragyogó, szőke fejére, a porcellánkék szemek fölé már feltüzdelte ekkor a kalapját s üde arcára enyhe árnyék szállott. Az alakja a piros bundában megnőtt, kivirágzott. Rendkívül szép volt e percben, különös és vonzó. A főúr sokáig nézte, kéz-kézben, búcsúzva, csöndesen. Oh istenem, ha vele maradhatott volna, ha itt tarthatná magának! De olyan előkelő volt, olyan finom a gatályi főúr. Nem kérhet ő cserébe semmit, amikor ajándékoz. A könyeit, az egész vonagló, öreg szívét elfojtotta. S csalódás nélkül, bánat nélkül szólott, mint egy úr:

— Be gyönyörű! Be gyönyörű! Be gyönyörű amint így megy Gatályra!

De amint egyedül maradt s kövéred testével az egész karosszéket betöltötte s amint még nézett utána, amikor már nem is látta többé, csöndesen sírt magában. És csöndesen gyötörgette magát, amint ismételte, hogy új szavakat ne kelljen keresnie:

— Be gyönyörű! Be gyönyörű! Be gyönyörű amint így megy Gatályra.

Ment igen, berepült a kocsiba, hította Göndörkét, hozzája simúlt s nagyon boldog volt. Amint robogtak a sötét estében, a világos utcákon, mindig csak azt mondta:

— Roppant gazdagok lettünk, Göndörke, hidd el nekem, roppant gazdagok. Nem is tudom megszámolni, mennyit ér a gatályi kastély.

— Te többet érsz, — felelte Göndörke duzzogón s leplezetlenül. — Már csak a szemed is többet ér, amint ránézel az emberre.

Azontúl már nem is beszéltek. Göndörke fázott

és Margaréta kinézett az ablakon az utcára, ahol sokan jártak és siettek, közönséges s nyomorúlt emberek, akiknek nem volt kastélyuk. De amint érkeztek a pályaudvarra, az aradi vonat épp kigurult akkor. S amint ott álltak egymás mellett az üres perronon, még látták az utolsó kocsi vörös lámpását az éjben.

— Majd utazunk reggel, — szólott Göndörké enyhén. — Most gyerünk haza.

— Nem akarok hazamenni, — felelt rosszkedvűen. — Inkább vacsorálni gyerünk valami finom kis vendéglőbe, ahol zene van s jól lehet élni.

— De hiszen pénzünk sincsen, — mondotta Göndörke.

— Nincs pénzünk? — kérdezte meglepetten. — Hogyan lehet az. Göndörke?

— Úgy lehet az, hogy összesen husz forintunk volt s ebből megváltottam a két vasúti jegyet a pénztárnál.

— Kár volt.

— Nem tudtam, hogy lekésünk.

Akkor jöttek az utcán, kissé bágyadtan s kedvtelenül. S ismét Göndörke szólott:

— Mondom, gyerünk haza. A főúr is még ott lesz nyilván. S kérhetünk a főúrtól.

— Nem és nem, Göndörke, nem! Utálok hazamenni, éppen amiért a főúr is még ott lesz nyilván. Ma már nem is kérhetek tőle semmit, amikor a kastélyt ideadta. Gyerünk valami finom kis hotelbe, ahol felhangzik a zene a szobánkba s jól lehet élni.

— Nem bánom, — felelt Göndörke ismét engedékenyen — s nincs is semmi kívánságom. Csak azt engedd meg, hogy a nagy kendőmet megtarthassam a vállamon.

De már nagyon késő volt, amikor betértek a körúton egy izzó ívlámpa alá. A zene is elvonúlt már s egy felriadt pincér álmosan kísérette őket a homályos folyosókon. Bánatos kis szobájuk akadt itten, két elnyűtt ágygyal, merev s kietlen falakkal, amint a nyers fény bevilágította. Siralmas hotel-butorzat, kimért, megszámlált, börtönszerű, egy csomó elkallódott vándor lefagyott emlékével, mintegy körülsáncolta őket igen ellenségesen. Valami zord idegenség érzése terjedt. Letörve s kissé feldúlva elkényeztetett mivoltukban, mint két szomorú s elázott madár kuporodtak össze s már nem is mertek kérni semmit, végképpen elnyomorodva.

— Oh istenem, — mondotta Margaréta — a gatályi kastélyban sokkal jobb lett volna. Olyan éhes vagyok, drága szívem, édes kis kékesfekete szívem!

— Egyetlenegy forintunk volna legalább, egy koronánk! Hogy valami fölvágottat hozzak.

De rögtön talpraállott, kiegyenesedett, a nagy kendőt összehúzta magán.

— Hozok! — mondotta halkan.

Egy percig nézték egymást, csöndesen, szemtől-szembe. Valami forró s titkos versengés lappangott köztük, amelyre némán felkacagtak.

— Inkább én, — szólott Bozóthy Margaréta. — Te olyan sápadt vagy, olyan soványka. Inkább én, hadd hozzak.

A Göndörke válláról lekapva a kendőt, büszkén áthajtotta magán, mint egy selyemköpenyeget. S aztán leszaladt a lépcsőn.

A NAGY VÁGY.

I.

Az ebédlő mélyén, az ablakfülkében, külön asztaluk volt Herefordéknak. Ők voltak a Pyrker-Hotel legelőkelőbb vendégei. Az ablak alatt, a kerteken túl, a Temze folyt . . . A sötét vízre a partvidék komor árnyékot vetett; a Westminster is megjelent itten, tótágast állva és borzongva megkönnyült kötömegében. A tulsó parton, a közsilipet paskoló víz felületén a toronyóra címlapja tündökölt, mint valami roppant napraforgó, a sík hullámozást berengő szinarany sugárzásban. Egy-egy hajólámpás mint távoli rubint piroslott az estében. Ezernyi gázláng pislogott messze s izzó ívlámpák körül a távolban, fehér párák szállingóztak. Tavasz volt. Miss Harriet Stuart kinyitotta az ablakot. Szőke fejével elnézett a kigyulladt horizontok felé, a távoli műhelyek, komor vashámorok vörhenyes tűzfoltjait csodálta. Világos arcával mint a feltünő hold jelent meg.

De a szomszéd asztalnál valaki fázott. A kis

francia volt. Mert bár igen magasra nőtt s úgyszólván heroikus formákban fejlődött ki, hosszú, izmos tagjaival, sima és hajlékony vonalaival: Herefordéknak mégis csak a kis francia volt, a tüneményes Tremolles gróf. A mellén, az ing közepén, egyetlenegy gomb fénylett: egy rubint, mint a vércsepp. A frakkját két egymásba tüzdelt orkidea díszítette haloványsárga és lilaszín obszcenitásban, ami a Tremolles-ék családi színe volt. A gyöngéd szirmok csöndesen borzongtak az ablakon beáradó levegőtömegben. A szőke ember mégis tűrte. S várt. A kávéját, a szivarját, a hangulatát. Mert különben unatkozni látszott.

Mindezt Harriet megfigyelte. Közönnyel és érzéketlenül, egy csöppet szórakozottan is, csak éppen, hogy elgondolta: a nyitott ablak, lám, kényelmetlen Tremollesnek. De miért nem szól, miért nem int? Mért mered olyan bambán? Mire gondol? Kire gondol?

Maga is gondolkodott egy percre, kibámult az ablakon, a kerteken túl, a vizen túl. Aztán, hirtelen, a gárdatisztnak szólt, a skót O'Briennek, aki a jegyese volt:

— Kérdezze meg Tremollest, micsoda ledérségért búsul? Talán Cawdor Helénért, aki az Alhambrában skót ponyn lovagol.

— Oh, skót ponyn! — felelte a tiszt egy csöppet sértődve. Aztán hozzátette igen egyszerűen, miközben egy almát szeletelt:

— Ilyet nem kérdek.

— Igaza van — szólott Hereford, a királyi főpohárnok. A felesége is hunyorított egyet, sőt köhészelt, neheztelt lady Hereford, fekete selyemben.

— Furcsa beszédmodor — szólott ingerülten, de

azért nagyon gyöngéden — talán egy napig még várhatna az ilyesmivel, Harriet kedves . . .

— Egy napig még — ismételte O'Brien jelentősegteljesen.

Ah! ez az egy nap! Aztán vége annak, akit miss Harriet Stuartnak hívtak. A leány meghal az asszony lelkében. Harriet kinézett az ablakon. Holnap ilyenkor már asszony leszek — gondolta — milyen különös ez . . . Azért a vashámorok és vilanytelepek csak ott lesznek a helyükön. A Westminster toronyóráján épp úgy nyolc óra lesz, mint most. Egy perccel sem több. És O'Brienre nézett. Inkább kíváncsian, mint gyöngédséggel, sajátos idegenkedéssel, amiért a skót tiszt az ura lesz már holnap. Nagyobbszerű hatásokat nem várt tőle. Nem remélt semmi tündérséget, csak éppen mulattatta a várakozás. A képzelmet, az érzését a Temze világa, az est odakünn átszűrte, keresztülzengte. Ami itt, a Pyrker-Hotel alatt elhőmpölyög, egy nap a tengerhez ér, gondolta; az is valószínű, hogy más leányok talán izzóbbak a menyegzőjük előestéjén. A sötétben folyó vízre meredezve, mintegy a habok homályából fakadtak hangulatai, a bús hullámozás egy csomó képet usztatott érzékeny lelke, finom látása elé. Mások, ki tudja, mit éreznek, mit pillantanak meg, micsoda örvényt, ahová leszédülnek az első emberrel. Micsoda aranygyümölcsöt látnak, ki tudja, ábrándos leányok. Ő nem lát semmi rendkívülit. A léte tovahőmpölyög az ismeretlen ocean felé. No meg itt lebegnek a menyasszonyi fátylak, a moirék, a virágok, a Chantilly-csipkék, melyek könnyen gyűrődnek; a nagy árnyék a vizen: a katedrális. Itt bizonyára tolongás lesz és zaj, — legjobb lesz majd hazamenni Kentbe. Külön installáció, külön ház,

külön cselédség, külön irlandi hátasló. Mert eddig a gyámszülőinél lakott, a Herefordék lovait használta. Édes szülei rég elhaltak. Kár. Tévelygő gondolata mintegy keresgélte őket valahol künn az éjszakában, a folyón túl, a kéményeken túl, a távoli pályaudvarok lángoló tumultusában, ahonnan a vándor messze útra indul. Szőke hajának tömör súlyát egy nagy türkisz-fésű tartogatta. A szemek szürkés felületét, a mélyről, zöldes-arany sugárzás világította át. A fény úgyszólván átderengte a pillákat. Az arca hosszukás, halovány, a száj egy csöppet rézsutoz, könnyed, fájdalmas, tovatűnő, két különleges ajk, mint valami rejtelmes tekintet, egy áliandó szó, egy sikoly, mely hallgat.

Hirtelen elhajolt a székén, Tremolles irányában.

— Miért búsul? — kérdezte csattogón.

— Az édes anyám nevenapja van ma — felelte csendesen — sajnáiom, hogy nem mehettem haza. Emsworthban jártam ma reggel, a lóvásáron.

— Mit vett?

— Oh, semmit. Egy mail-coachba valót. Pej tiro szürke ostorhegyessel.

— Hadd lássam.

—Nncs itt.

— No akkor mutassa . . .

Tremolles mosolygott. Lassan a zsebébe nyult, egy szál vékony papírt vett elő, a négyesfogat fotografiáját.

Mind nézegették, O'Brien is, a tizenhat patákat külön-külön, érdeklődve és szakértelemmel, Lord Hereford is, a hitvese is.

— Valahol láttam ezt a négy állatot — mondta a főpohárnok, aki minden lóra emlékezett.

— Valószínűtlen — felelte Tremolles könnyedén. — Legföljebb odalenn a kankalinos réteken.

Mind felállottak, kijöttek az oszlopos tornácra, ahol egy szegény. gyűlevész zenekar, világgá szakadt német fiúk gépiesen muzsikáltak.

— Fázott? — kérdezte Harriet.

— Igen — felelt egyszerűen.

II.

Még beszélgettek egy keveset, inkább szokásból, mint egymás iránt való érdeklődésből, egy csöppet unottan, egykedvűen, mint akiknek a világ s a maguk élete benne egy százszor átbolygatott képcsarnok. A királyról, a kanadai ültetvényekről, a francia póló-ról, egy eastbourni nyaralóról és Cawdor Helénről, akit Tremolles olyan hangon dicsért, mint ahogy álmában beszél az ember. Az érzéke bár le volt kötve ide, mégis másfelé járt, ki tudja hol, tán az emsworthi paripáknál vagy a normandiai kastély juharfái körül, a lelke is másutt élt, más vágyak, más célok imádatában, melyeket a rubintos gomb égő vércseppje mintegy megvilágított, elárult, át-sikongott. Olykor hozzáért, a halovány ujjait, a körmeit mintha melengette volna a kő sötét tüzelésében. Olykor a leányra pillantott beszéd közben, saját-ságos és rettenetes tekintettel, mely a látszat hideg nyugalma alatt mindent felölelt, mérlegelt, kiszámított, mindent átkutatott, megbolygatott, felepedett s legázolt, a leány egész lényét mintegy felszívta magába, felölelte magához, a vastag szőke haját, a homlokát s a szemeket alatta a zöldes-arany sugárzásban. A rézsutos ajkát is figyelgette, egy csöppet rémüldözve, sajátságosan közvetlen és mégis oly távoli tekintettel, mint ahogy a breton halász bámulja a tengert, mielőtt nekiindulna, egy pillanatnyi merengésében az egész sorsával, halálával. Az

ékszerein is átsiklott, a nőkért rajongó férfiak ama különleges tekintetével, mely az apró fülekben csillogó gyémántot a hevülő fülek kedvéért kioltja vagy elfelejti, a keblen ragyogó ékszereken átröppen a meztelen fehér bőr végtelenje felé.

— Cawdor Helén kitűnően lovagol, lendület és poézis nélkül, de azzal a bájos kis érzéssel, ahogy a shetlandi ponyt éppen lovagolni kell. Az ember szinte érzi a virágos réteket körülötte, az apró falusi kerteket s az almákat az almafákon.

Aztán elment. Valami különös kábulat lebegett vele, valami mérget hagyott el maga után; itt-ott a tornácon megnézték, meg kellett, hogy nézzék, öntudatlan, ösztönszerűleg, az asszonyok főleg, akik a lelkek mélyén, hirtelen, villámlón, valami rejtélyes reflexhatásképpen megismerték, megéreztek. Olykor egy ember is ránézett, ellenségesen, ösztönszerű idegenkedéssel. A szegény német zenészek mintegy megriadtak, amint elhaladt mellettük. E nagy világban való kóborlásukból, mint elhalt s hirtelen visszapattanó rémlátás hatott, a szőke fejével, a kék szemével. Hol látták ezeket a szemeket, a szőke óriást hol látták? Micsoda éjszakák mélyén, micsoda tivornyákon, vagy kihalt apró vasuti állomáson, ahol mint a fáklya siklott tova és eltűnt a horizontok mélyén, a nagy utakon, a sötétben. Vagy hol egyébütt, az utcán, a tömegben, kémelve, szimatolva, ismeretlen álmokat hajszolva, vagy másutt, a tenger partján, a szellős verandákon, fülledt klubtermekben, ahol a látszat tikkadt nyugalmaiban valami lázas életet élt, küzdött, lihegett, zord terveket kovácsolt, vagy tán titkos folyosókon, ahol elvonult mint az árny, elváltozva, halotthalványan, a bűnnek izzó reflexével, megtépve s lerongyosodva,

megbélyegezve s tragikusan mint aki fékevesztett energiáját az örvény szélén hurcolta meg, vagy üvöltöző vadállat erejével, véres fogával, az áldozat testébe mart.

A méreg itt hatott főleg Herefordéknál. Cawdor Helén, a shetlandi pony, a virágos rét s az almák az ágon minden varázsukat kibontogatták, ismeretlen gyönyörök módjára vonzottak, illatoztak. Kilenc óra volt. Éppen most lovagol. Aztán a kedvese is Tremollesnak! Hisz azért ment el. Ez világos. A pej triót a szürke ostorhegyessel is neki vette, az east-bourni nyaralót is, az egész világot. A mama grófnőt is miatta áldozta föl, a szülői tűzhelyet, a névnapi kalácsot a távoli házban.

— Come along — szólott a gárdatiszt fel-tüzelve. Az öreg asszony is felkelt, Lord Hereford követle s rögtön, odakünn az aszfaltos udvaron a fogatuk dübörgött, a lovak ágaskodtak.

Miss Harriet Stuart ülve maradt. Tiszta vonalú s mégis lágyan omlatag volt ott a pamlag közepén, a két karját kinyujtva mint a madár a szárnyát, szőkén, rózsaszínben, halványan és csillogón, a tovatűnő lét megejtő akcentusában, amint a holnap jelentős változatára készült, valami láthatatlan hámor mélyén, ahol a lét titkát kovácsolják az üllöket rengető kalapácsok.

Hát ő nem ment. Őt Cawdor Helén, a pony, a rét, az almafák nem érdekelték. A szive másfelé vonzotta, az emlékeihez, az álmaihoz, önnönmagához, Harriet Stuarthoz, aki hajdan egy kenti parkban két fehér páva közt vonult el a tornác színes mozaikján, kisleány korában, fehérécsipkésen, rózsaszíntollas szalmakalapban, atlasz-topánban, isteni gyermek, selypítő tündérke, akit a király is meg-

csodált s köszöntött, amikor a zordonan zöld sövénykerítés alatt ellovagolt az apródokkal a kék levegőben. Akkor még mind éltek, akik elmentek azóta, akik szerették, a fehér pávák s az utolsó Stuartok, csöppet bánatos, olykor komor és homályos lelkületűek mind, Earl of Stuart, a sörényes, aki egy-némely téli estén a családi páncélban ült a kandalló mellett a heraldikus karosszékben s mozdulatlan hallgatta a lady Stuart aranyhárfáját, amint a hosszú s vékony ujjak alatt roppant pengetés támadt, gyöt-rődő ének, epedő zengés, mely a siránkozó termet átbolyongta, bèrepkedte, mint megsebzett dallamos szív.

III.

Még ez este, előadás után, a két ember elmaradt a Wunder-Clubban. O'Brien búcsuzni akart, még egyszer inni a skót alabárdosokkal. Az öreg Herefordot a Tremolles-féle négyesfogat gyötörte. Lassan, meg-görbülve, a monokliját két ujjja közé fogva átjött a termeken, Essex gróftól kereste az aggastyán makacs-ságával, aki nem csalódhat. A pej triót a szürke ostorhegyessel látta valahol, tán maga is hajtotta: a négy állatot, a négy zablát, a húzós rudast, a rán-gató két leadert érezte a tenyerében, az újjában, mint a virtuóz egy Beethoven-szonátát. Egy csöppet rapszódikus ügetésük, a szilaj s mégis síma harmó-niájuk olthatatlan emlék módjára a balkezét meg-borzongatta. De Lord Essex, az emsworthi ménes kapitánya, heroikus kártyázásba merült volt Leben-külleréssel s az egész német nagykövetséggel, — ezt tilos volt megzavarni. Akkor kijött a képtárba, mert a legmélyebb zsöllyéket ide rakták a régi por-

traikkal szemben, elavult festmények csodálatára: a füst és por patinájában hajdani királyok meredeztek fekete bársonyban, a combok borzalmas izmait duzzasztó selymekben, mélabús és ünnepélyes pairek mellett, évszázadok gőgjében, atavisztikus ridegségben, imhol elfeledve, lekasálva, a halálba taszítva. A galléria végén Sir Thomas Story ült a legmélyebb karosszékekben és nagy gonddal fújta a füstöt VIII. Henrik víziló-arcába. Lord Hereford így gondolkodott ekkor: Leülök Sir Thomas mellé s együtt szivarozom vele.

Éjfélkor csak Lady Hereford jött meg. Amikor áthaladt a tornácon, a német zenekar a God save the King-et is befejezte volt már. Alig volt itt valaki. Egy írlandi lelkész iddogált két gyermekarcú öreg emberrel mindenféle híres italokból. Egy hosszúszőrű, yorki komondor valami távol tanyáért búszult mellettük. Egyébként minden üres volt. Az oszlopos csarnokban, a téli kertben s véges-végig a termeken, a széles lépcsőkön is, a nagy szállók éjszakai melankóliája terjedt az elnyűtt, megviselt, agyonfáradt bútorok hangtalan nyomorúságán. Néhány roppant málha jött a csendben, súlyosan, bronzbarna színekben, matrózoknak öltözött de gályaraboknak rémlő óriások vállán, rejtélyes és ijesztő tartalmukkal koporsó-módjára, a kései utasokkal mögöttük, mint gyászos kíséret valami éjjeli temetésen. Elvétele az emeleteken, a folyosók végtelenségén, egy-egy villamos lámpa égett, mint az utat jelző csillagzat a mindenféle elágazások, melléksikátorok és ösvények labirintusában. Lady Hereford sietett. A ruhája suhogott, az uszálya egy-némely ajtó szomszédságában egy-egy női topánt rántott el egy más nembéli gombos cipő mellől

s akkor hirtelen, tiszta lelkiületét bántó víziók szaggatták át, a nagy csendben, a zárt ajtók s vastag falak mögül egy vándorló emberiség lelkendezése áradt, tompa zúgásban hömpölygött mint messze orgonának hangja: a nagy vágy, a nagy fohász, az örök gyönyörnek örök nyomorúsága. Gondolta, milyen jó, hogy az ő szállásuk ott van a folyosó mélyén, a góthikus építkezés bolthajtása alatt, teljesen elszigetelten, körülzárva, a súlyos ornamentikák hangtompító biztonságában.

Kopogtatott, be is szólott, örvendezőn, hogy végre itt van.

— Harriet !

Miss Stuart nem felelt. Átsiklott a küszöbön, a villamos csillár gombját megcsavarta, még egyszer szólott :

— Harriet, én vagyok . . .

De rögtön hátrált, elrémülten, a falhoz tapadva. A csillár fénye hidegen sugárzott. A tárgyak mereven jelentek meg súlyos konturjaikkal. Éles, megvilágított vonalaival az egész szoba égett, tündökölt, mint egy feltépett óriási seb, minden árnyék és homály nélkül, megbolygatott rongyaival, átkutatott bútorzatával, felhányva, mintegy önmagából hajítva ki valami zsvány-szilajság diadalában. A háttér magas tükréből még élesebben csengett vissza egynémely kifosztott szöglet merev freneziája, egy feltört fiók, eldarabolt szekrényke, felkoncolt kézi bőrönd, mint megkéselt állati has ; viszont eltörpülve s elmélyítve is csillogott az ágy sárgarézgombján. Itt, a feldúlt fehérség szélén, a keretből kiválva, kicsattanva, a női test különleges akcentusával, maró és vonzó jellegzetességével, az elnyúlt tagok harsány fehérségében Miss Harriet Stuart feküdt, a kibomlott haj martirlumá-

ban. A tovakigyózó fürtök, tovahömpölygő hullámok szélesen, vastagon, meggyötörten, a lesujtott erőt, a kirabolt gyönyört fonogatták magukban, valami fzzó tragikumot koncentráltak, a nő sorsát, egész létét, amint a feldúlt hajtömegben, a hajsálak mély rengetegében mintegy a lelke vergődött el, küzködött, vonaglott, mint a megsebzett sirály a végtelen vizekben. Oh élt, élt, halkan, pihegőn, elváltozott arany szemével, elgázolt ajkával valami távoli álom rémületében, rejtelmes tengerfenéken, valahol igen messze, az érzékei legvégén, a gondolat fojtó szédületében, ismeretlen és fantasztikus határokon, a létének már-már elpattanó fonálával, tünedező öntudatával, mely önnönmagát kutatta s önnönmagát hajszolta vissza letörve s megbélyegezve. A szívére meredt az örvény széléről, a szívére elfödött szemekkel . . .

Mégegyszer sírt a Lady Hereford karjában; csendesen, mélyen, zengzetesen a saját vérét szűr-csölgette, az elpusztulás mámorát. És mégegyszer fel is szökött, fellázadt, a falak mentén tovagurult a harag rekedt sikongásával, a nyomora hörgésével . . . De a lét megrekent itt, a kapu bezárult, érezte. A homlokát szétzúzhatja rajta, a szívet kitépheti: a múltból semmit vissza nem vehet. O'Briennek sem hazudhat, önmagának sem. Senkinek. A világ nagy. Majd csak eltengődik benne, csendben, zajtalanul.

Lefogta az üldözők iramlását, komoran és kéllehetetlenül az útkokba állott. „Már egyszer meghaltam — mondotta — az ember hadd menjen.“ Senki ne zavarja, semmiért. Az ékszerekért sem, a skót tiszt nászajándékáért sem, a gyámszülők gyémántjaiért, a Stuartok fekete gyöngyeiért, semmiért, az ajáért sem, vigye, pusztuljon, száguldjon a titán

gyönyörével! Amit O'Brien vesztett, visszaadja. Egyébként minden az ő kincse volt, Miss Harriet Stuarté, az ő élete. Csak ő dönthet s döntött. Mint vérző horizontra, még egyszer visszanézett: a Temze, a műhelyek, a hámorok is ott állottak benne, a Westminster árnyéka a vizen. Az éjszakák sajgó nyomorúsága az élet kiáltó fönségével volt tele, izzó sebekkel, melyeket sorra mind megismert. Az ismeretlen múltakból hajdani lelkek telesírták a lelkét a Stuartok titkos borongásával, gyászos balladákkal; az apai páncél rozsdájából, az anyai hárfa húrjaiból kínnó varázslat áradt feléje s betöltötte, elkábította homályos gyönyörökkel. A létén valami súlyos zár nyílott meg: a sebéen átnézett, kipillantott. Nagy vágyak vonzották a saját szíve után.

Már sietett, már készülődött. Már búcsuzott is a gyámszülőktől, a skót tisztől is, csendesen, egyszerűen, mosolygón:

— Good by, O'Brien! Minden másképp történt, mint gondoltuk.

— Kár, — felelte. — Én visszamegyek az ezredemhez Wales-be. Egy csöppet resteltem. Még azt találják hinni, az én hibám volt.

— Oh, egy gárdatisztnek nem lehet hibája.

— Harriet, ha meg is nőszölök, még sem fogom elfeledni.

— No lám, — mondta vidáman.

És hozzátette:

— Az én életem nem lehetett a magáé.

— Úgy látszik nem. Maga nem szeretett engem, Harriet.

Lord Herefordtól átvette a Stuart-vagyon egy töredékét, egy csomó számadással egyetemben mindenféle kamatokról, kiadásokról s átnyújtotta Kate-

nak, a kis komornának, majd az megnézi, ha ugyan érdekli. Lord Hereford rámeredt a monoklijával. Nő láttára talán most érzett először némi emóciót. Egy percig gondolkodott: ha tudna mit mondani neki. De nem értett az efélékhez. Csak ennyit jegyzett meg:

— Essex-szel beszéltem. A for in hand Falkland lordé, Norfolkban. Soha ki nem mozdult onnan. Tudja, a három pej és a szürke a tetejében.

— Tudom, — felelt egyszerűen.

Még valamit mondott Hereford:

— Kár volt eljönni Kentből. Házából az ember soha ki ne mozduljon. London a pokol. Az efajta rongy kaszárnyákba mint a Pyrker-Hotel, mindenféle gaz nép gyülekezik.

Lady Hereford sírt.

— Mikor jössz vissza Kentbe?

— Talán karácsonykor.

Gyorsan Katehoz fordult.

— Talán soha, — mondotta.

Aztán elszéledtek. O'Brien elment haza. Herefordék Kentbe. Miss Harriet Stuart elindult Tremollest megkeresni.

IV.

A szálak mind megszakadtak. A nagy szcénikai változásban úgy járt, mint egy ismeretlen heroina: minden érte történt, minden érte lihegett, ő volt a lényeg, a központ, vérző gyümölcse a világnak. London elmaradt mögötte; a háztető rengetegje, a kémény erdeje elsüppedt a hidakkal, féktelen, merev, és irtóztató síkja megállott, bezárult, mint a szürke horizont fantazmagóriája.

— O'Brien szomorú volt, — mondotta Katenak.

— Talán szeretett . . .

— Talán szerette, — felelte Kate.

Aztán az öreg Hereford szavait ismételte:

— A Pyrker-Hotelben mindenféle gaz nép gyülekezik.

— Ez igaz, — hagyta helyben a leány.

Harriet kacagott:

— Gróf Tremolles!

— Igen.

— Igen, de a szeretője voltam.

Hallgattak. Miss Harriet Stuart elgondolkodott. Csak egyetlenegy emléke volt: egyetlenegy óra egy nagy londoni hotelben, éjjel. Amikor feljött s leveleket írt a menyegzője előestéjén. Leveleket . . . De micsoda különös hangokat talált a lényegtelen dolgok elbeszélésére is. Egészen másképp írt, mint máskor. Úgy írt, mint ahogy Nathaniel Hawthorne novelláiban szokás. Szinte csodálkozott. Valami lappangott körülötte, ki tudja! A végzetét gombolygató erők a szívét kikezdték, előkészítették. Mért sajnálkozott, mért búsult volt önmagáért, amikor O'Briennel való házassága csupa fényt és diadalt jelentett? . . . Az ajtón kopogtattak, megnyílt: Tremolles. A dupla orkideák. A rubintgomb. Mért félt, amikor oly udvarias, oly tartózkodó volt . . . Mért idegenkedett, mért rémüldözött, hogy be mert jönni ide, amikor pedig örült neki, öntudatlan talán várta is! „Hát nem ment el Cawdor Helénhez?” „Nem.”

Gyakran Katehez simult, szőke fejét a vállára hajtotta. A vonat repült.

— Vajjon hol van? — kérdezte.

Olykor az éjszakában, mint rohanó tűzcsóva, egy másik vonat cikkázott el mellettük világos ablakaival.

— Talán éppen ott van — szólott a fejét megemelve.

Ott, vagy nem ott, egyébütt, de hol, micsoda éjszakák örvényében, micsoda tömegben, micsoda börtön mélyén, hol keresse szent isten, micsoda útakon, micsoda ösvényen, a bűn melyik parnasszusán? Vajjon merre bolyong, merre jár az üldözött vad riadalmában, micsoda rengetegben, melyik óceánon, rejtőzve, alakoskodva, más nevek és más formák varázslatában, a rubintos gombbal a mellén, vagy az utolsó Stuart fekete gyöngyével, az utolsó Stuart-leány csókjával, vérével . . . Oh e csók! Az ő ajka és a Tremollesé, amint összeér, összetapad valami kábító szédületben, sikoltón és mégis erőtllenül, az ellankadt, a megejtett életösztön tovatűnésében, elbágyadva, védtelenül, megadva magát az ember triumfusának. S amint alászáll és alázuhan vele valami rettenetes végtelenbe, ahol csak a forró lehelletét érzi, mint a megvakult szem a tűz káprázatát. Káprázat, csakugyan. Már nem is az emléke, inkább az ösztöne kutatott benne, szegény tévelygő női szíve, mely a maga fájdalmából rakosgatja össze a multak bús történetét. Távoli, bizonytalan gyönyörnek homályos visszhangja minden kíváncsiságát felkeltette, női érdeklődését a maga lénye iránt, a lelke iránt, hogy és miképp rabolták meg, a szívét, a testét miképp szaggatták széjjel. S a bánatos, aggódó, epekedő idézés, a visszhang gyötrő melódiája, mint szétvetett kósza hangok egy zengzetes egészből, olthatatlan vágyakat ébresztettek benne, tudni akarta, hogyan lett az övé és az övé akart lenni! A nagy fényhez, a pazar jóléthez szokott érzése csakhamar kivonta az embert abból, ami gyalázat bélyegezte meg feltűnő zsivány-alakját, a lázas sil-

houette-et, amint a zsákmány után kutat, a fehér kezeket, amint a kincseket rabolják. Nemes, fiatal lelke a maga sugárzásával vonta be a zord jelenséget, az epedése megváltotta, felemelte, magához vont, a hajdani vágyak, tiszta leányálmok fönségébe hordta, mint akit várt s aki eljött egy magányos éjszakán.

Gróf Tremolles volt. Senki más. Gróf Tremolles, aki bírta, mint a magáét, aki letörte, elvette a kérelhetetlen jog és erő diadalmas ünnepében egy éjszaka mámorában, aki szerette, szerette! s akit szeretett. Kiszakadva a világból, az eltépett szálak rongyain túl, egészen künn, messze, egyedül, mint a skót erdők mélyén őrködő vas-szobor a régi kutak tetejében, csak Tremolles volt s vele ő, Harriet Stuart, a hatalmában! A saját fehér lényét látta, megkarmolt mellét az önfeláldozásban . . . S ezért csodálta az embert, ezért bámulta elbűvölten, — önönmagáért, a léte nagy ajándékáért, a saját lelkéért imádta.

— Vajjon hol bolyong?

És együtt ült Kate-el, sírt, sóhajtott.

— Kate, soha se szeressél . . . Kate vigyázzál . . . Kate nézd, hova jutottam. Már alig tudom . . . már alig bírom . . . oly erős vagyok s oly gyöngé.

— Oh istenem — szólt Kate sírándozva — drága jó miss Harriet! Drága jó miss Harriet!

S miután sírt, folytatta, a szenvedő szív merészségével:

— Ha hazamennénk, ha lemondana! Ha visszatérnénk Angliába . . .

— Angliába — ismételte sóhajtván.

— De hiszen úgy sem találjuk meg.

Megint hallgattak. Aztán Harriet mondta mint a nagy tér előtt, a sivár világ láttára:

— Hiszen úgy sem találjuk meg.

— De ha meg is találnók . . .

— Ha megtalálnók . . .

— Tremolles rögtön menekülne, félne . . . Azt hinné, hogy el akarjuk fogatni . . .

— Csakugyan — szólott reménytelenül — azt hinné . . . Talán már el is jött mellettünk, megpillantott és elkerült, míg mi meg se ismertük. Talán ő volt az a lengyel herceg a párisi Ritz-Hotelben, aki sietve kelt föl a zongora mellől, mikor mi beléptünk . . . Vagy Hatzfeld a havrei kikötőben . . . Vagy az a hallgatag tengerésztiszt a liverpooli gyorsvonaton, aki Ramsdalenél kiszállott . . .

— Ki tudja.

— De talán mégsem ő volt. Nem jöhetett el mellettem érzéktelenül, meg kellett volna, hogy álljon, a kezemet megfogja . . . Oh a gyémántjaim, a fekete gyöngyök! De hiszen, ha ezeket akarnám, nem én hajszolnám őt. Meg kell, hogy értse, meg kell, hogy érezze, meg kell, hogy lásson, úgy ahogy a legkedvesebb neki, ahogy szeretett engem. Mert szeretett. Senki úgy nem szeretett mint ő és senki úgy nem szerethet többé. De hol van? De vajjon hol?

És újra sírt és utazott tovább, kutatott, lelken-dezett a városok tumultusában, a pályaudvarok magányos éjjeleiben, a tavak partján, az oceanjáró hajókon, mint az árny siklott el szűk utcákon, titkos csapszékek, zord börtönök vidékén. Mint a kísértet lebbent át zengő orgiákon, klubtermek mélyén, matrózmulatságon, az ádeni gyémántvásáron a kínzó vágy szilajságában elborult homloká-

val, az aranyszemei nyugtalan sugárzásával, a meg-
 lazult szőke hajával, elhanyagoltan, elcsigázva,
 rimánkodón, a téboly isteni derűjével, amint még
 mindig bízott s lehanyatlott fejével a saját szívét
 hallgatta, az ösztöne sugását várta: merre menjen,
 merre keresse... Olykor az emberi áradatban, a
 new-yorki utcákon, a new-yorki kertekben meg-
 remegett, felsikoltott. Egy ember vonult el mellette,
 sietve, ijedten, elváltozott külsővel, elrajzolt voná-
 sokkal, kicserélve, megmászva, de a régi szempár
 fénylett, a hajdani rubint volt. És követte, fürkészte,
 várta, felkacagott rá és elvesztette, tovagurult más
 nyomokon, más silhoutte-ek, óriások, más arcok
 után, Tremolles! Tremolles! az örökkön tovasikló
 árnyék, a foszladozó reménység, a betölthetlen vágy
 jajveszékelése, a nagy nyomor, az ideál! Olykor
 kétségbeesetten, a szenvedély nyers és harsány
 krízisében feléje sikoltott, nagy, tragikus kézmozdu-
 latokkal jelezni próbálta, hogy nem a kincs kell,
 nem üldözi, de imádja, a vérző szívét nyujtja felé, a
 könnyeit, az életét mind jobban átszaggatva, leron-
 gyosodva és elkínózva a cél ijesztő Golgotháján.
 Olykor, hirtelen szeszélyből vagy egy röpké ötlet
 megváltó derűjében diadalmasan kiöltözött, isteni
 alakját a fehér és kék színek omlatagságába vonta,
 lágy selymek zengésébe, vakító tündérségbe, mez-
 telen keblén az új ékszerek fénylő csodasága égett,
 mint a parti tűz reflexe a norvég tavak vizében. S
 mint a távoli kontinens bálványa, imádott és tündöklő
 szirénje, az izzó lidérc, mely a vágyakat a halál útján
 vonzza magához, elbűvölő Sybilla módjára jelent meg
 a Waldorf-Astoria termeiben, a tünemény lappangó
 illatával, rejtélyes lényé vonzó ígéretével, melyet a
 bűn emléke lihegett át a legnagyobb kéj tébolyával...

— Ott ül a sarokban — szólt fuldoklón Katehez.

— Vajjon csakugyan ő? — kérdezte Kate ijedten.

— Tremolles.

Hallgatott, küzködött, nyugodt volt, várt. Még csak ennyit mondott:

— A csillogásom idevonzotta. Imhol itt van a fényben.

Csakugyan, az ebédlő szögletében, a begóniákkal díszített asztal kristályüveg ragyogása előtt egy fiatal szőke ember ült, csendesén, álmodozón, érzéktelenül, a hajdani jelenség feltűnő képmása, a régi szőke óriás, gyermektegy szemével, a kis francia, a nagy Tremolles. Lassan, a megváltás néma ünnepeben, az esztendő gyötrelme tovafozlott, az idő megállott. Az eltűnő és felderengő horizontok hirtelen hajszájában, amikor az érzések és indulatok hullámjátékát újra csend és nyugalom váltotta fel, úgy volt, mintha még egyszer a londoni Pyrker-Hotel volna, még egyszer Miss Harriet Stuart a násza előestéjén. De a felcsendülő nagy perc mindent megváltott, mindent színesre varázsolt, a hajdani hangulat petyhüdt unalmát szilaján betöltötte, kigyújtotta, a szédületes egyesülés végtelenjén pergette át. Az élet s ifjúság fönséges sikolya volt, amint megtudja a gyönyört!

A leány s az ember összenéztek. Egymásra zúduló tekintetök oly hevesen egyesült, a vörhenyes fény oly különös csillanásával ért össze, hogy a találkozás gyönyörűsége epedő gyűlöletté lett...

— Oh föláll, menni készül — rebegte Harriet.

— Vigyázzunk, — szólott Kate.

Melletők haladt el, csendesén, lassan. S ismét

a régi pillantás seperte át a leány alakját, az ékszeréken tovasikló szem, amint felkutat és benéz mindent, a kábító kísértéshez a saját sorsát méri fel, a saját végzetén mereng el, mint a breton halász az oceán előtt: Istenem be szép vagy!

— A rubint! — szólott Harriet.

— Vigyázzunk — ismételte Kate.

— Most már nem veszítjük el — felelte. — Most már megértett, megismert . . .

És hozzátette, a megbékülés sajátságos hangján, amelylyel már az övé volt, mint máglyáé az áldozat:

— Most már ő vár meg engem, Kate.

Csakugyan várt. Amint jött utána, lassan, egy csöppet szédülten, súlyos szőke hajában a gyémántos tiarával, hallgatag és rejtélyesen: a sörényes Stuart utolsó gyermeke valami távoli tündöklésből bontakozott elő, mint a havasi hajnalok felhőfigurái egészen messze, odafönn, az ébredező nap körül. A szemek csillámló derüje, a rézsutos száj gyöngéd remegése az ember felé nézett s mintegy látható utat vont a térben: a vágy a maga titkos rózsáit hullatta. Csodálták:

— Miss Harriet Stuart — hangzott körülötte.

Oh, az embert is látták, aki ott van érte, a szőke embert, aki hátrál, míg a fény mind közelebb ér hozzá, feljön a lépcsőn, kémlel, várja!

— The Earl of Errol.

Harriet felkacagott:

— Micsoda furcsa név — gondolta — a kis francia: Earl of Errol! A régi szeretőm.

Feljött utána, követte a folyosókon, átszédült vele a küszöbön, lerogyott előtte rémüldöző gyönyörűségben.

De rögtön az ember elhárította, hideg kezével a szőke haját érte:

— Miss Harriet Stuart . . .

— Tremolles . . .

— Nem.

Harriet bámulta, kacagott:

— Nem? Csalódom, úgy-e? Tremolles! Tremolles!

De diadalmas kiáltozását az ember átcsatogta:

— Nem, — ismételte hevesebben.

— Nem? — kacagott kétségbeesett örvendezéssel. — De azért engem mégis ismer, mégis tudja, kit keresek, kit hajszolok esztendőök óta!

— Tudom. Angliából jövök.

— Csakugyan? Kentből? — kérdezgette egyre kacagva. — Talán a Hereford-kastélyban emlegették a nevemet?

— Nem, a walesi gárdaezredben . . .

— Kicsoda?

— O'Brien.

Ez roppant tetszett Harriet Stuartnak. Felkapta a fejét, kitört, sikongott:

— Gróf Tremolles, vagy Earl of Errol, nem tudom hogy hívnak, nem bánom, de ne hazudj! ne hazudj! nyomorult! ne hazudj! Hiszen én nem bántlak, hiszen én szeretlek, de ne hazudj! ne hazudj! De hiszen én nem árullak el, én nem akarom megboszulni magam, de hiszen én szeretlek, de ne hazudj! ne hazudj! Te vagy! Szólj! Mondd! Te vagy! Te vagy!

De hirtelen elhallgatott. Az ember keze, öt ujj a vállán érte, súlyosan a husába mélyedt, mint az acél, kérlelhetetlenül. Maró kín volt, az egész testen átcikkázó fájdalom.

— Ah, te vagy! — dadogta fuldokolva és már mosolygott a fájdalmában, amikor az ember letérdelt mellé és az arca fölé hajolva csendesen az ajka felé indult.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ IDEGEN.

Ez egy kis város volt, fekete jegenyékkal, fekete folyóval és nagy szomorúsággal. Úgy tűnt, hogy itten, a fekete jegenyék alatt és a fekete folyó partján, az emberek a halált élik és az életet csak álmodják szegények. Mindenütt, ahol bús házak voltak, bús kutyák sompolyogtak, nyomorúságos szinte tragikus állatok, amelyeknek nem volt gazdájuk. És minden, mindenkor alkonyatban bánkódott és még a déli világosságnak is szürkés tónusai voltak. Valami borzalmas és egyhangú agonia rengett a véget érő órák harangütésén. És egyetlenegy szó, egy sikoltás nem hallatszott.

Ez időtájt utazgattam s amint elérkeztem ide, amint jöttem, szent isten gyalogszerrel, a vasútról a város közepébe: minden emlékem régebbi utakról és hajdani tavaszokról eloszlott, eloszlott s úgy volt, hogy e városért születtem. Az ösmeretlen falak között rögtön otthonosnak éreztem magam és rejtélyes gyönyörök öntöttek el, imádandón és kegyet-

lenül. Kissé törődtem önmagammal s kutattam, mi történik bennem . . . De mindent az írásműek csatlárdságán keresztül látva meg és szegény agyam fejlődven a könyvek szellemében: a helyes meghatározás helyett mindössze egy kétségbeejtő metaforára akadtam. Leégett létem és elromlott ifjúságom úgy hordta a lelkemet magán, mint a lombtalan fagally az ő elrothadt gyümölcsét. Roppant sajnáltam magam ekkor és ismeretlen fájdalommal lesütött a hold. Sajátságos hold volt ez, igen nagy és egészen fehér és a jegenyék fekete rajza mintegy átvonult a halovány tükrödzésén. De utcahosszat gázlámpák voltak és őrizték a sötét utcákat. Mert ezek az utcák sötétek voltak az örködő fények dacára. Az ember úgy járt rajtok, mint egy ravalon.

Semmi kedvem nem volt menekülni innen, de sőt itt szerettem volna maradni beláthatlan időig, az életem utolsó perczéig. Ez a város volt a halál iskolája. Itt mindenki tudta, mi a sorsa és hogy nem lehet sokat okoskodni. Az élet szinte megszépült a nagy lankadtságban és mintegy megzenésült abban a jajveszékelésben, amelyet nem hallott senki s amely megvolt mégis. A távoli holdfényben, megvilágítva, denevérek kergetődztek.

Valahol mégis vídamság volt és e falak között szokatlan fényesség. A leghosszabb utca mélyén, nagyon mélyen, mint túskebokrok égése az örvények fenekén, ablakok lángoltak és ezek korcsmai ablakok voltak. Odabenn szelíd mulatság folyt szelíd emberekkel. Ültek mozdulatlanul, szótlanul, irtóztatón, viaszbabok merevségében, a koponyákra ragasztott gyér hajakkal, de ünnepélyesen kifésülve és megöntözve ámbraillatú vizekkel. Körülöttük a fala-

kon, díszítésképpen, feslett függönyök voltak. És megkopott szövetükön, a fáradt ráncok között, néha egy-egy patkány ereszkedett alá, inkább ügyesen, mint bizalmatlankodó aggódással. Ez főleg akkor történt, amikor a zene szünetelt. Mert itt zene volt. Középuött, egy kormos csillár alatt, négy földi lény, — leginkább asszonyhoz hasonlatos — búsan zenélt, a kótáknak meresztett szemmel és teljesen gyakorlatlanul. Mégis nagy áhitat, tiszteletteljes figyelem, szinte alázatosság kísérte siralmas működésöket. Tréfás dalokat játszottak, de igen sajátságosan, itt-ott valóban komor akcentusokkal, óvatosan meglassítva és bölcsen elnyújtva minden éneket, hogy ekképpen könnyebb legyen a kikótázás. Ezt a művészietlen fortélyt aligha vette észre valaki. A tréfás dalok csendes és hamis melankóliában hömpölyögtek tova s amikor véget értek, a négy női formájú lény felsóhajtott megkönnyebbülten. De a viaszbábok nem mozdultak. Csak ritkán rengett meg egy szempilla, egy merev tekintet fölött. Ez akkor volt, amikor a zene szünetelvén, a patkány lesiklott a függönyön.

— Oh a gyönyörű állat! — mondotta melletttem egy fiatal ember, elég szerényen, bárha azzal a célzattal, hogy a figyelmemet magára vonja, de olyan meglepően gyöngéd hangon, az emberi orgánumnak olyan sajátságosan édes, átható és elbűvölő akcentusával, hogy az egész testem megborzongott bele s valami bágyadt odaadás, valami kéjes fájdalom támadt a szívemben. Szenvedtem, rögtön szenvedtem, hogy ez a csodálatos hang nem az enyém, kizárólag az enyém és másnak is szól és más is hallja . . . És szenvedtem, ki tudja miért, istenem! Amiért e hang még lágyabban, még bájo-

sabban dédelgethet valakit és epedő melódiákkal sírhatja át a fekete város éjszakáit és sikolthat is, nagyszerűen sikolthat, nagyszerű órákban . . . Láznak, örömnak, márnak és fájdalomnak és a halálnak részeg hang-tumultusa szaggatta a fülemet és vert a halántékom, szinte reális kalapálással, mint ahogy türelmetlen és gyászos ökölcsapások döngtetik a zárt kaput, mely mögött elpusztult valaki . . . Elbódultan meredtem a levegőbe, a függönyök felé, a csillár felé. A nők zenéje nyikorgott éktelenül, a mozdulatlan arcok figyeltek és a patkány hirtelen eltűnt.

— Oh, a gyönyörű állat!

— Igen . . . Igen . . . — válaszoltam sietve, valami homályos igyekezettel, hogy a hangom utóljérje az övét, beleolvadjon az övébe, a lehelletünk egymásra leljen.

Ekkor felém fordult egy sápadt arc, behunyt szemekkel. Egy pillanatra néztem a kissé meggyötört pillákat és minden gyöngédségemet az ő selymes pehely-szegélyök kötötte le, a hosszúkás és sűrű szálak imádandó szőkeségében. De aztán a pillák megemelkedtek, lassan, súlyosan, márnak, mintegy a legnagyobb áhítattal, valami eszeveszett rajongás forráságában. És a szemek rögtön lángoltak, varázslatos szemek és szédületesek, vörhenyes színekkel, amelyeken átderengett a kék tüzeknek csodasága. A legsötétebb és legenyhébb kékszín volt ez, örök játékban a vörhenyes árnyalatokkal, hol felváltva egymást, hol meg egyesülve, megszűnve és újra kicsattanva szélesen, szilaján, kiolthatatlanul és végül a kék szín lett az erősebb és a kék szín imádott, imádott, imádott lehetetlen virágokat, nagyszerű bűnöket és kacagó isteneket, amelyeket, ki tudja, hol pillantott meg, ki tudja, merre a fekete

város falain túl . . . De engem is ért, engem is megölelt, engem is bántott ez irtóztató tekintet, a szemem világa mintegy kiégett rajta és minden érzékem elzsibbadt. Mégis fel tudtam állani és kivergődtem innen és a homlokom izzadt.

— Hát én jőjjek-e? — szólott utánam az idegen fiatal ember.

Oh ez a hang, szent isten! Elrémülve dagdogtam:

— Igen.

És ő jött mintegy az akaratom ellenére, minden érzésem ellenére, az életem ellenére, amelyben megkívántam őt s egyben gyűlöltem is, szerettem és irtóztam tőle! A teste, az ő nyúlánk, kissé meghajlott alakja érintette az enyémet, a bő, fekete ruhája megsuroolta az én ruhámat és a keze is érinté néha, gyöngéden minthizelgő galamb fehérbársony szárnya, az én kezemet, az én kezemet. De szótlanul mentünk a folyó irányában, a kékesfekete partokon, amelyeket mintha átszűrt volna, megfinomított volna olvatag fénye egy óriás ezüst-citromnak, mely a hold volt ez este. És a bús folyó felületén, mint homályos tükrön átvonult egy csendes bárka békés halászokkal, akik a parti jegenyéknek árnyék-rongyait nézték, sötét foltokban a vizen.

— Én gyakran sírok, — szólott az idegen fiatal ember. — Hát ön? Hát ön?

— Én is . . . Én is . . .

— Én néha játszom egy hárfán. Kis kerek hárfá és a gerince fekete cédrusfából van. Amikor pengetem a hurját, elálmodozom, elálmodozom és a gonoszság förtelmes virágai felém hajolnak véres kelyhökkel, amelyekből inni szeretnék . . . Hát ön, szeret-e engem?

Végig jöttünk a kékesfekete partokon és semmi sem mozdult és a jegenyék levelére a hold fényének harmatja esett. A város elmaradt mögöttünk és kicsiny sárga tüzei utcahosszat kialudtak, elkalódtak. Megmagyarázhatatlan bánat vett körül, valami rengeteg levertség mintegy felitta a vérem és messze idők gyötrelmei, hajdani keservek és régi sebek felfakadtak a szívemben. És az egész világ mind messzebb szakadt tőlem s ami szép volt benne: a virágai, az összes virágai, hirtelen fonódásba kezdtek a színek és illatok lázas ünnepségében, keresve egymást, megejtve egymást. És fonódtak, fonódtak halotti koszorúba, mely mind szűkült, mind szűkült körülöttünk s egymásnak vont bennünket, egymásnak hajszolt, egymásnak vert a színek vakító pompájával, a részeg illatokkal. Ekkor mohón az ajkát kerestem, az ajkát, mely szomjan már várt az enyémre, felitta, elvette és lerogyott rá mintegy az egész test súlyával, eszeveszetten, féktelenül!

KING JOHN.

Waterloo felől egy ember jött az estében. Már a hídhöz ért. Odaát a Strand égett sárga tüzekben.

— Átmenjek? Ne menjek? — tűnődött és megállott. — Voltaképen minek menjek át?

Mégis megindult, visszajött, tétován, álmosan. A vizet is látta odalenn; a pipáját óvatosan a híd karfájához verdeste. Egy kevés hamu hullott alá láthatatlanúl, a víz olyan fényes volt s oly komor, beláthatatlan s remegő ravatal a partok őrködő lámpái közt.

Amikor rágyújtott, a fellobbanó láng a fél arcát bevilágította. A homloka látszott, erekkel hímzett felület, mint a repedezett márvány. A szeme a parázsló dohányra meredt. Álmatag és kegyetlen szem, kéklő és bizonytalan, fáradt és nedves. S az orra látszott, az egész orr kidombordva, éles és zömök tömegével, mint a lapos arcnak kiszökkelő ereje.

Aztán fújta a füstöt s míg töprengett magában, úgy tűnt, mintha kóválygó emlékezése a lelke ellen tolakodnék s úgy törne rá, hogy meggyötörje.

Próbált különválni mindattól, ami volt s legyőzni magában a múltak ellenséges hangulatát.

— Biztos, — dünnyögte a pipájába — egészen biztos: Rosalieval nem is volt olyan rossz az ügy. Űsse a kő. Cudar francia némbor a Piccadilyn tolongott, Hohó, be szép volt, olyan különös volt, mennyei és ijesztő, mint valami nagy gyík, zöld szemekkel.

Az ember köpött és fújta a füstöt. Aztán még egyszer az arcát megemelte a nagy fény irányában. A távoli vonalak, égő háztömegek, a roppant kövek s kémények rengetegéből a város víziója támadt s szállt elő mint tenger mélyéből valami szörnyeteg. Saját-ságos és izzó vonzalmán a vétek maró ize terjedt, az ismeretlen büntettek, a rejtelmes gyalázatok szédítő fensége s riadalma támadt. A pipás ember egy nagyot lélegzett, nagyot fújt s elepedett és mintegy a saját lelkét nyelte vissza, amint a hídról elvergődött s jött vissza ismét Waterloo felé.

Odalenn járt a partokon, a sötétben, a gázlámpák alatt. S már messziről látta Jacklyt, amint ez jött feléje. Hang nélkül, csendesen, mindössze az összetűző tekintet lappangó derűjével üdvözölték egymást, szimatolgattak. S az egymás illatán, hirtelen jókedvük támadt.

— Dam! — mondták mind a ketten. S jöttek tovább az éjszakában.

Két zord állat, amint megy szótlán egymás mellé fogva, egymáshoz szokva, a rossz kövezeten, a pislogó ablakok, a kormos falak alatt, gyárkémények mentén, szűk utcákon, az égbolt vörhenyes derengése alatt... Mégis, valami cudar szépség bélyegezte meg a tovakóválygó alakjokat, valami rideg elszántság, valami kérlelhetetlen fenyegetés, maga az

élő veszély áradt belőlük a sötét utcák harmóniáin. De senki sem jött szembe velük, Mindössze néhány züllött munkás mint ők és zord matrózok a leányokkal.

De az állomáson túl, Waterloo izzó mécstengere mögött, az ívlámpák sáppadt tündöklésében, egy sulyos fekete tömeg hirtelen elibök szökkent, könnyedén és megrettenve.

— King John! — szólottak egyszerre.

Mert legott megismerték. Súlyos fekete tömeg, valami kóbor macska, epekedő s óriás, lírai portyázó s tragikus vagabund az ösztön gyötrelmében s aki most megzavarva loholt tovább, két zöld szemét az éjnek meresztve. Ijedt és ugrató szágúldozása a biztos menekülésnek vonalát bontogatta utcahosszat, a létért való szorgos aggódásnak üde és nyers jelensége volt. Még egyszer látszott azonban a kandur az utca mélyén, amint felszökik egy világos boltablakra. Az árnyéka a járdára vetődött. Aztán eltűnt King John.

— Neki könnyű betérni oda, — szólott a pipás ember.

— Sőt! Ő a gazda ottan! Az asszony özvegy, — felelt Jackly, egyet rántva magán.

— Rosalie olyan volt mint a gyík, — tűnődött a pipás. Ekkor már ők is odaértek a világos ablak elé.

— Térjünk be . . .

Jackly dümmögött.

— Nekem van, — szólott a másik, — gyerünk.

Egy törpe korcsma volt, zord ivó, füstfellegekkel, sárga falakkal, fullasztó és kétes, mint a pince, a pókhálók gyászfátyolával a mennyezet mentén s a szögletekben. Zárt, határolt, bástyázott rév, üldözött

lelkek menhelye, a maró gőz s a tarka italok lidércjátékával. A háttérben, mintegy a lesüppedő padozat örvényében, lekéselt matrózok ittak s odébb, egy másik asztalnak dőlve, két kormos arc bámulta egymást a kupák fölött, szótlanul és tragikusan. A söntésben, egyedül és mereven, az özvegy ült, Terven asszony, holmi permanens rémületbe fúlva, amelyből őszülő feje merült fel agyonkúszált hajakkal. Még csak egy utolsó asztal volt, szemben vele, az ablak alatt. A két ember letelepedett, csendesen megvonult itten. Az italuk az asztalvégében állott. Mert középujt, a fafelület behorpadó mélyét már King John foglalta le. A biztos otthon nyugalmaiban, az ismert s megszokott tér kéjében tűnt fel itt, a hasa alá rejtett karmokkal, mereven, mint a sphinx. Kidomborodó vonalai, óriás s elhízott tömege valami transzcendentális eszmekörnek s rejtelmes meditálásnak adhatta át magát, mert egész lénye úgyszólván felolvadt s hozzátapadt ahhoz a rendületlen mozdulatlansághoz, amelyhez az ideája mintegy le volt bilincselve . . . Némán és megelégedetten, a végsőig abszorbeálva siklott el a földi jelenségek fölött és szuverén közönyének érzéktelen fönségével mérte végig azt a két szerencsétlent, aki odakerült aranyzöld szeme elé.

— King John! — szólott Jackly hízkelkedően. A másik hozzáért s súlyos tenyerét végigvonta a hátán.

Az állat nem mozdult. Csak Terven asszony dümögött át:

— Hagyják.

A két ember összenézett, mosolygott.

— King John az úr itt, mondtam, — szólott Jackly.

A pipás a vállát vonogatta.

— Az imént át akartam menni, át a vizen. Nem mertem. Olyan világos volt odaát. Amig itt csavarog az ember, tán nem is bánják. Túlontan nem szeretik.

— A Covent-garden körül nagyon szép az élet, — felelte a másik. — Nappal temérdek virágot hordanak oda. Éjjel a színházból jön a nép. Nagyon szép élet.

— Mindenütt szép az élet, — sóhajtott a pipás ember a kimerültségnek olyan mély és tompa hangján, hogy még azt a másikat is megejtette. Emez szótlanul nézett rá, valami sajátságos idegenkedéssel, mintha nem értené, nem ismerné . . .

— Mit bámulsz? — kérdezte a pipás.

— Semmit.

Ittak, hallgattak s ismét a kandurt nézték az asztal közepén. Az aranyzöld szemek mereven figyelték a távoli horizontokat.

— King John! — próbálkozott Jackly újra, de már halkabban. És a pipás öntudatlan kinyújtotta a kezét. Terven asszony feléjük pillantott. Látták amúgy ferdén. És hagyták az állatot.

— Csak egy állat és micsoda állat, micsoda gyalázatos állat! És mégis hogy él, milyen jól él, szent isten, milyen jól él!

A pipás is tréfálgózott az italtól nekihevülve.

— Már a hölgyével mulatott az este. Most itt melázik. Ocsmány fejü, az ember azt hinné bagoly. S amint itt ül és néz, mindenkit megvet és lenéz. Vajon Terven asszony? — tette hozzá halkan valami lappangó gonoszság ösztönével, miközben óvatosan King John felé nyúlt.

— Lát, — szólott sietve Jackly.

— Kár, — felelte, az ajkába harapva.

S a karja, amint a mozgását leplezni akarta, ott maradt az asztalon. A másik nézte, érdeklődve és szakértelemmel, az egész karját s a kezét különösen és hozzámérte a magáét. Az asztal szélén, a fába fogódzva, a fát roppantva, két rettenetes kéz jelent meg, a vad s kegyetlen munka eltorzító formájában, éktelenül megcsontosodva, tömör, vonagló, kérlelhetetlen mint a fegyver, hosszú s meggörbült titánújjak, mint mindmegannyi csáp, fekete körmökkel.

A pipás ember egészen halkan szólott:

— Egy esztendeje csak, hogy így elkérgesedtem. Tavaly ilyenkor, még Rosalie járta a bolondját. A Piccadily-n, a francia mind bomlott utána s a dáma hordta rám a dicső szüretet, Olykor, ha öleltem, élt és haldoklott egyszerre.

Egy percig hallgatott, a zömök orrához ért; a cimpák remegtek. Aztán folytatta:

— A zöld gyík! Rosalie! Egy éjszaka tovalódították. Ott lestem rá s legényül neki rugaszkodtam a cudar mulatságnak. Azok sokan voltak, tizen tán, mit tudom én... Ördög vigye. De valamelyik abban a társaságban nagyon bánhatta a dolgot. Az öklöm merő vér volt az este.

— Te nem tudod, ki volt, amaz sem tudja. Ez nagyon jól van így.

— Ej-haj, jól van-e? Azóta döglöm mint a többi, a hidak alatt s a partokon.

Amit e szó fölkelte, a hidak, a partok s a gyötrő emlék, amit nem lehetett legyőzni többé: az egész nagy nyomor, csendesen megfogta mint a méreg; s a kerges kéz leoldódott az asztal széléről.

Egytől-egyig, lassan, könnyedén leváltak az újjak s tovasiklottak, előrenyúltak, öntudatlan s ostobán, valami képtelen billentyűzéssel King John irányában . . . S e sajátságos mozdulat, amelyben a csáp megindult az áldozat véérért, szinte természetsszerűleg magához vonzotta a másik ember kezét. S e kéz is megmozdult s megindult a másik mellett, követte s utánozta a forró újjak inyenc triolázásával.

A háttérben, az örvényben még ittak vidáman. A két kormos ember a hajnalt várta, hogy a Waterloo-beli gőzgépekhez térjen. Néha egy-egy fütty sikongott, egynémely durva szó csengett a fájdalmas derengésben odakünn.

— A nő alszik, — rebegték mindketten, míg az izzó kísértés közibük hullott, mint egy közösen tépett isteni gyümölcs.

Terven asszony mégis fölpillantott. A kezek hirtelen megállottak félúton, mint a végzet, észrevétlenül. Valami tréfás játék színlelése volt, naiv és ötletes, két komor csavargó bohósága, mintegy a patrona mulattatására. Az asszony még mosolygott is, szegény álmos fej a füstben.

— Gyakran mosolygott így, sőt intett is egyszer, — vallotta be a pipás ember. — A szeme még jó, a teste walesi forma, nyulánk s hajlékony, — én is Walesből kerültem el. Hajdan, éjszaka, a parkban csavargott a réteken túl, a zordabb helyeken. Némi pénz is hullott mögötte. Kár, hogy King John megakasztja.

Az asszonyt nézték csendesen, a tervelgető szem nyugalmaival. Fáradt tekintetén az egyik az epekedést hömpölygette át, a durva kéj ígéretét. A másik mintegy biztatta s buzdította a gyönyörre, az ügyefogyottabb éreklárs hunyorgató pillantásával.

Az asszony a kandurt nézte, ásított, a szemét lehuntya. Odakünn hajnalodott. A kormosok készülődtek. A két ember is felállott hirtelen. S amikor kifordultak az ajtón s a reggeli harangkongásban nekisompolygtak a zajos ébredésnek, King John megfojtva feküdt az asztalon.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A MÁSOK BOLDOGSÁGA.

A Blum Adolf és Pisztránghy Renée boldog egybekelése körül, sajnos, volt még egy végső s igen figyelemreméltó nehézség. Tudniillik, a vőlegény anyja, elváltan élt az urától. Ellenben néhány más uriemberrel a legszívélyesebb s a leggyöngédebb barátságot tartotta fön.

— Ezt el kell rendezni, — jelentették ki az öreg Pisztránghyék, akik igen erkölcsös és gazdag népek voltak.

— Hogyne! — felelt Blum Zsigmond, a vőlegény apja. — Ezt el kell rendezni. Helyesebben el kellene rendezni. Azonban nekem fogalmam nincs róla, hogyan rendezzem el eztet.

— Az ön dolga! — csattant ki Pisztránghyné, éles és támadó hangon. És meglepően bajszos szája, szegény pettyhüdt öreg szája búsan vonaglott, mint egy megsebzett, kopott gyík.

— Az ön dolga! — hagyta helyben Pisztránghy, aki hitvesénél jóval fiatalabb volt s vigan élt titokban rokonszenves nőkkel. — Az ön dolga, — ismét-

telte csillogó szemekkel s valami különös buzdítással. — Menjen el Rózához s beszéljen a szívére. Próbáljon csinálni valamit. Találjon valami megoldást, valami formulát, valami módozatot, valami kooperációt, mit tudom én. Egy kevés családi rendezettség, vagy legalább a rendezettség látszata okvetlenül szükséges gyermekeink egyesülésének szép órájában. Ezt kívánja a világ, tudja. Én nem akarom, hogy fecsegjenek. Én utálom az ilyet. Elvégre Róza a vőlegény anyja. És egy anya mindig egy anya. Talán nem is olyan rossz nő ez a Róza. Gondolom, Rózának hívják. Ugy-e bár, Rózának hívják az ön ex-feleségét?

— Nem, — felelt Blum Zsigmond csendesen. — A neve Carmen, — tette hozzá szemlesütve.

— Carmen! — sivített az öreg Pisztránghyné — phüh! Hallottak már ilyet! Carmen! A Bizet zenéjével. Mindenkinek a zenéjével. Ez a legnagyobb gyalázat.

— Mindenesetre igen különös, hogy Carmennek hívják, — jelentette ki Pisztránghy kimondhatatlan vonzalommal.

— Az efafta furcsa, idegen és bizarr nevek rontják el a nőt, — folytatta az öreg asszony. — Ostoba szülői hiúság, becsvágy és póz. Carmen! Ügyszólván kötelező az ilyen. Elragadó az ilyen. A leány képzeletét megbolygatja. Mindenféle extravaganciákba hajszolja. Aki Undine, Izolda, Salomé s más ehez hasonló van a világon, mind azt hiszi, hogy izgulnia kell, hogy bolondulnia kell, extázis ide, extázis oda, mit tudom én, hogy mit kell. Carmen! Engem egyszerűen Adélnak hívnak. Soha eszembe sem jutott, hogy utánozzak egy operát.

— Ez igaz, — felelt Pisztránghy.

De Blum Zsigmond elborultan Carmenre emlé-

kezett. Arra a kövéred és dús formájú nőre emlékezett, aki éveken át élettársa volt s akinek heves lelke volt s barnás-aranyra festett haja, rövidre nyírva s lobogó, mint az oroszlánsörény. S amint Blum Zsigmond Carmenre emlékezett s mind tovább emlékezett, tikkadt gyűlöletet érzett Pisztránghyék iránt és az egész világ iránt s önmaga iránt is, aki e nagyszerű nőt s a nagyszerű estéket örökre elvesztette.

— A maga leányát is Renéének hívják, kedves Pisztránghyné, — mondotta olthatatlan gyönyörűséggel, hogy Carment megvédheti e kitűnő ellenvetésben. — Az élet olyan különös.

— Úgy van — hagyta helyben Pisztránghy, aki békülékeny természetű volt.

De az öregasszony fellázadt.

— Mit különös! Semmi különös! — kiáltotta bajszos ajka vonaglásával. — Az életben semmi sem különös a tisztességes emberre nézve. Maga engem nem fog zavarba hozni a leánnyal, kedves Blum Zsiga bácsi, hallja. Rögtön visszaveszem a leányomat, nem is kell, hogy akarja.

— Ne mérgesítsük el a dolgot, — vetette közbe Pisztránghy. — Ez mind csupa fölösleges beszéd. Ezek szavak a levegőben. A lényeg az, hogy valami formulát találjunk Blum Carmen asszonnyal, aki kedvelt Adolfunk édesanyja. A fiatalok szeretik egymást.

— Mindenki szereti egymást! — folytatta az öreg asszony és remegett. — Könnyű az, szeretni egymást. Az benne van a természetben. Egészen világos és magától értődő dolog, hogy két különböző nembeli fiatal lény szereti egymást. Nagy művészet! De Renéével ne tessék példálózni, ezt

egyszer s mindenkorra megtiltom, tetszik tudni. Az nem egy céda név, az a legfinomabb név úri társaságban úri leánynak. Az egy átfinomított, modern név az antik Reindliből. Kedves Blum, maga nem tud franciául.

— Hát nem tudok, — hagyta helyben a fejét lecsapva, megadással. — Már én semmit se tudok, — folytatta keserű szájjal. — Az élet olyan különös, ezt csak magamra nézve mondom. Mert az én életem fel volt dűlva, sőt még mindig fel van dűlva, holott már azt hittem, békén lehetek s miután elváltam, csendesen élhetek, mert hiszen nekem van egy csomó gondom és üzletem és minden. De a bánat rajta ragad az emberen, az átok rajta ragad az emberen és egy nyomorúlt szép nő mindent elronthat, éppen mert nyomorúlt és szép. Mindig elkerülöm az utcán s a fejemet elfordítom, hogy ne lássam és mégis látom és ő nagyon jól tudja, hogy én látom őtet. A színházban soha oda nem nézek, ahol ő ül s úgy viselkedem, mintha csak a darab érdekelne s ő nem is volna a világon, holott ő nagyon jól tudja, hogy voltaképpen csak ő érdekel, mert ő benne van az utamban és az életemben és mindenben, ahová csak nézek és nem nézek. Most is benne van a fiam házasságában és csak nem tudom elkerülni, vagy eltaszítani, vagy végezni vele örökre. Önök kívánnak valami formulát, valami kooperációt. Egészen zavarban vagyok. Micsoda kooperációt? Amikor az ember el van válva a feleségétől, semmiféle kooperáció nem lehetséges többé. Vajha lehetséges volna egy formula, egy kooperáció. Vajha én is fiatal volnék és látnám még egyszer magam előtt az életet biztatón és reményekkel tele és látnék szép zöld erdőket és mezőket és kerteket és érezném a szivemben, hogy van

valami a világon. Vajha. vajha! Vajha sok minden másképp történt volna és nem kellett volna elválnom és a feleségem most itt volna velem és vezethetnénk Adolfot, mint maguk a leányukat. Vajha nem volnék olyan szerencsétlen, mint amilyen vagyok, vajha!

Elhallgatott, egy székre roskadt s a kezét idegesen végigdörzsölte a kopasz koponyáján. A szemek elborultan és tanácstalanul néztek a nyugtalanul legyezgető pillák alatt. Csend volt és alkonyodott. S valaki kopogott az ajtón.

— Minden a maga hibája, — szólott Pisztránghyné. — A maga hibája, tudja.

— Oh, az én hibám, — felelt tragikus mosolygással. — Amiért Carmennek nagyon tetszett egy tűzértiszt, az az én hibám. S amiért egy baritonista is nagyon tetszett neki, az is az én hibám. S még az is az én hibám, hogy egy újságíró is nagyon tetszett neki, kérem.

— Elég! — kiáltotta az öregasszony egy tiltakozó kézmozdulattal.

— Igen különös az, kedves Zsiga, — vetette közbe Pisztránghy — hogy mindenki tetszett neki, csak éppen maga nem.

De az ember nem nevetett.

— Ez egy régi történet, — mondotta csendesen, — minek is beszélni róla? Én is tetszettem neki, de csak együtt a többiekkel, — mondotta még a szemét lehunyva.

Ekkor ismét kopogtattak.

Most hallották és megremegtek. És mind az ajtóra néztek mereven.

— Ki az? — kérdezte Pisztránghyné szigorún és rémüldözve.

— Ki lehet az? — kérdezte Pisztránghy reménykedőn.

Blum Zsigmond nem felelt. Ő épp úgy várt, bizott, reménykedett, mint a többiek. A vére hevesen lüktetett s a fülében amolyan gyötrő zsongásfélét érzett. Úgy tűnt, hogy valami csoda van készülőben. Sajátságos feszültség terjedt, senkisé tudta, miért. S mind szaglászta a heves illatokat, amikor Blum Carmen belépett.

Úgy lépett be, mint egy királynő a fürdőbe, könnyedén, gráciával és szemérmetlenül, Egy kicsit nevetett is, az elmúlt, de még mindig gyönyörű asszony ideges staccatójával, üdén, kedvesen és kihívóan, holmi benső s titkos monológ visszhangjaképpen. A megnyúlt orráról, a felbiggyesztett ajkáról, az egész lobogó és kipeckélt alakjáról ragyogó gőg és ősi lenézés áradt valami sajátságos világosságban, ami a szemek vörhenyes fénye volt.

— Úgy látom, nem vártak, — mondotta élénken s egy székre ült. S amint gyorsan a lábát keresztbe vetette, holmi bájos és telt formák csillogtak elő vonzó selymekben. Pisztránghyné felkelt s kiment. S a két ember csendesen közeledett.

— Gyermeink boldogságáról van szó, — rebegte Blum Zsigmond, elkapva a nő kezét.

— Úgy van, — suttogta Pisztránghy, a másik kezét ragadva meg.

Azontúl alig beszéltek. Már este volt. A szék két oldalánál a nő kezét tördelték csendes s makacs ostromlással. Már-már térdre ereszkedve, egymást lesték s egymást figyelgették alattomos pislantásokkal. És Carmen nézte a kopasz koponyákat, mint két nagy izzó golyót maga mellett és hallgatott.

LORD WENDESLEY.

Ez este, a Shaftesbury-avenuen, valami sápadt fiatalember egy frakkra alkúdot. A frakk ott volt kipeckélve a falon, a törpe boltajtó mellett. A szárnya enyhén meglebbent a szélben a többi kipeckélt ruhadarabok között. Sok ócska kabát, elzüllött redingott volt itten. A frakk vonaglott, a legelőkelőbb! Egy nagy fekete szám végleg megbélyegezte: az ára volt kitűzdelve rá.

— Hét ezüst pénz nagy pénz, — szólott az ember, miközben a kabátot próbálgatta. — Devonshire megfizethetné,

A boltos a vállát vonogatta :

— Devonshire ide, Devonshire oda — én is megfizettem a frakkot. No, legyen hat ezüst pénz, amint mondja, — holnap úgyis köd lesz.

Az ember nyugodtan a zsebébe nyúlt. A hat shillinget leszámolta. S amint úgy szép sorjában együtt volt az összeg, az ujjával könnyedén lódított rajta, mintegy hideg bánkódással megvált tőle örökre.

— Köszönöm, — mondta a másik s mosolygott.
 — Igen előkelően csinálta, — mondta még. És megnézte a sápadt fiatalembert.

A sok sötétszínű ruha között, melyek tömött sorokban s dús kötegekben nyomkodták a falakat, egy lámpa világított. A halottas szobák maró illata szállott, hervadt s kesernyés szagok párologtak a szögletekből. És egy egész raj sápadt ember víziója támadt, a távolban lihegők káválkádja, zord és vékony alakok, sorvadozó és zömök silhouette-k, halottak is, akik e ruhákat levetették hajdan.

— Holnap köd lesz, — szólott ismét a boltos, csak éppen, hogy mondjon valamit, miközben a fiut kémlelte. Kékszemű, nagy szál szőke legény, mint valami gárdatiszt, — gondolta. Vajjon micsoda éjszából került s micsoda nyomorba tér vissza ezzel a hat shillinges frakkal, amelyet rögtön meg is tartott magán. Egészen karcsú volt benne, nyulánk, különös.

— Szavamra, az úr gyönyörű e frakkban! A Harry Pool szabása sem lehetne külömb!

— A nadrágom fekete, a nyakkendőm fehér — ça ira.

— Tessék?

— Csak azt mondom: rendben van. Isten áldja.

— Alászolgája.

A boltos kezét nyújtotta. A fiatalember egy pillanatilag, mintha habozott volna. Aztán kezét fogott.

Egészen fehér kéz, elefántcsont tonusokkal. S amint eltűnt a boltos tenyerében: a kék szeme mintegy utána nézett, elmerengett e kézszorításon fáradt s nedves tekintettel.

— Az élet oly különös, — szólott könnyedén.

— Ócska ruhát venni, egy ilyen kopott frakkot

venni, amelynek semmi becsülete többé s amelyik napokon át London falán lógott, a porban s a kormban, az utcán! — üsse a kő, még hagyján. Dam! Kinek mi köze hozzá, — az ember szabad, mondotta Gladstone. De egy ilyen vakondturásba jönni be, mint ez a bolt, egy ilyen fekete lyukba, ahol nyilván gomba is terem, hát ez, bevallom, keserves. Az orkideát jobb szeretem.

— Az orkideának nincs is illata! — morogta a másik.ⁱ

— Van annak, aki megérzi.

— Például ön megérzi.

Nem felelt, már a küszöbön volt, az Avenue-n felnézett a tér irányában, ahol kigyulladt ablaktömegével a Palace állott s égett, az estét sugározva át.

— Voltaképpen, minek magának ez a frakk? — kérdezte a boltos. — Holnap köd lesz, máskor is lesz. Inkább valami felöltőt csíkart ki volna tőlem.

— Valahogy el ne felejtse — szólott a szőke mosolyogva, — hogy holnap eljövök azért a szürke kabátomért, amely most itt marad magánál. Ázaz, hogy elküldöm érte ethiopiai inasomat. Tán a frakkot is becseréltetem. Mert csak ez este kell.

— Ez este bál van a Buckingham-palotában, — felelte a boltos azzal a perfid bizalmaskodással, amit alázatos és letört klientélája elnézett neki. Az ethiopiai inast nem is bánta. Csak a buckinghami bál víziója ragadta meg. És röhögve kicsattant:

— Gondoljon rám, ha a királynővel táncol.

— Hogyne öregem! Biztosan! — felelte.

Még egyszer a Palace felé nézett s aztán ismét az embert fogta meg:

— Maga tetszik nekem, vén ravatalos, bohó

halottkém, ördög tudja a nevét! Megmondom hova megyek, kihez megyek. Egyszerűen Darzens Emiliához.

A boltos elkomolyodott.

— Be ökör vagyok, hogy ki nem találtam! — dünnyögte. — Hát persze, Emiliához! A legfinnyásabb francia lány, aki valaha itt járt a ködben s a Palace-ban táncolt. Csupa zamat, csupa, — hogy is mondjam — csupa, ama bizonyos. Potom száz fontért nekem is jó dolgom volna vele. Lássá, ez éppen magának való viganó, magának, aki a Shaftesbury-n hat pénzért vesz egy frakkot. Hej, pajtás, ha másoknak — folytatta egy csöppel fanyarabbul — oly tömérdék pénzük nem volna!

— Másoknak? Kinek?

— Az egész Park-Lane-nek, mindenkinek, lord Wendesleynek!

— Én vagyok lord Wendesley! — felelt remegően.

Egy percre csend lett. A boltos akaratlan a sápadt ember nyakkendőjét csodálta, — amolyan fonnyadt, szegény, fehér kravátli. A frakkot is vizsgálta, a tekintetét végigseperte a hatshillinges elegancián. Már röhögött volna, de a szemek megakasztották, a nagy, fáradt, nedves szemek. Valami égett s vergődött itt, ami a Wendesley-k pénzét a szélnek tudná szórni. Gyöngén a frakk ujjához ért. Már unta az idegent.

— Most bezárom a boltot, — jelentette ki.

És kijött az utcára. A másik lesietett az avenue-n s a Palace-hoz ért. Itt, a hátsó bejárat körül már sokan ismerték. Élénken szólígtatták, enyelgőn s némi tisztelettel, mint valami tréfás, ifjú püspököt. De a fodrász, aki olasz volt, fürgén lelkesedett:

— Jó estét Napraforgó!

— Az Army-clubban tömérdek pénzt vesztettem az este, — válaszolt halk panaszlással.

A másik a vállát vonogatta, egy cigarettára gyújtott s az égő gyufát lobogtatva, a frakkot megvilágította.

— Be szép vagy így, gróf, be ragyogó! Ha bejönnél, megfésülnék.

— Nem, — felelt kurtán, — ethiopiai inasom már megfésült s megborotvált.

— Kár! — hümmögte.

— A kocsimat hazaküldtem, — a szürke kancám, Ophéliám, ijedezik az estében. Csak most került fel Kent vadvirágos mezejéről s a villamfényt oly nehezen szokja meg. A te lovaidd nem prűszkölnek itt valahol a közelben?

— Nem, — felelt a fodrász megilletődve. — En nem vagyok sem Devonshire, sem Earl of Errol, sem lord Wendesley. Én Rómában születtem a legmagasabb Babuinon, egy sötét udvar legmélyén, ahol egy zöld szökőkút volt. Az őseim mind borbélyok voltak. És én a Palace házi fodrásza vagyok. Két kitűnő ollóm van, sheffieldi. És a feleségem vár odahaza.

— Oh a kecses bárónő, — szólott a másik udvariasan — csupa jóindulat irántam. A multkor ott volt a polo-n. S azzal a sajátságos színű, gondolom, nilus-zöld selyemnapernyőjével oly gyöngéden verdeste a szürke kancámat, Ophéliát.

A fodrász nevetett.

— Hogyan? — szólott igen élénken — te a szürke kancát be is fogod és lovagolod is?! Ez nagyon meglep tőled. Hiszen ez whitechapeli nyomorúság!

A fiatalember az ajkába harapott, mint akit valami bántó inkorrekt ségen érték. Véletlen baklövése — a polo-csikó, akit hámba is szorít — egy pillanatra felvagdalta az illúziók ködfátyolát. S könnyörtelen végiggázolt a képzelete mákvirágjain. De bódító illatukhoz legott visszaomlott, rajongón, epekedőn, lihegő áhítattal, mint aki térdelve nyújtja fel e földi nyomorúságot valami színes kálváriának.

— Nevermind! Amolyan gárdatiszti szeszély, ostoba, mint maga az angol gárdatiszt. Bevalom, már nagyon únom őket. A lándzsások mulatóságosabb fiúk. Roxburgh is lándzsás, Gloucester is. Egyébként ki tudja mi a ló s mi esik jól neki? Egy szót sem szól, ha kérdezik s a szfinxnél is rejtelmesebb állat, az asszony nál is rejtelmesebb. Láttad Emiliát? — kérdezte immár csendesebben.

— Az imént fészültem meg és csiszoltam a körmét.

— A lábán is?

— Ott is.

— A nagy újján?

— Hát persze, — szólott a fodrász mulatva — ez bár professzionátus titok, de neked, gróf, megmondom.

A gróf elbájolva mosolygott. Csak a szájaszéle volt kesernyés. Dé a fehér arcát, a nedves kék szemekkel, epekedőn nekiszegezte egy szomszédos ívlámpa tündöklésének.

— Titok? Nekem? — kérdezte gyönyörűséggel. — A nagyujja körmében szoktam esténként nézegetni. Ez a legkülönösebb tükör Nagy-Britanniában. Ragyogó felület, csillogó s tündéri, mint egy rózsaszín tavacska Liliputban. Darzens Emilia lábkörme!

— Boldog ember, — nevetgélt a fodrász. Aztán karonfogta s titokzatosan kérdezgetett a nyelvével csettintve :

— Hát csakugyan a szeretőd ?

Amit e szó, az utca szennyje fölött hömpölyögve, kiváltott s feltámasztott, a gyönyör izzó örvényét s az isteni tébolyt mely beléje taszít : a fonyadt nyakkendős felitta, fellehelte, szürcsölgette nyitott ajakkal, remegő cimpákkal. De ugyanekkor mámoros tekintete az arcátlan kérdezgetőt elsodorta magától, a lelkéből kizárta, enyhén megvetette. A kérdés lappangó perfidiáját, a megengedhetetlen konfidenciákat hideg fölénnyel verte vissza s az oldalt meredő szem egy bravuros pillantása valami szédületes distanciát varázsolt a maga grand-seigneur volta s a fodrász nyomora közé. S ha legott nem hagyta faképnél, nyilván azért történt, mert még szüksége volt reá.

— Rólam nem beszélt Emilia ? — kérdezte halkan.

— Nem, — felelt a másik meggyőződéssel.

— Drága kis hálátlan, tegnap egy gyöngykalapot küldtem neki, — rebegte.

— A gyönggyel benne ?

— A Bond-Street-en ismertem egy embert. Aféle régiségkereskedő, a púpos Wyndham, aki Skócia mágnásasszonyainak hordja a szűzgyémántot. Egy rózsaszínű gyöngye volt, az anyakagylóval. A Mortimerek családi ereklyéje . . . Az utolsó valami lovagtornán vesztette el. Azóta nőké volt, királyi szertőké, akik az ágypárnájuk alatt rejtegették, éjszaka előszedték, a meztelen mellük közepére tették. A rózsaszínű gyöngy úgy világított ott, hogy a nő a skót legendák nimfájának tűnt, egyetlenegy emlővel

A fejedelmi ágytársak, különösképpen, ha skót vér is volt bennük, imádták ezt az illúziót. A Bond-Streetbeli púpos, mint a gnóm őrizte a kincset, Senkinek el nem adta.

— Neked mégis odaadta? — kérdezte az ember.

— Nekem igen. Wyndhamt meggyilkolták az éjjel. Különös ügy. Semmit el nem loptak tőle. Sőt. A zsebeit teletömték pénzzel. A szájába is, a csorba fogai közé is gyömszőltek egy ezrest. A fehér bankjegy úgy festett ott, mintha kinjában a zsebkendőjét harapdálta volna. A pénz varázsa elnémította. A kés is, — úgy hallom valami borotva volt. Csekélység, — értem, hogy Emilia meg se köszönte, nem is beszélt róla.

A fodrász már nem felelt. Ami e hangban szín volt s e történetben vér, ami zene csengett benne, valami képtelen vágy fantazmagóriáin s ami vergődést s gyönyört lihegett, akaratlanul megragadta. S az estében oly törpének tűnt, oly siralmasan nyomorúlnak érezte magát, piszok, kis olasz fodrász a brit titánok romantikájában.

— Megyek haza vacsorálni, — mondotta enyhén s komoran.

Már meg is indult, távolodott a londoni erdőzúgásban. De rögtön vissza is került.

— Nem jössz velem? — kérdezte félénken s jóindulattal. — A feleségem főzött...

A szavába vágott, könnyedén, csillogón, mint a kard.

— Oh, én az Army-ban teríttettem hortenziákkal — Darzens kisasszonynak. Szerény, kis ebéd, comité intime, a címeres edényeimet fel se küldöttem a clubba. — Csak a szekerem ne maradt

volna el, — tette hozzá könnyedén, s elnézett az utcán.

A másik megnyugtatta:

— Nem baj. Majd elmegy az ő kocsiján. Egy finom kis cab-je van, egylovas, de puha. Különben ott vár a Palace kapujánál.

— Oh, tudom, ismerem, hiszen — azt akarta mondani „hiszen a cab-et én vettem neki“, de a szerény hallgatás előkelőbbnek tűnt.

— Jó éjt, — mondotta.

És lassan visszakerült a Palace kapujához. Egy percig várt, nézett, habozott. Aztán elhaladt Darzens kisasszony fogata mellett, egyszer, kétszer, ismét visszakerült s elvonult újra, előbb könnyedén, némi hereditikus eleganciával, aztán már alázatosabban, letörve, meghunyászkodva. Ferdén pislantó szeme kémlelte a kocsit, a fedelét, a lámpását, a kerekét, a megnyúlt orr elsovárgott az ajtó kilincse felé, a hölgy kezét szimatolgatva rajta s a selyempárnát a kocsi belsejében, ahol lappangó illatokban valami megmaradt utána. És amint küzdött önmaga ellen s így, egyedül az estében siralmas léte visszaszóltgatta, már-már sikoltott, a nyelvét harapdálta az ábránd izzó haláltusáján. S leroskadva önmagához, a rongyaihoz, a nyomorához, a kocsist pillantotta meg s az agónia végső sóhajával rajongón irigykedett reá.

Darzens kisasszony átlebegett a járdán. Hosszú sovány leány volt, nagy, fekete kalapban. A szoknyáját könnyedén s majdnem térdig rántva fel, átszökött a kocsi hágcsóján s észre sem vette az embert, aki remegően a falhoz lapult s a frakkján rántott egyet.

A GROSVENOR-OSTOR.

I.

Az elsőszülött Bertie Pleasant — grófi sarj — szőke gyermek volt, finom kis fejjel tömör vállain. Az anyai rajongás és a tőkebeli készenlét indiai selymekbe öltöztette őt s ime a szőke gentleman figyelemreméltó bátorsággal a fehér pávákat hessgette lefelé a skót park márványteraszáról, hol büszkén ültek ez állatok, keskeny és heraldikus fejökkel a legmélyebb gőg merevségében.

E játékhoz Bertie Pleasant a Lord Grosvenor díszostorát lopkodta el, a remekmű-ostort, tengerentúli fából, titkos illatokkal és rejtélyes fogantyúval: itt, színaranyból faragva, egy kentaur s egy vad leány mámorosan együtt ágaskodtak. E heves pose-t, — a pávahajsa örömei dacára — a szőke gyermek ráncos homlokkal tanulmányozta át és a kis kezek szinte kétségbeesett kutatóssal babrálták és nyom-

kodták össze-vissza az aranyos alakokat e szenvedélyes rugaszkodásban. Valami volt itt, amit az elsőszülött Bertie Pleasant — bár az elsőszülöttségnél fogva az apai agy javát ő örökölte — nem tudott megérteni. És akaratos és mániákus gyermekelméje, hevesen s a düh apró kríziseivel újra s újra visszatért a gaz kentaur s a nagyszerű lány lázas öröméhez és belemélyedt és beleszédült, a kimerült törekvés rövid s fáradt sóhajaival. Azonban, embertársai közül, a nagyobbak sorában, senkit meg nem kérdezett e rejtélyes cselekmény dolgában. E nagy s nemes vér történeti büszkesége minden rendű és fajtájú megalázást tiltott. Bertie Pleasant elkábulva, szinte füstölgő szőke fejével tömör vállain, a pávákon állott bosszút. És a park márványteraszán súlyos fehér foltok vibrálása volt s a fehér pelyhek repültek.

Vasárnap, amikor a mindenféle nemes vendégek a skót parkban megjelentek, Bertie szokatlan érdeklődéssel az apró Dolly Midnigth kisasszonyt üdvözölte, a fehér babát amethiszt szemekkel s olyan vértől csöpögő szájjal mint egy megrepedt cseresznye. Előbb a lovagterembe sompolygott be vele, a Grosvenor-díszostorért. És futó pillantást lövelve az arany-ágaskodásra, bohókás röffenéssel tört elő, az ostort magasra tartva s vídám haragban a pávák után. Dolly Midnigth nagyokat kacagott igen élénk tetszés kéjében és hevesen tapsolt a kövér kacsókkal. Aztán, míg a fiú elméjét újra megragadta az aranyfaragvány rejtélye, a kis Dolly hirtelen való unalmában nyilván arra emlékezett, hogy neki piciny hangocskája van, vékonyka ezüst csengésű. És minden biztatás nélkül, a saját bájos kis lelke multságára dalolni kezdett, mint ahogy a

citera szól vagy a kristályüveg, igen finoman és becsesen :

„I'm a pretty little thing
Always coming with the spring . . .“

Bertie Pleasant el volt ragadtatva. Előbb mozdulatlan állott, bolondos megdöbbenésben. Aztán, hálás fölénynyel, az ostorral Dolly felé suhintott, mire e gyermek-kisasszony dalos szívecskéje ott remegett a pityergés mesgyéjén. Mert ő is nagy és nemes vér vala s előbb meggondolta, vajjon a könnyeinek csillogó gyöngyét elhintse-e itt, egy idegen parkban, Bertie Pleasant előtt? E tétova pillanatban az immár elgömbült cseresznyeszáját Bertie egyenesre igazítá: a kis leányt, mint egyenrangú játszótársat, méltósággal magához ölelve, az ostor aranyos faragványát bizalmasan megmutatta neki. Dolly nézte, előbb mosolygón, aztán elkomolyodva, megbabrált a körvonalakat és ő is töprengett a mélyen alvó női ösztön távoli sejtésével, kíváncsi nyugtalanságával. De csakhamar megunta, eláradt és édes kedélyvilága ismét önkéntelen dalolásba hullámozott át:

„I'm a pretty little thing
Always coming with the spring . . .“

És míg britt szokás szerint imádandóan selypített, Bertie hirtelen karonfogta és tuszkolta a cserjék felé. Itt diadalmasan szólott:

— Tegyük úgy, mint az ostoron van. Én vagyok a ló.

De hirtelen, e gyermekes bohóságot több vészes shoking megzavarta. Az elsőszülött Bertiet, a Dolly Midnigh korrumpálásáért szokatlanul súlyos büntetés érte. S azontúl gyötrődő s makacs elméjében

az ostornyél titka erősen komplikálódott a megtorlás fájdalmával és a fehér Dolly emlékével... A haragos és megbotránkozott shoking-okból annyit mindenesetre megértett vagy megsejtett, hogy a szilaj kentaur s a fönséges rugaszkodású lady nem lehetnek teljesen korrektek, ha a leleményes utánzásuk zordabb fajtájú büntetést, szinte bosszút igényelt. S akkor, a homályos érzések özönében Bertie Pleasant úgy gondolta, hogy sok minden igen furcsa dolog lehet e világon. És bízva a jövőben, megnyugodott.

II.

Azóta többször találkoztak ez édes gyermekek, Bertie Pleasant — grófi sarj — és Dolly Midnigh, nem kevésbé finom vér. Az ő családjukban ünnepi és rendkívüli uzsonnákat szoktak rendezni, amikor is a ritkább fajtájú virágokat velencei kristálytartókban helyeztek el az asztalon. Ott virultak a különös formájú orchideák, obszcén szépségben és néha megremegve, mint valami titkos lelkiismeret. És gyönyörű azaleák is voltak itten a teázó emberek örömeire. Bertie Pleasant immár belső hevületeket érzett ez időtájt s mikor kutató szeme úgy látta, hogy egynémely vendégek, O'Connor asszony és egy jockeyformájú baronet például, igen különösen beszélgetnek s igen szokatlanul szorongatják az egymás kezét titokban: rögtön jelezte őket a karcsú Dolly kisasszonynak s akkor együtt nevetgéltek, együtt éreztek imádandó zavarokat, ámbár tévelygő ifjúságuk nem tudta megnevezni őket. Kissé elborultan, kissé borzongva is, míg az egymás szemébe néztek: a Grosvenor-ostor aranyfaragványa jutott az eszökbe, a kentaur s leány megjelentek,

mint felejthetetlen álmokép, amelyhez, nem tudni miért s hogyan, de mind közelebb kerülnek. Mintegy az élet fuvallata volt, ismeretlen örömök hasadása — ezt sejtették öntudatlan. És mindazt, amit maguk körül láttak, még az orchideák megfejthetetlen formáját is, a hajdani kép hevéhez fűzték s belőle magyarázgatták. És lassan, csendesen, a kutató elme és besúgó ösztön hevében bizonyos összefüggést, rokonérzést és hasonló tendenciát véltek felfedezni a rejtélyes aranyfaragvány s a teázás közben történő emberi súrlódások között s erélyesen figyelték O'Connor asszonyt kék ruhában s a jockeyformájú heveskedőt egészen az alkony homályáig, amikor ezek a magányos veranda mélyén egy lázas csókban összeforrtak s rögtön le is oldódtak egymásról, betelve, de fájdalmasan.

Bertie Pleasant és Dolly Midnigth egymásra néztek. Kissé remegtek is a fönséges ifjúság szédületében. Sőt Dolly nem akart a magányos verandán maradni.

— Menjünk innen, — szólott — én szeretnék még egy kis mandulatortát.

Megindult, de a szőke fiú enyhén karonfogta. S immár hidegvérrel, mint viharjárt yachtmann de mégis megilletődve és a leány érzésére kíváncsian, kérdezte:

— Ugy-e, hogy különös dolog volt?

— Igen.

— És mit gondol mindezekről, Dolly?

Megfordult, a fiú szemébe nézett, mint komoly kis perszóna. Voltaképpen nem tudta, nevéssen-e s vajjon mit mondjon, hogy a szőke gentlemannek öröme teljék benne. Mert szeretett volna némi örömet okozni neki. Végre, feleszmélve, igen élénken szólott:

— Mandulatortát. Jöjjön, adok mandulatortát!

S mikor békésen ették a mandulatortát s nézegették az egymás falatáról lehulló morzsákat, Bertie így szólt:

— Talán Lady O'Connor s a kis baronet is látták a Grosvenort... Igen fontos dolog az, ami arra faragva van. Különben is Lord Grosvenor sokkal komolyabb ember volt, semhogy valami ostobaságot tűrt volna meg az ostorán. No, mit gondol mindezekről, Dolly?

— Én azt gondolom, — felelte csendesen — amit maga gondol, Bertie.

És várt, öntudatlan, akaratlan, a gyöngéd odaadásnak homályos érzésében. De Bertie már ott hagyta, végigjött az ebédlőn s a virágokat, ahol hozzájuk ért, kegyetlenül szaggatta s dobálta a szirmokat. Egy szunnyadó agarat is felrugott s az egész este nervózus volt.

Másnap, a tennisz-groundon, amikor mind a ketten nagyon ki voltak hevülve, Bertie Pleasant maga mellé vonta a leányt és sokáig gondolkodott. Egy francia verset motyogott közben, nyilván, hogy leplezze, ami a szívében forr. Később a faulhorni sasvadászatokról csevegett, a rettenetes keselyűkről, de amikor Dolly kijelentette, hogy a japán papagájt jobb szereti, hirtelen elhallgatott, egészen elkomolyodva.

— Az élet nem az, Dolly, hogy mi teniszt játszunk. Nem is az, hogy emberek felmásznak az Alpesekre a sasfészkeket megrabolni. Amit mi látunk s amit mi tudunk, csupa tréfa s ámítás. Én gyakran gondolkodom. Van valami rejtély, amit nem mondanak meg a gyermekeknek. Mi az

erdő szélén járunk, de a rengetegbe nem szabad bemennünk.

— Igen — mondotta Dolly szeliden s szörnyen figyelve.

Aztán hallgattak és nézték, amint a tág pályára, a rohanó alakokra az est homálya száll alá. Bertie folytatta:

— Különösen ilyenkor, estefelé érzem, hogy van valami rejtély. Az idő múlik, jó volna tudni.

— Igen.

És némán, valami édes kábulatban Bertiehez simult. Emez nézte a fehér arcot, az amethiszt-szemek enyhe tűzét a terjedő homályban.

— Van valami rejtély — ismételte.

És hirtelen, megdöbbszent tekintettel, mintha most látná először, a leány ajkára meredt.

III.

Egyéb, erőteljes szenzációk szántották át hevesen viruló ifjúságát, mindenféle sportműveletek, kérlelhetetlen foot ball-ok, fürge pólók, amelyekből kimerülve, agyoncsigázva került ki Bertie s úgy aludt, oly mélyen és szinte érzéketlenül, mint a bős caiman a távoli folyók partján. Mégis, néha, a zsibbadtságát hirtelen átcikkázta az égő epedés tüze. Valami fájdalmas sóvárgás támadt, minden érzékének kéjes hullámozása a rendkívüli cél felé, tele maró gyönyörűséggel. S ilyenkor heves, bár még tiszta gondolatokban a gyönyörű Dollyt a szívére ölelte és igen gyöngéden szólított, majdnem lirikusan, hogy ő maga is csodálta. És gyakran, a zárt szemek sötétjében, valami nagy kábulat fenekén, Dolly csakugyan megjelent.

Így mult az idő, de a Hyde Park felett, a

ragyogó verőfényben gyakran kerengtek a fecskék s gyülekeztek s hirtelen elindultak, vissza is tértek az új tavaszokon. Ekkor Bertie Pleasant immár az epsomi derbyre nyergelt és gyönyörű formában repült el a szakértő West-End jelenlétében. Mikor visszakerült s a nők tapsolták őt: a fiatal ember inkább csak Dolly Midnigth kisasszonyt nézte az egész fehér, könnyedén lebegő ruhában, kékes sugárzással, mint a holdfény. Az amethiszt-szemek a régi fénylésűek valának, kissé hűvösek talán. De az ajknak heves vére mindent megjavított: a cseresznye üdőbb tónusából az eper zsiros sötétjébe ment át a hajdani örömnapok óta. Ez a leányszáj úgy égett, mint a vétek. „Teljesen megérett s a szépség zenithjén van“, gondolta Bertie Pleasant és a lova nyakát verdeste unott meglelégedéssel. Dolly felszólott hozzá:

— All righ! Úgy nyert, mint egy fauteuilben.

Aztán a fehér-kék ruhában és egy nagy társaság közepében ellebegett és a színes napernyők, mint furcsa mályvák, a napfényben még messziről virultak... Bizonyos, hogy ama jelentéktelen sportszavak helyett egyebet akart mondani; hasonlóképpen Bertie is másfajta csevegést remélt. Amint ők ketten ott a mezőségen összenéztek, a korrekt látszat ellenére egy csomó titkos emlék rajzott a tekintetök között. És a hajdani igen intimus dolgok amint így visszatértek, valami be nem vallható kéjes izgalommal töltötték el a szivöket. Különösképpen Bertie emlékezett s szinte számítgatta, hányszor játszadoztak s micsoda nagy tüzekkel ártatlan gyermekkorukban... A kentaur s a leány, O'Connor asszony s a kis baronei s egyéb effajta érzéki dolgok emléke bizonyos nembeli restelkedést, kinzó

keserőséget okozott. Kétségbeejtő volt elgondolni, hogy e földi lét szerelmi förtelmét már mint apró gyermekek megsejtették s öntudatlan megfejtettek kiábrándító titkokat az ösztönszerű utánzásban... Mégis, a Dolly lelke tiszta maradt. De a szőke fiúnak igen finom érzéke válságos percekét élt is miközben méregették a mázsálóban s az urak vidáman gratulálgattak neki, ő szegény roppant gyötrődött s csaknem sírt az unalomtól. A hintázó mérlegen legjobb szeretett volna a skót parkba ringani vissza, a cserjék mellé, a pávák közé, a még ismeretlen örömek kéjébe, a rejtély elé, amelynek fanyar ízéről, buta s lesújtó tartalmáról még fogalma sincsen, istenem, ha lehetséges volna... S amikor okos elméje csendesesen kisütötte, hogy a múltból semmit sem lehetett visszavenni, megdöbbenve érezte, hogy az élet, amint bemutatkozik, nagyokat ránt az ember szívéen.

— Tehát nem minden rózsaszínű ezen a világon. Az ember nemcsak lovagol, de szenved is. Lord Grosvenor is sokat szenvedhetett. Nyilván csak a gazdag emberek szenvednek.

Ilyenformán okoskodott, míg fürge cabje a Great Wunder Club irányában robogott. És folytatta:

— Csak a gazdag emberek. Mert a szegény embernek minden öröm s az ő útja egyenesen a boldogsághoz vezet. Semmi tekintet, vagy tartózkodás nem köti, a nevelése más, az érzékeinek fejlődése primitív, erkölcsisége laza és minden hite a gyönyörben van. A nagy rejtélyt nem egy aranyfaragványon pillantja meg, nem kutat, nem képzelődik, nem szenved, hanem élvez mint az állat. A szegény ember sohasem csalódik. A szegény ember

egyszerű és természetes, terre à terre ember, amint De Presles márki mondja.

De hirtelen felkacagott.

— Nem is tudtam, hogy ilyen bölcs vagyok. God save the King. Gyerünk kártyázni.

És ez este a Great Wunder Club-ban úgy kártyázott, mint Szaniszló lengyel király, aki néhány zsák aranyon kívül hét várkastélyt és három asszonyt vesztett egy hősi éjjel és kénytelen volt szegény egyedül aludni.

Hajnaltájt Bertie Pleasant végig jött a Parc Lane-en abban a tragikus órában, mikor a munkások hosszú sorban mennek. Bús tömegek szántották át a szép utakat és e vándor szegénységből, tolongó nyomorból mintegy mély barázdák terjedtek a távoli kémények irányában.

— Egy csöppet se szánom őket, — gondolta Pleasant — mert bár ők csak úgy angolok mint én, mégsem különbek nálam. Részvétet, úgy tetszik nekem, csak a magunknál külömb ember érdemel. Oh, a distingvált ember rosszul van elhelyezve e világon. Lord Grosvenor kétségbeesetten érezhette, milyen szűk és fullasztó az élet. Devonshire herceg is minden reggel azzal ébred, hogy búsan kérdi: Where ist the fun?

Jött tovább szivarozva, mosolyogva, okoskodva s amikor a Marble Arch körül az O'Connor asszony rezidenciáját pillantotta meg, a bevont zöld selyemfüggönyöket csipkés szegéllyel, harsányan elkacagta magát:

— Az ő hálósobája!

És a hajdani heves jelenetekre emlékezett a homályos verandán, a jockeyformájú baronet-vel. Bizonyos szelíd restelkedést érzett: hogy ő ezt kém-

lelte, figyelte Midnigth kisasszonnyal! De sebzett önérzete csakhamar megenyhült egy kegyetlen gondolat örömeiben: O'Connor asszony vén asszony manapság . . . És mégegyszer a zárt függönyökre pillantva fel, kalandozó képzelete a hajdani fehér asszony őszi elsárgulását, napesti elfonnyadását látta a nagy tükör előtt, amint szegény vizsgálja magát, elrémülve, megrendülve . . .

De ekkor, az út végén, vagy kétszáz lépésnyire a Pleasant-istálló nemes véreit, az irlandi paripákat ismerte meg — előbb a lovakat s csak aztán a lovászokat — reggeli sétálgatásban. A fiúk köszöntése minden gondolatát önmagához terelte vissza. És fel-sóhajtott:

— Hát én? Hát én vajjon nem fogok megvénülni? Nyomorúságosan megvénülni, mint egy vak tehén? Mit láttam az életből azonkívül, hogy mindenütt megfordultam és mit éreztem azonfelül, hogy mindent megpróbáltam? . . . Igaz, ezentúl a fehéreneműimet, mint Sir Algernon Berkley, ama sajátságos üde illat kedvéért a Nilusban fogom mosatni. És aztán? Aztán semmi. Nothing and newer. Az élet nem arra való, hogy az ember csínáljon is valamit. Amikor a skót parkban voltam, boldog voltam.

Mikor hazaért, előbb megteázott s aztán felbontotta azt a bájos kis borítékot, melyet egy csomó egyéb levél s vaskos keresztkötés között az asztalán talált.

„Minthogy ma a mezőn roppant tetszett nekem, Bertie, s minthogy sohasem vonom meg magamtól, ami örömem lehet: holnap meglátogatom.“

IV.

Nesztelenül besiklott az ajtón, közeledett, megállott, fellélegzett s amikor sűrű fátyla alól fehér arca kibontakozott, a hirtelen felragyogásában mintegy a tiltott meztelenség érzete támadt, a gyönyör előtt való nagy szédület. És a Bertie szívében, a vágyaiban és epedésében valami kéjes gyötrelem lappangott, a maró kívánság mélyén valami gyönyörteljes rémület: e rendkívüli jelenség épp úgy az övé lehet, mint akármelyik francia színésznő...

Bertie Pleasant nagyon elszomorodott.

— Talán bölcsebb dolog lett volna — mondotta — meg se várni magát, Dolly, hanem elmenni ostobán a Great Wunderbe és kártyázni ott, mint rendszeren. Az én sorsom e percben sokkal többet nyújt, mint amennyit el szabad fogadni.

— Én nem tudom, — felelte Dolly szelíden — nekem úgy tetszik, mintha nagyon kevés volna, ha az egész szívemet, az egész életemet odaadnám magának. Én eljöttem, itt vagyok, én szeretem magát, Bertie. Azontúl pedig teljesen mindegy nekem, vajjon a Szent Péter-templomban harangoznak-e, vagy sem...

— Istenem, nekem is sok minden mindegy már, — szólott Bertie gyöngéd fájdalmassággal — és az unalmam szívósabb minden örömnél. Az első percek szédületét, a vágyaimat, a föllendülésemet bizonyos keserves józanság váltja fel s az izgató vagy kábító látszatok alatt rögtön meglátom és megérzem e földi dolgok monotoniját. Miután sok mindent megpróbáltam, be kell vallanom, hogy minden ugyanaz. Olykor roppant el vagyok keseredve. S egy darab durva ólmot szívesen magamba lőnék, ha legalább harminc lépésről tehetném...

— Mindez azt jelenti, — felelte Midnigth kisasszony — hogy helyettem bárki más volna itt, ugyanaz volna? Akár Lady O'Connor?...

— Oh, Lady O'Connor, a kis baronet, a magányos veranda, hol együtt lestük őket...

— És a skót park...

— A Grosvenor-ostor...

Rögtön, Midnight kisasszony ismételte volna: „Oh, igen, a Grosvenor-ostor“, de szűzi ajkán mintegy nyomtalan ellebbent a szó, hangtalanul, szemérmesen. Az emlékek vidám rajzása közben a rendkívüli szerszám aranyfogantyúja, a kentaur s a nő lázas együttese a maga durva értelmével kísértett s egy pillanat nyers világában hevesen meggyötörte a leány tiszta lelkiületét. Eltévelyegve, már-már sírt, míg elkergette magától az aranyba faragott gaz jelenést, amint szilaj és féktelen erejével, a vonalak, izmok s formák megkapó hatalmával, az alakok kábulatát, forró tüzeit és gyönyörét lihegte át az édes emlékek derűjén.

De Bertie Pleasant folytatta:

— A Grosvenor-ostor... Oh, istenem, minden meg van fejtve régen. Az egész nagy rejtelem nem egyéb a közönséges kereskedők mulatságánál szombatról vasárnapra virradó éjszaka. Grosvenor lord aligha volt eszméletnél, amikor ilyen sivár ostobaságot szerzett be ostordísznek.

Megfogta a leány kezét és tekintetének édes vonzalma mintegy felitta magába az amethyszt-szemek enyhe sugárzását. A hangjában, mélyen, bánatos gyöngédség csengett, a leplezett hév keserűsége.

— Még egyszer hadd mondjam: Dolly! Dolly! édes kis Dolly, a fehér ruhában... De hát ugy-e,

hogy rettenetes volna, ha mi is leszédülnénk abba a kietlen nyomorba, amellyel az ember csálja magát... Ami rút mozgást s fanyar kiábrándulást nyujthatnánk egymásnak, bízzuk másokra Dolly szívem, például Sir Algernon Berkleyre, aki magát el fogjavenni feleségül és Beauventre kisasszonyra, aki nekem kedvesem... Viszont mi ketten, így, gyötrődve, mindig csak nézzük és imádjuk egymást és sirjunk néha és figyeljük, amint a könnyeink összefoly-
nak...

Már ekkor sírtak is és búcsuztak csendesen.

— Én mindenben úgy fogok tenni, ahogy maga parancsolja, Bertie, — szólott Midnigh kisasszony és kiosont az ajtón.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A KÉT NŐVÉR.

Ezek viruló öreg hölgyek voltak, Grace és Violette, kövéred heteirák, költői névvel s heves lelkülettel, akik egy kis teázó-helyiséget birtak valamelyik csendes kis utcán Bloomsburyben, a Múzeum környékén.

Grace volt az idősebb nővér — nagy, szőke teremtés, terebélyes és súlyos testalkatú, a földi élvezetek mohó kedvelője, amit különösképen a szeme hirdetett, a mély s olykor féktelen tekintetek, mindenféle étvággyakkal telítve. Kissé sárgás arcbőréen a szája virított olthatatlan piros színben, a lehető legmagasabb fogakkal ékesítve, mint a zongorabillentyűk. A kis teázó háttérében, a félhomályban ült, egy törpe asztal előtt s buzgón jegyezgette az üzemet, vagy elmerengett az üvegajtóra szögelt szemmel s közben várta a szegény kis vendégeket, a múzeumi könyvtárból átszaladó izmos diákokat, vagy a fonnyadozó véneket, akik fáztak, teáztak és pipáztak.

Az ifjabbik, Violette, bántóan rút arcú, lomha szörnyeteg volt, bozontos Medúza-fejű, elborult homlokka, rövid, bús orral s csőrszerű szájjal, mely a maga mohó és élvezeteg hajlásával s vonalaival az egész lényét koncentrált valami fantasztikus és képtelen epekedésben. Ő hordta a teát, a különböző cake-eket mazsolával s amint a csészéket az asztalra helyezte, egyben súrolta is az ifjakat s a kevésbbé véneket, mintegy véletlenül, ügyetlenül, de odaadólag s rejtett érzésekkel. Eredményt azonban aligha ért el. Női vágyakozása, mint a kábult madár szárnycsapása, járta be az asztalokat s menten visszaverődött . . . Egy csomó elhárító vagy védekező kézmozdulat támadt ellene, egy pár boszús tekintet zúdult reá s a pipákból zord és ellenséges füstök szállottak feléje s agyonburkolták a fejét. Aki ide ájtött, mind nyugodt, józan s egészséges lelkű ember volt, ama merészebb vagy szokatlanabb vágyakozás nélkül, mely a túlérlett és különös gyümölcsöt kívánja, elmúlt s elhízott aggszüzek gyönyörét. S amikor esténként Holborn harangszavára az öreg Violette bezárta a boltot, a korhadtt deszkákat nekitámasztva az üvegajtónak s az alacsony ablakoknak, valami fanyar s haragos bánat járta át a szívét, az egész nagy délután sivár s üres emléke s az este, amely ráborult.

Mert a másik, az idősebb s a kövérebb, oh, az igen, oh igen, az kiszökött ilyenkor! A falak mentén s az alkony bronzszínében lassan végigsompolygott az utcán, eljött a Bloomsbury kertjéig, a kis kaput is kinyitotta s beosont a bokrok közé, a vadgesztenyefák alá, ahol a környékbeli macskapárok galáns estéket ünnepeltek.

Grace leült, várt, figyelt, valami romantikus füttyöt lesett, mely az ember közeledtét jelzi.

Künn lomhán és fáradtan, a lepergő nap lapangó unalmában, a város végső zajlása volt az est csendje előtt. Egy pár ember sietett s eltűnt és a nehéz társzekerek előtt békén mentek a lovak, mint a hazatérő tehenek.

Aztán este lett, a tér kihalt, a kert elborult, az árnyékok megnőttek s a szomszédos házak ablakiban remegő topázok gyúltak ki sárgás gázfényekben. A vándor is megritkult s ami magányos lépdegélés hangzott az utcán, az sem a kert felé közeledett. És, sajnos, senki sem füttyült, senki sem jelezte a sovárgó hölgynek az elérkezendő perc izzó örömét, a békés és háborítlan gyönyört a kert homályos végén, a gesztenyefák alatt, melyeken a fehér virágsüveg halványan világított.

A várakozás első óráját még édes izgalmak hevítették s a hölgy heves tekintete, a kissé bevont szempillák alatt, a szuggesztív öleléseket képzelgette el, sőt mintegy ízlelgette előre, nyitott szájjal s megenyhült fogakkal, a bekövetkezendő boldogságot. De aztán lassan s mélyen, a terjedő sötétség riasztó hatásában, némi fanyart és csüggedést érzett, amint a csalódás csendesen bevette a szívét e földi létnek fájdalmával.

— Nem jött. Nem jön. Vajjon miért nem jön? — kérdezgette tündödvé s egy kevés haraggal is, ahogyan a követelődző, a maguk prédáját aggódva őrző aggleányok szoktak. — Mindég jön, — folytatta — rendesen és szépen jön, csak éppen ma este maradt el. Vajjon miért, ki tudja?

Csakugyan, ki tudhatja ezt? A szerető férfi lelkét, tudvalevőleg, rejtélyes érzések irányítják, finom,

leheletszerű befolyások s titkos hangulatok zengő szárnyalását megakasztják. Talán mást gondolt, mást akart, egyéb zamatokat, — egy francia! Meri francia volt, Alfréd volt, sovány és sötét fiú, bágyadt s közönyös ott, ahol a létnek némi nehézségei voltak, ellenben ravasz, számító és bölcs az általános női epedés előtt, amelyet finoman értett s érvényesített csekély előnyökért. A londoni nagy kavardásban, a füst- és porfellegekben, a déli pálmák s narancsvirágok emlékét hordozgatta tolakodó tekintetében, a keze lágy volt és vakmerő, a hangja, bár inkább közönséges dolgokat mondott, igen gyöngéden csengett, olykor sóhajtozó akcentusokkal.

— Magához jöttem, Violette, — mondotta e gyöngéd hang, amikor néhány perccel a boltzárás s az idősebb nővér távozása után az üvegajtó deszkáit ostromolta, esdő fuvolázással.

— Hozzám? — kérdezte a hölgy az ajtónyílásban. — Hozzám, naughty boy? Mit akar?

— Az élet igen keserves, — felelt mosolyogva.

— Ez igaz. Azonban...

Azt akarta mondani: — azonban Grace ott vár magára a kertben, — de hallgatott s fürgén szemlélgette a fiút titokban; a bús orra megnyúlt mintegy az öröm irányában és a szája elferdült egészen.

Ismét Alfréd szólott:

— Hát jól van — mondotta s valami átmenetet keresett, valami ügyes translációt az utcáról a boltba. — Szomjas vagyok — tette hozzá könnyedén. — Egy csésze teát jaj be innám!

— Megfőzöm. Jöjjön.

S amint bejöttek s egy magas szál gyertya mellett mint az árnyak tovasiklottak: lappangó ösztönük hirtelen egymásra lelt a homályban, mint az

erdők mélyén két vad találkozása. Valami zord tragikum lebegése volt a ravatalos fénylésben, a magányos gyertya lángjánál, mely nyugtalanul hajlongott s emelkedett, mint egy különös és züllött csillag remegve és kiszélesedve.

Már akkor alig beszéltek.

— Gracet megúntam — mondotta az ember. — Ezentúl mindig csak téged foglak szeretni.

— Ez jól lesz így — felelte mohón a nő.

És hozzátette igen lelkesen:

— Ha Grace meghalna, szent isten, ha meghalna! Ez volna nekünk a legjobb.

De az idő röptült fölöttük, már búcsuztak, siettek, — a másik már-már hazatérőben volt ekkor, jött súlyos léptekkel, meglazult hajával, keserűn. Az udvarból került be, körülnézett, szimatolt nyugtalan ösztöneivel. Aztán csend támadt a bolthelyiség mélyén, a két nővér ágya körül. Egy szomszédos széken a macskájuk virrasztott zöld szemekkel az éjszakában. Aszphinx, aki mindent tudott s hallgatott.

Ők ketten, súlyosan s kövéren az ágyban, olykor sóhajtoztak.

— Mi bajod? — kérdezték kölcsönösen.

— Semmi — felelte az idősebb. S gyötrelmeit leplezve, még hozzátette álmosan s ábrándosan;

— Emlékezem, Alfréd oly gyöngéd, oly gyönyörűséges volt ez este. Ah, be boldog voltam! Ha tudnád, milyen boldog voltam! — mondogatta, ropant fogával az ajkát harapva.

— Hát én — felelte a másik csendesen, — hát én, szent Isten! Oly elhagyatott voltam, oly boldogtalan! Ha tudnád, milyen boldogtalan!

És a párnába mélyített szörnyeteg-arculattal hal-
kan kacagott magában.

FALUSI TÁJKÉP

Pusztá-Lőrén, a gyönyörű magyar rónák végtelenségében egészen egyedül jövök a napfényben. Az égbolt ragyogóan tiszta, izzóra áthevült s merev, mint egy rengeteg tükör. A határt jelző vékony akácok mintha papírból volnának kivágva. Komor és bánatos tekintetű ökrök mintegy megdermedve állanak az igában. Mozdulatlan, fehér testök faragott márványnak tetszik. És a roppant szarvak tündöklenek a térben, amint reájuk tűz a nap. Távolabb, a rét közepén súlyos fehér tömegek látszanak a világos zöld alapon. Ez néhány száz liba, aki gubbaszt. És néhány lábnyira fölöttük egy éles piros folt világlik át igen hevesen, mint egy égő centrum. Ez a pásztorleány vörös kendője, melylyel az egész feje át van kötve. A nagy rónaság, az egész végtelen izzón s epedőn mozdulatlan. Még azok a távoli silhouettek is mozdulatlanoknak tűnnek, amelyek szakadatlanul munkálják a földet.

Amint keresem az utat a kastély felé, valaki azt mondja :|

— Amarra tessék lekerülni, a boldog ember gunyhója felé.

Még nagyon sokat kell mennem, míg elérem a gunyhót. Templomszerű kazlak mentén jövök el, a kéklő levegőben. A boglyák hosszú sora úgy áll, mint egy egész raj óriás púp a föld színén. A tehenek rám emelik meglepődött homlokukat. A nézésükben van valami évezredes ismeretség vagy rab-szolgaság szomorúsága. Egynémely csikó is megnéz bájosan ostoba s lágyan megriadt szemmel, mint a legritkább s a végsőkéig elfinomult emberi tekintet. A föld színe is megváltozik körülöttem. A búza őszül, a zab ezüstszürke, az árpa zöld, finom és hegyes. S a messzi kertekből érzem a rózsák illatát.

A dülő elején, féloldalt és magányosan, a boldog ember gunyhója áll. A vályogfalak sűrűn repe-deznek s a résekben vadkökény nő. A teteje dúsan be van rakva néhány réteg tengerivel. Egész kazal tengeri ez, a cső-rétegek fokozatos színével, a sötétbarnától a borostyánsárgáig, a levelek megszürkült zűrzavarával. Aztán ott van a szalmás küszöb, a homályos benyíló s ott van egy ember, aki ül és pipázik. Aztán már nincsen semmi, csak féloldalt a falban egy sornyí bekarcolt írás, bizonytalan betűk, kövér hasas formákban, vagy naivan gótikus szerkezetben, hegybe futó végekkel és kalandos kacskaringókkal, mint a suhogó hullámmás vagy a felpedert magyar bajusz. Nyilván a tanyabeli gyermek-nép munkája. Nyilván gúny, vagy csúfolódás, egyszerűen sértő tendencia, de mit is bánom! Mégis van benne valami vonzó, sőt elriasztó értelem: „Itt lakik a boldog ember.”

Boldog! Ennek itten olyan különös csengése

van. Az ember fél, hogy talán igaz, holott én egészen másképp éltem. Vajjon az éjszakák milyenek emerre? Ki tudja, ki kerül le ide, vagy talán sorra mind lekerülnek akik szeretnek s a kastélyból leszökik a finom szőke asszony is. Az ember, aki ül és pipázik, jó barna húsból van faragva. A szeme gyöngéd, nedves és elborult, holmi kalapfélének megkérgült karimája alatt, amelyre egy szál búzakaiás hajlik le a zsíros szalagba tűzve. Egy vaskos orr, tömör bajusz, duzzadt ajkak, de a válla lágy és széles és a meztelen mellét s a meztelen karját drótszerű szőrzet fonja át. Amint ül és pipál, hol a durva füstöt nézi, hol pedig a csizmája végét, ellaposodva s felkunkorodva. Valami sajátságos jó érzés burkolja át az egész jelenséget, mint holmi nyugodalmas szobrot, mely el tud lenni minden nélkül. És míg pipázik az ember s elbámul a füstön meg a csizmája végén, sűrűn köp nagyokat maga körül a lehadt vadszőlő-indákra.

— Kend az a boldog ember? — kérdem.

— Én vagyok, instállom.

— No lám. Hát aztán hogyan csinálja aztat?

— Sehogy, instállom.

— Valami módja mégis csak van, mondja.

— Nincs annak.

— Buta ember kend, úgy látom, ha csak ül és pipázik.

— Nem a, instállom. Akkor is boldog ember vagyok, instállom, ha elmegyek a dűlön s úgy mentemben pipázok. Igaz, ritkán megyek, mert én nem dolgozom, nem kaszálok s nem aratok, mivelhogy kivénültem belőle.

— Kivénült? Ej, haj, boldog ember, hiszen kend még fiatal ember.

Egy nagyot pöfékelt s egy nagyot köpött válaszképpen. Aztán unottan nézett reám, elborult s csendes közönyvel, mint az útszéli keresztfára.

— Valami baja lehet kendnek — mondtam.
— Vajjon doktor vizsgálta már?

— Nem vizsgált engem. Nincsen nekem semmi bajom. Hiszen nem én volnék a boldog ember, ha valami bajom volna. Soha beteg nem voltam. Jó erőben vagyok, hála Istennek. Jól eszem, iszom s alszom, a teremtfáját, mint a macska a napon. Nem bánt engem még a légy se, nincsen semmi aggodalmam. Egy szál répával beérem. S vasárnap a béresgazda ad szalonnát és kenyeret.

— Tán inkább a gazdáné adja! — felelem meggyanusítón.

— A gazdáné? — kérdi meglepődve. — Nem a'. Isten őrizz. Nekem ugyan nem kell többé, hogy akármit is adjon.

— Nem-e?

— Nem bizony. Fő a nyugalom.

— No csak jönné ide a küszöbre, menten másképp beszélne kend.

— Nem beszélnék én! Hiszen jön is, jön bizony s akkor is csak ülök itten és pipázok. S a többi fehérnép is jön, arató leányok is jönnek. És akkor is csak ülök itten és pipázok. S most már mindig csak itt fogok ülni és pipázok. Amíg csak meg nem halok, instállom.

— Úgy látom, sokára lesz az még. Meg is gondolja tán addig. De hogy is lehet kend boldog ember, ha nem bánja az asszonynépet. Ha még a béresgazdánét se bánja, aki itten a legcifrább menyecske.

Egy percig várt, mintegy felkészült valami bús

vallomásra, a pipája végét harapdálva. Elborult paraszt homloka kissé behorpadtnak tűnt a halántékok körül. Az orr megnyult, mintha szaglászna. S a tömör száj ferdére állott. De a szemek keserűn világítottak.

— A béresgazdáné! — dünnyögte. — Az én feleségem volt az mielőtt elment a gazdához. De mivelhogy nagyon elcsavargott mindenfelé a határban, hát én bizony kivertem a tanyából. Mert akkor még odaát laktam a tanyán s csak az ősz óta vagyok itten a boldog ember, instállom.

— Hát a gazda, vajjon boldog?

— Nem tudom, haj nem tudom. Az asszony csak épp úgy járja a bolondját, amint járta hajdan. Most is elcsavarog s olykor el is marad éjjel. Ide is lekerül s aszondja: „Bolond kend, régi uram, ha nem szeret engem.“ Isten őrizz. Csak ülök és pipázok. Mégis el kell hogy zavarjam olykor, mint a baglyot, instállom, míg rakná rám a szárnyát. Neki indul aztán a dülőnek dalos szóval. Mintha az ördög üzné a füzek alatt, a holdfényben, instállom.

Roppant csend van a déli nap ragyogásában. A zombolyák maró illata száll s az ökrök párosával mennek a távoli vályuk felé, melyekben, mint az olvasztott ezüst, tündököl a víz. A kastélyban ebédre cseppetnek.

— Az Isten áldja meg, boldog ember — mondom távolodva.

— Minden jót kívánok — feleli és köp utánam.

MANYUKA.

Egy kis breton faluban, a fehér sziklák tetejében élt egy kis rongyos öreg asszony — és gon-
golum — Manyukának hívták.

Már nagyon öreg s nagyon rongyos volt szegény, de még éber és gonosz. Amint koldúlt és könyörgött egy kevés levesért holmi fatárnyében s amint nyögdécselt és síráncozott, mindig olyan követelő volt és fenyegető volt és a fehér főkötős breton asszonyok, akik egyedül voltak, mert az uruk künn járt a tengeren, mind ijedeztek tőle s gyakran keresztet vetettek, ha látták.

Manyuka jött, ment és nézett. A haja szürke volt a fehér főkötője alatt és szeme egészen apró volt, megriadt, bámészkodó és sárga, mint az üldözött jérce tekintete. Egészben véve is holmi ellomposodott és megkopott öreg tyúkhöz volt hasonló Manyuka, amolyan lassú és tipegő, fázékony és óvatos házi madárhoz, amelyiket soha le nem öltek, de megmaradt élve, nem tudni, hogyan. És az elbarnult s elégett arcában már szája is alig volt

Manyukának, az ajkából csak egy vékony vonal maradt, görbe és tünedező, mint valami rövidke, vékony kígyó, amelyik mindig mozgott és vonaglott s belé hullámozott s mintegy fölfalta a ráncokat s elmerült a bőrben. Már nem volt szája Manyukának s mégis igen gonoszokat mondott a fehér főkötős breton asszonyokra, akik egyedül voltak, mert az uruk künnjárt a tengeren. Ezek mind halászemerek voltak s néha hetekig elmaradtak, amikor viharok dúltak, vagy jól fordúlt a halászat,

Manyuka mindent tudott és mindent látott, mert a rongyos kis asszonyok rendszerint mindent meglátnak s mindent megéreznek vagy megsejtene, ami isten ellen való. A barna aratókat s a mezei férfinépet mind ismerte s éberül figyelgette őket, mikor beljebb kerültek a törpe házak közé, az alacsony ablakok alá, ahol a téli estéken a sok elhagyott, bánatos asszony mind magában ült s a tenger felé nézett.

A tenger e véghetetlen téli éjszakákon világos volt és csillagos, mert az égboltozat hideg tündöklése, mint egy rengeteg tükörben, visszafénylett benne. A nagy vizek átszűrve és megkönnyülve, kéklő acélpikkelyeket sodortak tova az éjjeli ragyogásból. S a sziklákon is fényes ezüst pántok támadtak s a falu keskeny utcái fölött lassan átforogott a hold, némán és fehéren.

És akkor Manyuka, amint egy nagy kövön ült és figyelt, egy fehér árnyat látott az Ágnes háza körül.

S azóta többször, számos éjjel látta, amikor a tenger világos volt és csillagos, oh, többször látta a fehér árnyat az Ágnes háza körül és rossz csont létére inkább örvendezett ennek s nem igen saj-

nálta a zord Jeromost, aki az Ágnes ura volt és halászgatva elmaradt a nagy vizeken és talán Izlandig is elkerült.

Az árny jött a falakat súrolva, csöndesen. Az Ágnes háza mentén enyhén elsompolygott s nesztelelenül besiklott a küszöbön. Aztán lassan múlt az éj-jel és a csillagok nem sápadtak el. De a hold már magasan járt, amikor újra előkerült és a nagy csendben, az üres utcán megindult. Olyan kísérteties volt a kéklő fényben s olyan szenvedő, amint ment tovább.

Csak épen Manyuka nézett utána és borzongott az örömtől. És elgondolta: egy nap a zord Jeromos visszakerül, amikor a halászok mind eljönnek ismét, karácsony idején, hogy fehér főkötős hitvesüket megöleljék szerelemmel. S akkor igen különös lesz minden.

S valamelyik téli reggelen megpillantva Ágnest, amint karcsún és kipirúlva az erdőből jött s egy szál fenyőt hozott a vállán, legott meg is mondta neki:

— Amikor a halászok mind eljönnek ismét, karácsony idején, igen különös lesz minden.

— Miért? — kérdezte az asszony megriadva.
— Nem értem, mért lesz különös minden, amikor a halászok mind eljönnek ismét.

Manyuka nem felelt; lassan megindult, a nehéz botjára támaszkodva. Úgy sietett utána Ágnes, karcsún s kissé meggörnyedve is, a kerek fenyővel a vállán.

— Mért? — kérdezte ismét.

— Azért, — felelte kitérőleg.

De rögtön hozzátette:

— A zord Jeromes is vissza fog jönni. Csak

jönne már! Csak jönne már! Beteg vagyok, csak jönne már! Talán meg se fogom érní, amíg itt lesz ismét.

— Dehogy nem, — mondotta Ágnes csöndesen.

— Hát persze, hát persze, Isten veled lányom!

Azóta is csak múltak a napok nagy csöndben a fehér sziklákon. A mélyben a tenger zengett és gyémántos szikrázással csapkodta a kőfalakat. És az éjszakák követték egymást a rengeteg kék kendőikkel, melyeken csillagok ragyogtak. Nem is csillagok voltak, de különös és bizarr ékszerek pazarúl kiszórva az ég boltozatára. És a hold, amint megforgott a falu keskeny utcái fölött, egy ezüstös női archoz volt hasonló lehunytt szemekkel. És Manyuka mindig ott ült a nagy kövön magában és fázott, őrködött és rossz csont létére örvendezett. Mert az árny egyre jött és ment, mint a kísértet a kék és üres utcán. És mindig Ágneshez ment.

És egyszer Ágnes kijött vele a küszöbre éjfélikor. Nyilván utolszor volt, hogy láthatták egymást s alig tudtak elválni egymástól. Az Ágnes karja látszott, egészen vékony és fehér karja, amint átfonta az árny nyakát. S úgy csügött rajta a fényben. Elhagyva és magányosan a roppant térben, úgy tűnt, mintha csak ők ketten volnának szeretők ezen a világon, a lelkők véghetetlen odaadásával. Az egymásba borúlt alakjuk elveszett, mintegy elkallódott. S mégis fénylett az éjben. A hold az arcukba süttött. Az ajkuk fehér volt és ezüstös, amint egy végső csókban összefort. És Manyuka némán figyelt s mint a végzet őrködött.

Alig hogy megvirradt, már jöttek az asszonyok, a fehér főkötősök mind s szaladtak lefelé a kavi-

csos utakon, könnyedén mint a zergék. De Ágnes lassan jött és komoran s mintegy hallgatta útközben a szíve dobogását.

Oh istenem, minden úgy volt, mint régen, mint mindig. A tél derüs volt, nagy tiszta reggel volt, karácsony reggele. Az égbtolozat opál színén a napnak vérző foltjai mint távoli sebek világítottak. A rengeteg víz a végtelenbe hömpölygette a maga szürkés arany sivatagját. És a halászok mind eljöttek ismét és a vitorlás bárkájuk már-már beért a révbe, nesztelenül és szomorún. Egy egész hosszú vonal volt és csendesen közeledett. A barnás vitorlák kifeszülve alig mozogtak a durva árbocon s úgy tűnt, mintha egy más világból térnének meg, kissé elfáradva.

A parton senki sem mozdult. Egy csomóba verődve vártak mind. S mind csak azt látták és csak azt érezték, hogy jönnek a bárkák és jönnek az emberek. És a sziklákról egy régi feszület meredt le az érkezőkre leszögelt karokkal, epedőn. S a harang is kongott odafönn messziről, bágyadta, karácsony reggelén.

S akkor Manyuka odasimúlt Ágneshez s azt mondta:

— Már jön! Már jön!

— Igen, — felelte Ágnes egész halkán.

— És a szegény megbotlott asszonyok remegő ösztönével legott hozzátette:

— Oh jön, Jeromos, igen, be boldog is vagyok! Itt van neked, Manyuka, egy ezüst pénz.

— Nem kell, — dünnyögte. — S mért hogy épen most adsz, holott máskor kivertél a házadból, mikor egy kis levesért jöttem.

— Nem igaz, — dadogta.

— Igaz. De mindegy mán. Ma estére hívj meg a világos fa alá, amit a válladon hoztál. Mert ma este mind itthon vannak ismét a halászok s ma este igen különös lesz minden.

— Ki tudja? — kérdezte révedezve.

— Én tudom.

S mikor az emberek mind kikötöttek s a zord Jeromos kiegyenesedve, valami tragikus gyöngédséggel magához ölelte az asszonyt, Manyuka is közeledett és titkolódzva odasúgta neki:

— Valamit mondanék Ágnesről, valami különöset. Ha elhivnál magadhoz estére, a világos fa alá.

De rögtön az asszony felelt az ember helyett, szomorúan és mosolyogva.

— Hát elhívlak, hát persze, hogy elhívlak, Manyuka. Kerülj be hozzánk estére, Manyuka.

És aztán megindult az ura mellett.

Az est kék volt, csillagos és epekedő. A falú szűk utcáin a hold sütött magányosan. Egy egész hosszú sor törpe ház volt az éjben, kéklő ezüstből faragva, világos ablakkal. És Manyuka jött csendesen, fáradtan és lihegve s a súlyos botjára támaszkodott.

A küszöbön még egyszer megállott, várt, a mondókáját foglalta össze, a rettenetes hirnökséget a világos falak mentén. Egész gonosz kis lénye még egyszer megborzongott az örömtől. Aztán lassan kinyújtotta a karját a kilincs irányában.

Egy pillanat volt mindössze, heves és mély, mint maga az éj, mely mindent körülölelt. A nyakát két durva kéz fonta át izzó s tompa lendülettel. Manyuka aláhanyatlott, az elmerülő parányi lét apró sóhajával. Csak a botja koppant meg az ajtón. S az árny tovalebent.

A zord Jeromos kijött a küszöbre s fölemelte Manyukát.

— Kár, — mondta — még ha gonosz volt is. Szegény kis lompos öreg asszony volt, már nagyon öreg s nagyon fáradt.

S az arcába nézett, az elbarnult s elégett fájdalmas vén arcába, mely megennyhült a hold fényében.

— Mit is akarhatott mondani? — kérdezte enyhén és keresztet vetett.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ IDEGEN NŐ.

Bozóthy Flórika esküvőjén megjelent egy idegen nő. Szébb volt, mint maga a menyasszony, mint mindenki. Szébb, mint az összes nők, akik táncoltak, pihogtek és harmatoztak mint az elázott színes mályvák.

Megjelent és végigjött a szobákon csendesen és majdnem nesztelenül. Egészen vékony lakktopánban volt s az apró lába látszott és fénylett amint elvonult a násznép között. Ámbár mindenki fölismerte, csodálta és irigyelte, mégis ő volt az idegen nő itten. Az arca sápadt volt, üde és merengő. A száj formája egy csöppet ferde, mintegy megviselt s meggyötrött alakzatú. A szeme zöldesen kék és nedves. Igen különös asszony volt az idegen nő.

Sokan köszöntötték, kissé zavartan, valami elfojtott riadalomban. És Bozóthy Flórika hirtelen otthagya azt a fölizgult és forró fiatal embert, aki néhány óra óta immár a férje volt szegénynek. Fehér menyasszonyi ruhája megrándult szűzi testén, a

tekintete felcsillant, a szája megnyílt. S holmi dallamos sikolyban az idegen nő karjába hullott.

— Anyám! — kiáltotta, kissé mámorosan.

Oh ez nem volt drámai jelenet. A vendégek csoportosultak, érdeklődtek, suttogtak és nagyob-bára elrútultak. Az idősebb hölgyek, afféle bős-vidéki matrónák, akik másoknak semmit meg nem bocsátottak, az ajkukat biggyesztették, a fakó s pety-hüdt ajkukat. Viszont az ifjabbak között volt olyan, aki sírt. Az urak inkább morogtak s epekedtek a jövevény asszony irányában s csak az ifjú férj várt únott, facér, ferde és félszeg alakzatban, mint a madárijesztő a veteményes kertben.

A menyasszony kedvesen pityergett s az idegen nő nézte őt gyöngéden és mozdulatlanul.

— Látod, eljöttem, — mondotta csendesen. — Nagyon messze lakom és mégis eljöttem.

A másik csak sírt és sóhajtozott.

— Oh, istenem! Oh, istenem!

— Kár, hogy minden olyan messze van ezen a világon, — folytatta az idegen nő. — Majdnem el-késtem. Az embernek nagy utat kell tennie, amíg eljut a saját szívéhez. Hát most itt vagy s itt vagyok melletted. Mégis azt hinném, hogy álmodok, ha nem hallanám, hogy sírsz.

— Boldog vagyok, — felelte Flórika a szemét törölgetve.

Aztán, alázattal, az anyjára nézett.

— Rég láttam édes anyámat, — mondotta.

— Három éve.

— Mindig vártam, hogy eljön.

— Csak most jöhettem, — felelte valami homá-lyos sajnálkozással.

— Az idő eljár. Imhol, asszony vagyok.

— Igen.

Ekkor, egy pillanatra, kissé elborult tekintete elsiklott az ünnepi koszorún, a fehér nászfátylakon, az egész tiszta és üde vonalzáson. Még egyszer a tündöklő arcba nézett s gyöngéd kereséssel az ajkát találta meg.

— Nagyon szép vagy, — rebegette.

— Édes anyám még szebb, mint én.

— Oh, szebb! — felelte elhárítón. — Én már öreg asszony vagyok.

A hangja bánatosan csengett, mintegy elmosódott a leánya ajkán. Mégis, egészen akaratlan, valami sajátságos fensőbbiséget érzett e fiatal jelenség mellett. A rózsás és gyermeteg arcához, öntudatlan kívánczossággal a saját arcát mérte föl, a halvány színeket, a megviselt vonalakat, az ajkát, melyet megsebeztek. Lihegő emlékei az egész múltját felkavarták. Megriadva s kissé mámorosan is, különös idegenkedést érzett. A menyasszonyi fátylak omlatag fehérségét könnyedén elhárítván magától, hosszú s nyulák alakja hirtelen különválva tűnt föl, kibontakozva s tragikusan. Szebb? Talán. Ki tudja? Már úgy volt ekkor, hogy az ösztönei észrevétlen meglazultak, a lelke, szabadon, földerült. Még egy keveset távolodott, hátrált, mosolygott. És sajátságosan átváltozva, könnyedén nyújtotta a kezét, valami homályos triumfusban:

— Hát láttalak, leányom, és te láttál engem s ha néhány percre is, mégis csak itt voltam az esküvődön, mint egy jó anya. Holott neked nyilván azt mondták, hogy én nem vagyok jó nő, finom nő, mit tudom én, mit mondtak, nem is bánom, mert én már túl vagyok a pletykákon s a nagy vizeket is megúsztam és ők nem ismerik az én életemet.

Légy boldog, szívem, szegény kis fehér szívem és ne felejts el engem, mert én mindig nagyon szerettelek és elvégre az anyád vagyok, aki fölnevelt téged és nem hagyott el ezen a nagy napon, amikor fehérben vagy és a fejedén a koszorú. Nyilván fogunk még találkozni, ha neked kedved lesz hozzá, mert most már rajtad a sor, neked kell jönnöd, én kissé büszke asszony vagyok és nem tolakszom. Egyebet nincs is mit mondanom. Kivüled nem is akarok beszélni senkivel itten s azért már el is megyek, szívem. Lenn vár a kocsim s az első vonattal megint hazautazom.

— Nagyon fáj a szívem, — rebegte a fiatal asszony.

S az ajka ép oly rézsútosra fordult, mint az édes anyjáié.

— Majd elmúlik, — felelte. — Ami a szíven fáj, az heged a legkönnyebben. Aztán neked, leányom, mostan senki és semmi nem számít. Csak a szerelem számít. Eredj szépen vissza az uradhoz, aki nagyon vár téged. És én sem akarok lekésni a vonatról.

— Oh, istenem, mi is elutazunk, — szólott földerülten. — És ha akarja, együtt utazhatnánk!

— A világért sem! — felelte az idegen nő és kivonta a kezét a leánya kezéből. — Ez nem lehet. Hova gondolsz? Ki hallott ilyet? Csak nem szegődöm hozzátok őrszemnek vagy zsandárnak, vagy mi az ördögnek, hogy rátok meredjek mikor összekiváncsoztok. Soha meg nem bocsátanám magamnak s ti is nyilván a pokolba kívánnátok engem.

— Oh, dehogy, — tiltakozott Flórika, — hogy is mondhat ilyet, édes anyám! Én boldog volnék.

Egészen halkán felelt, a szavakat harapdálva, mint apró gyöngyszemeket:

— Én nem.

A fiatalabb asszony elfordult ekkor. A fehér fátylainak enyhe lobogásával csöndesen lehajolt az anyja kezéhez. És amint megcsókolta, még egyszer a könnyei peregtek a kéklő felületre.

— Inkább azt mondhatnám, — rebegte, — hogy nekem nem is volt édes anyám.

— Hát én vajjon mondjam azt, — felelte, — hogy nekem nem volt leányom?

— Mégis köszönöm, hogy eljött. Soha el nem felejttem.

— Isten veled, Flórika.

— Az apámnak nem is szól, nem is int? — kérdezte félénken. — Nézze, ott ül és vár.

— Oh, nem, — felelte megremegve, — annak vége, régen vége. Csak üljön ott és várjon.

— Amióta nem látta, öreg ember lett bizony. A feje ősz, látja.

— Ez egy befejezett történet.

Még egy percig várt, hallgatott, a szemére csöndesen és súlyosan rázárta a pillákat. Mint holmi különös lakatot az elcsengett s elhervadt multakra, mindarra, ami hajdan történt s imhol véget ért. És sóhajtva, megváltva s egy csöppet kéjesen is, ismételte:

— Oh igen! Hála istennek! Ez egy befejezett történet.

Azzal megindult s ellebegett s tovavonult az idegen nő s az apró lába ismét fénylett a finom lakktopánban. És sohasem volt szebb, mint e percben, amikor a leánya üde fehérségéről s kezdő életéről sötétlen leoldódott a maga viharos asszonyi létével, a vonzó és titokzatos megviseltségével, a mámoros halványságával, az ajkával, melyet meg-

sebeztek, az egész nagy befejezett történetével, mely átzengte a tekintetét, amint mégegyszer visszameredt belé. A szeme szögletéből, egy ösztönszerű pillantással csakugyan látta, hogy megvénült az ember, a feje ősz volt, látta! Könnyedén elsiklott mellette s a ruhája illatában régi s elavult vétkeket hömpölygetett s fölhevített holmi elpihent lihegést, mint egy ósdi zongora eltompult hurját rekedt és megriadt csengéssel. S a ruhája szélével mintegy a régi gyötrelmeket septe, a régi örömeket is, mindazt, ami a multjuk volt, az életük volt, holmi epedés, hitszegés, feledés, egy csomó színes rongy, szerettek!

Aztán már künn volt a tornácon, a levegőn, a szabadban. Rózsák virultak. Az út fehér volt s ragyogott, amint a nap leáldozott fölötte. Az alkonyat töredező fényében még benne volt a reggel tündöklése, az egész nap gyönyörű emléke. Az idegen nő egyedül jött a fehér úton és a kocsikulcs végébe kuporodva, egészen öntudatlan hallgatta a lovak patkódobogását, amint a négy állat kinyúlt és rohant, a szélben lobogó sörénynyel.

És még sokáig jöttek, vidáman, szomorún s egyhangúan s az idegen nő úgy érezte, hogy most már alig van mögötte valami, csak a régi családi ház, mely nem az övé többé s a leánya, aki imhol elszakadt tőle a fehér fátylakban. Azt is sejtette, hogy hirtelen megjelenését hamar elfelejtik, mert nyilván inni fognak, amint az általában szokás a falusi menyegzőkön s bizony a székely ember is inni fog, aki olyan sötéten nézett.

— Kár, hogy eljöttem, — gondolta. — Az ember sohasem tudja. És a leányom fiatal és szép.

Enyhén az ajkát harapdálta és egyszerre csak

türelmetlenül elnézett az utak mélyére, ahol az állomás volt, ritkás repkény díszben és ahol egy fiatal ember várakozott egy akácnak dülve. Amikor odakanyarodott elébe s gyorsan leszállott a kocsiról, csak úgy a szemökkel köszöntötték egymást, mint régi, egymáshoz szokott szeretők s alig beszéltek.

Mégis, az asszony azt kérdezte :

— Sokáig maradtam ?

— Nem, — felelte a fiatal ember.

— Oh, én azt hittem, már alig győzi a várást.

Oh, én azt hittem, a nyakamba fog borulni.

A fiatal ember nevetett. S azt mondta :

— Talán csak egy órája, hogy elváltunk.

Aztán csöndesen nézett az érkező vonat elé, mellyel hazautaztak.

A ROSSZ GYÖNYÖR.

Ez éjszaka a szürke kis Vintimigliából jöttünk, ahol a parti korcsmák mélyén különféleképp mulattunk részeg matrózokkal és az ajkunk is összeért gyakran. Nagy és heves éjszaka volt. A matrózok mind eldülöngtek a határig és a sorompók mentén az őröket kémlelték, az egyenruhák csillogó gombját a holdfényben. Csak egy jelünkre vártak, hogy a puskásokba kössenek: a rövid tömör kések észrevétlen megnyiltak a zsebekben.

De az angol fiuk akik velem voltak, már unták a kalandot ekkor. Sebtiben nekivágtak gyalogszerrel az éjszakának, a francia földek irányában. Ők még kutattak romantikus és szilaj szeretőket, rejtélyes és vad ölelgetőket a cap-martini rengetekben. Hosszú, sovány angol asszonyokat, akik egy szál ezüstcsattos lakktopánban kiszöktek az olajfákhoz az ebédlők asztala mellől s elbolyongtak szőkén a homályban, üdén s lihegőn a gyér lombok alatt és elterültek később a mohos füveken.

Én az utolsó vonattal jöttem. Részeg szerelmeink zajosan röffentek utánam a csendes állomásról. Aztán letűntek, elhallgattak. Már csak a kerekek dübörgését hallottam, az ablakok enyhe zörgését. A sziklák mentén kanyarodtunk, a tenger partján, csengő zakatolásban mely az egész teret betöltötte. Harsány puffanással a gép kéménye a fehér füstbóbítákat lihegte az átszövődő tűz piros selymeivel. És a tenger színén, a békén rengő vizeken a hold nézte és őrizgette szanaszétszórt réztallérait.

Egészen egyedül jöttem, fáradtan és kimerülten, gyötrő s kínos dolgok emlékével. A víz szaga terjedt be hozzám a nyitott ablakon át s az állomásokon éreztem a holdfényben alvó rózsák illatát. Egy-egy kései hang, egy kiáltás, néhány szaladó lépés az álló vonat mentén, egy kevés zaj, egy csók s egy szegény eb ugatása oly gyászosan csengett össze ez éjjel. És valami rejtélyes kutból állandóan csöpögött a víz egy szőlőleveles medencébe ahol egy béka lakott. És mindenféle apró csengők csilingeltek és rubintos fénylésű lámpások s apró mécsesek mint a bagolyszemek őrködtek mellettünk és még mindig egészen egyedül voltam a távoli holddal és a közeli réztallérokkal a végtelen vizeken, A matrózok! Istennem, zsir és hagymaszagú zsványok akik sajátságosan mosolyognak és harapnak olykor és hajlékonyak s mindenben olyanok mint a nőtény párducok. A törpe korcsmák mélyén fuldokoltunk velük, mint a bestiák a barlangokban. Az egyiknek zöld szeme volt és bozontos üstőke olajjal bekenve dúsan, A san-remói nők s duzzadt grófnők is kedvelték és dobálták titokban narancsvirággal. Inkább hozzánk vonzódott. Valami nagyhercegi yachton is dolga akadt egyszer. De az angol fiuk röpke kutterbe ültek

érte, félig mezítelen a dagadó vitorlák alatt és amint mind felállottak és az árbóc köré csoportosultak, vissza is hódították diadalmas hurrogással. Ophéliának hívták, miért ne? A bozontos haját, ha velünk találkozott teletüzdelte violákkal amit a nyaralók kertjéből lopott. És a vastag száját oly harsány pirosra festette! Gyöngéd és bántó jelenség, vonzó és elriasztó, aki a kezemet megharapta az este, kacér kölyöktigris!

Hol is bolyongtam ekkor, micsoda aglave-tömegben és tündéries tengerek mentén, lilaszínű horizontok előtt, ahol az éjszakai párázásból tragikus gályák formálódtak s a nők ültek bennük, akiket szerettem, kibontott hajuaik meztelen karokkal, régi szeretők. Aludtam, álmodtam, — de volt olyan, a legforróbb közülök, aki ellebegett ide, eljött hozzám, hogy velem utazzék s leült mellém a szürke párnákra, vékony, fehér fátyolruhában, melyből a húsa csillogott, a térde megvilágítva, mint valami rózsaszínű oltár, hogy lehajtsam rá a fejemet. De amíg lehajtottam, a térdeket lefogtam, szorongattam, az illatokat magamba leheltem, csak a saját kezemet csókolgattam, a sajgó sebet rajta Ophélie fogától. Az ajkam merő vér volt, az arcom is. S a szemem körül s a homlokomon vörhenyes sávok támadhattak valami képtelen mézszárlásból, holott csak a kezem érintése volt s mégis ijesztő, rettentés, megbélyegző, mert valaki, úgy láttam, nagyon félt, valaki, egy fehérarcú asszony rózsáskalapban, aki velem utazott az utolsó állomás óta s itt ült szemben a szürke párnákon, egyedül, elhagyva, mintegy az én számomra, csak nekem, aki sohasem láttam és mégis rég ideje szerettem. Ahogy megvonult a szögletben a rózsás kalapja alatt elbo-

rult homlokával, ahogy nézett a szemével, két bizonytalan fénylésű s nyugtalan szemével s ahogy lélekzett, ahogy lélekzett, mint egy ritka állat, egy ismeretlen nő, egy titkos gép, ahogy élt s a sápadt kezében a keztyűjét szorongatta: szerettem, szerettem, szerettem és a véres ajkamat az ajkának szegeztem mint ahogy a némák könnyörögnek s a keblének is s az ismeretlen gyönyörnek, mely körüllebegte s a térdének, mely élesen kirajzolódva a keresztbe vetett vonalak fölött, a szoknyáját megfeszítette, szorosan a testéhez formálta és nem fődte többé a lábait a keskeny ezüstcsattos lakktopánban s a felnyúló, tovasikló, sötétzöld selyemharisnyákban.

Honnan jött, merre ment, mit akart, nem tudtam. Valaki bizonynyal vár rá, aki imádja, aki leszédül vele még ez éjjel és komoran a szemébe mered. De tőlem még félt és rémüldözött itten és nyilván bánta, hogy idekerült be hozzám, itt bolyong együtt a véres arcommal e szörnyű úton, ahol a gyilkosok gyakran szüreteltek s kihányták a felkéselt gyümölcsöt az alagútak éjjelébe, a megfojtott nőket, mint rothadt virágot. Félt, a szemét rám emelte és levette rólam színlelt közönnyel, csendesen és nyugtalanul, a véres ajkamon elsiklott valami sajátságos és megremegtető tekintettel, mely irtózott s egyben vonzódott is, védekezett s a saját ajkát nyujtotta s a kezemet is kémlelte, a sebes kezemet s a fájdalomán elvonult a saját keze mozdulatával, az újjai vonaglásával, amint a keztyűjét gyötörte.

Honnan jön, merre megy, mit akar, gondolhatta ő is s már mintegy magához ölelt, amint így foglalkozott velem s finoman visszapengette hozzám

a vágyamat utána. Mégis, valamit keresett maga körül, az ablak mentén, a kárpitozott falakon, a kocsifülke mennyezetén, az ajtó fölött, vagy a folyosókon, valamit kutatott, a vészjelzőt, vagy a saját sorsát, vagy másokat, akik erre kerülhetnének, akik a sikolyát meghallhatnák, akik láthatnák velem, nekem, a karomban, a legázolt ajkával s az arcával az arcom alatt.

De számítható tekintetét megakasztottam, mintegy letörtem a magam tekintetéhez, a gondolatát erőszakosan lenyűgöztem az epedéshez mely tovasiklott rajta, a lelkemhez melyet a homlokáról ijesztett el, hogy az ajkára szálljon alá s onnan is elriasztva a térdére hulljon s libegőn tovaguruljon a sötétzöld selymeken át s túlrajtuk, szent Isten! A szememet követte, érezte, visszazengte, a lelkemhez hozzáért, amint elhárította, amint leoldotta magáról mint a nedves folyondárt mely körülfonja, behálózza, ellepi s magába szívja. S a hangomat, amint kopogtatott rajta megértette, visszaverte, mintegy leszaggatta magáról, míg a mellén rengő vékony gyöngyfüzért tépdeste s a füléhez ért, hogy ne halljon, az ajkához, hogy ne érezzen, a térdéhez, hogy letaszítson róla és mégis minden mozdulata harmonikus volt velem, édesen omlatag és engedékeny mindabban, amit két ismeretlen lény örök időktől fogva tud egymásról. Miért, hogy nem ment el, hogy nem akart elmenni? A fehér arc a felvont szemöldökökkel oly meggyötörtnek tűnt s a fáradt ajkak között egészen enyhén a fogak fehérlettek. Várt, türt, szenvedett is. Vagy élvezte a vágyódásom. És nem mozdult, nyilván, hogy én se mozduljak, És keresztbe vetett lábaival megmaradt mereven s a sötétzöld selymeket födetlenül hagyta.

Isteni áldozat, imádandó játékszer, egy fehér arc a kerek kalap duzzadt rózsái alatt, egy egész nagy élő forma az éjszakában, egy hosszú fehér test és minden vonal és minden szöglet rajta, az egész fölület s az egész mélység, amelyhez nem volt jogom s mégis az enyém volt, az én számomra s az én gyönyörömnek mint a fenevadnak a végtelen, mely a szavát lesi, a mozdulatára megremeg. Amint a vérző kezem mögül már-már magam is elrémülve figyelgettem valami szédítő ígéretet, hirtelen úgy rémlett, hogy ő már leszámolt, öntudatlan megadta magát, csöndesen alámerült a végzete nyomorába. Ami ereje és akarata maradhatott, egész ellentállása s fegyverzete a zord és komor merevségbe fult, abba a félig ájult s félig még józan tekintetbe, mellyel a bekövetkezendő percek pillantotta meg, a zűrzavaros színüket látta, a vonagló formájukat, a hörgő tartalmukat, az egész katasztrófát, bizonytalan és izzó hullámmzásával, mint ahogy a magasból valami rettenetes és elmosódó világot látni a lezuhanás vagy letaszítás érzésével. És véghetetlenül gyönyörűséges volt, hogy úgy láttam és úgy éreztem, mintha fájdalmas emberi élete a menekülés kedvéért úgyszólván egy jobbik létét nyujtaná, minden titkát, minden rejtélyét, egész ismeretlen asszonyi mivoltát szilaján odadobná és a késemre, mely alattomosan megcsillant s végigcikkázott a homályban és a vérfoltos arcomra, mely elborult a vágyban ő maga hirtelen kínálkozóan feelt, az asszonyi szív ittas hevével s végső küzdésével az örömet szórta a halál elé.

De még játsztam vele, még meghajszoltam. Még töprengtem a megoldásokon, még mérlegeltem a cserét, még úgy mutattam, mintha ha-

boznám, a legalkalmasabb pillanatot várnám, a nyers és harsány dübörgést az alagútban, ami végleg kiváltja s kipattantja az energiákat. S az ingadozásom, egy csomó bizonytalan kézmozdulat, a fagyos és forró tétovázás s egy-egy hirtelen felvillanás mely a végső elhatározást rejtette, hol fel s alá kergették e tragikus útvesztőben s a bírói mérlegelést, a bandita tűnődést rémülődözve s reménykedően követte, ezt az egész tébolyt: letörjem, megöljem, oly kétségbeesetten s oly nagyszerűn zengette át, hogy a vágyakon s az örömon túl hirtelen valami irtóztató derengést láttam, a megnyílt horizontok mélyén isteni tüzeket, a gyilkosságot! Minden az öldöklésbe vonzott, s valami izzó boldogság volt készülőben, a legnagyobb egyesülés freneziája, az életünk vége ez első és utolsó találkozáskor. Micsoda rettenetes szépséget meríthetett volna fel magából, mennyi színt és hangot, csengéseket és páratlan formákat nyújthatott volna egyetlenegy késszúrás alatt s belőlem is mi mindent kiszakíthatott volna néhány perc lázas száguldozásán. De már ekkor a város fénylett odaát, egy nagy vörhenyes távlat az utcák lilaszínével, a kikötő messzi tündöklésével, ahol kéklő árbócosok voltak és ezüstözött vizek a holdfényben.

Még láttam, amint sietség nélkül leszállott a vonatról s csendes lépdegeléssel közeledett valami vidám kis társaság felé, mely várta s most gyorsan jött elébe kedvesen köszöntötte, körülvette. A sápadt arcával ő is mosolygott, a kezét nyújtotta, beszélt, a rózsás kalapját igazgatta. Aztán lejött a lépcsőn, megindult. De mielőtt végleg ellebegett s eltűnt, még egyszer visszanézett.

KÜLÖNÖS TÖRTÉNET.

Ez egy nagy hotelben történt Londonban. Késő este volt és ősz volt és odakünn az üvegtornác alatt, az üres udvaron, zuhogott az eső. Csendesen, mint a martirok díszben, egymásután jöttek fehér és sápadt nők az étteremből a tornácra, tragikus selyemfátylakban és panaszos opálokkal mint a vak szemek.

Valaki, a tornác végén, azt mondta ekkor egy figyelő társaságnak:

— Az a nagy asszony ottan a szögletben: Lady Nelson. Különös, öreg és szép. A vörhenyes hajában tenyérszerű széles, fehér sávok vannak. A szeme derűs, átlátszó és zöld, mint egy-egy szőlőszem. Valami merevség, valami holt dolog, valami kevés téboly van e szemekben. Lady Nelson már rég egyedül él és bolyong a nagy szállókban. Egy leánya van, egy nagy, ragyogó, fehér leánya, aki beteg és aki el van zárva a világ elől, — szegény, elborult teremtség, egy gyönyörű leány! Lady Nelson soha-

sem beszél róla, holott nyilván imádja. Mert szenved és gyakran sír éjszaka, magában.

Akkor mind nézték Lady Nelsont. A szögletben ült sápadtan és tündöklőn. És egy fiatalember közeledett feléje.

— Üljön ide mellém, — mondotta Lady Nelson. — Már késő van és az eső mindig esik. Egészen magányos vagyok. És szomorú vagyok. És csak azt érzem, hogy a mellemen a gyémántjaim virulnak.

A fiatalember alig felelt. Kissé mosolygott és a gyémántokat nézte elborult, fáradt tekintettel.

— Itt senkisé ismer engem, — folytatta Lady Nelson, — és én sem ismerek senkit. Senkisé tudja itten, hogy én vagyok Lady Nelson, aki nem nagyon boldog, egy csöppet se boldog.

— Azt sohasem tudja senki, — felelt a fiatalember, — ha az ember nem nagyon boldog. Azt csak éppen az az ember tudja, aki boldogtalan. Vannak sebek, amelyek mindig muzsikálnak és csengenek, mint a visszhang.

— Beszéljünk másról, akar? — szólott a nő kissé idegesen. — Az élet oly szép, ha utálja az ember.

— Én nem tudok másról beszélni. Én semmiről sem tudok beszélni. És az a legjobb nekem, ha hallgatok és szivarozom és nézem magát aki szép.

És akkor hallgatott, szivarozott és nézett.

— Én voltakappen magát sem ismerem, — szólott ismét Lady Nelson. — A nevét mondta ugyan, de elfelejtettem. Arra is csak homályosan emlékszem, hogyan ismerkedtünk meg. Az ember oly könnyen ismerkedik az életben, ha akar. Asszony-

nak könnyű dolog ez. Leejti a legyezőjét, vagy a virágját, vagy nem tudom mit. És maga azt rögtön felemeli. Mert maga oly udvarias, oly kedves, oly vonzó. Maga egy gróf, gondolom. Egy bolond gróf, aki sokat utazott. Vajjon járt-e Dublinban?

A fiatalember elsápadt.

— Miért éppen Dublinban? — kérdezte.

— Nem tudom.

Azontúl hallgatott s hosszan, csendesen nézett a félig lezárt pillák alól. Valami különös és meg-ejtő vonzódás zengett belőle a gyémántok tündöklésén át a társa halovány ajkához. Lágyan és rejtetten hozzája epedt s csak magának mondta: szeretem.

— Én holnap elutazom, — szólott a fiatalember csöndesen.

— Tudom, — felelte.

— Isten vele, Lady Nelson.

És fel akart állani.

— Isten vele. De egy perzig maradjon még. Talán sohasem fogunk találkozni többé. Még valamit akartam mondani magának. Valami különöset.

— Mit? — kérdezte.

— No lám. Várjon csak. Ez nem olyan egyszerű. Ez valami különös.

Hirtelen előre hajolt a székén és elkomorodott. A zöld szemek aggódón meredtek. Sápadt arca a múlt ifjúság szépségében még egyszer visszafénylött, mint a nyári est napfénye. S valami titkos bánat dúlta fel, valami lappangó rémület villámlott át a homlokán. És a hangja is elborult:

— Lássá, én csak magával beszéltem itten, miért éppen magával, nem tudom, nem kutatom. Most elválunk, miután néhány este beszélgettünk

és egymással szemben ültünk. De az én életemben van egy nagy szomorúság, valamí rettenetes dolog. Ezt alig tudja valaki, mert titkolom, rejtem, tagadom. De maga tudja — s ez a különös. Maga, mintha hordaná magával egy letört darabkáját a szívemnek. És mintha elsírná olykor az én könnyemet, mondja?

— Én nem tudom, én nem tudom, — felelte s remegőn az asszony arcába meredt. A tekintete lassanként elborúlt és elcsodálkozott. Sajátságos szédületet érzett. Mintha hirtelen megpillantá, amit régóta keresett.

— Csakugyan jártam Dublinban, — rebegette fehéredő ajakkal, mint egy irtóztató és gyönyörűsége vallomást.

— Mi van abban, hogy maga járt Dublinban? — felelt biztatón és molyogva.

És a sápadt arcával és a zöld szemével közelebb hajolt.

— Más is járt ott, — folytatta, — más is, mindenki.

— Igen.

De az asszony arca már megejtette ekkor. Éjfél volt és csönd. És ők ketten, magányosan és szemtől-szembe egymással, valami rémületet kergettek lihegve.

— No, és? — kérdezte Lady Nelson.

— És a dublini pályaudvarról már-már ki is robogtunk az éjszakába, ahol mindenféle tüzek örködtek, amikor hirtelen egy fiatal leány megrángatta az ajtót s lázasan besiklott hozzám. Az utolsó perc volt. Már szaladtunk is akkor. S rögtön kiértünk a nagy utakra, ahol minden sötét és ijesztő az éjben. A leány sírt és közeledett hozzám s úgy meredt

rám, mint maga most, Valami rettenetes varázsa volt, elámult gyöngédsége, tiszta fönsége, nem tudom. Valami, amit sohasem sejtettem, valami vonzó és irtóztató, a téboly! De már a következő állomáson az ajtó kinyílt az éjre. Vörös lámpásokat láttam. Gondolom hárman voltak, akik jöttek érte s elvitték a karomból.

Nem folytatta. A feje hátrahanyatlott. A zárt pillákkal egészen sápadt arc volt, feldúlt, megviselt s megvénült arc. És Lady Nelson még sokáig nézte mereven és elrémülve.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MÁMOR.

— Nincs semmi dicsőség ebben a történetben — beszélte Hárfa Viktor, aki hajdan sokat csavargott odakünn a nagy utakon és idegen földön. — Nincs semmi dicsőség benne. De imádom a nagy és különös emlékeket. Emez majdnem rendkívüli, maró zamatokkal teli. S azonfelül egy leány fehér teste tölti be s világít benne, oly pazarul és gazdagon, mint a női meztelenség holmi izzó velencei tükörben.

— Jól van, — felelték, akik hallgatták Hárfa Viktort egy kávéházi asztal körül, későn az éjszakában.

Odakünn sötét és ködös volt az utca. Az elborult égboltozat mélyén, mintegy szürke rongyok mögül, a hold kínlódva fénylett. Tél volt és hideg volt. És Hárfa Viktor beszélt. Előbb azonban a tenyerét végigdörgölte a kávéház nagy ablakán és kinézett az éjszakába.

— Még sötétebb éjszaka volt akkor. A pesti utca majdnem mindig világos és nyomorúságosan

nyílt, ismert, otthonos, az ember aligha ijedezik, ha végig jön rajta. De vannak utcák, terek és sikátorok odakünn a világban, egynémely párisi kerületben, ahol holmi halálos félelem szakad az emberre, ha elbandukol rajta éjszakának idején. A ritkás gázlámpák, mint a földre kallódott s elzüllött csillagok, a maguk végső agóniáját élik nyugtalan pislogással. És nagy, bizonytalan, ismeretlen sötét foltok vannak mint a barlangok, nem tudni hol. S különös árnyékok vetődnek, sajátságos hangok hallatszanak s mindig úgy tűnik, mintha valaki jönne a nyomukban. S az ember a torkában érzi a maga törékeny életét s remegve lesi, vajjon a végzete-e az, hogy hirtelen egy zord késszúrást érezzen a lapockái között. Oh, a végzet! Az ember csalódik olykor. A legjobb részegnek lenni ilyenkor éjszaka, a tragikus utcákon. Én alighanem ittas voltam ez éjjel s oly könnyedén jöttem haza a homályos sivatagon át, mint egy vitorlás naszád a nagy vizeken. Vagy mint egy elkeseredett csavargó, aki mindennel leszámolt.

Egy kétes tisztességű, rongyos kis hotelben laktam. A kapú kinyílt, a tornácon egy szál gyertya égett, vergődve a légvonatban. De a lépcső sötét volt, a folyosó sötét volt. A negyedik emeleten egy megrepedt ablakon át a holdat láttam egészen közeli, ritkás és barnás felhőtömegek mögött, melyek lassan elúsztak rajta. Nekidőltem a szobám ajtajának. Már meg is nyomtam a kilincset s átjöttem a küszöbön, amikor megdöbbenve hátráltam ismét, mintha idegen helyre kerültem volna. De rögtön, a mámorom dacára, megismertem a falakat, mindent. A régi arcképeim, a könyveim színes fedele, egy rongyos, sárga kabátom a szegen, mind a szemembe ötlöttek mint régi ismerősök. Otthon

voltam s mégsem. Valaki betolakodott ide, valaki megelőzött itten és bitorolta itten és lefoglalta itten mindazt, ami az enyém volt. Valaki feküdt az ágyamban.

Egy vaskos fejű ember, göndör és megtépázott hajjal. Egy mécses égett. S egy leány ült a mécs előtt.

— Jó estét, — mondta halkan s a meztelen karjával az ágyra mutatott.

— Látom, — feleltem tompán s az italtól megmegcsukló hangon, — egy vad-idegen fekszik az ágyamban.

— Ne beszéljen olyan hangosan — szólott rémüldözve s közeledett. — Nem látja, hogy vége?

— Vége?

— Igen. Vége az embernek. Haldoklik az ember.

— Disznóság!

— Haldoklik! — kiáltotta. — Hát nem érti, ha mondom, hogy haldoklik. Üljön le s várja meg, amíg elköltözik, amíg túl lesz árkon-bokron. Akkor majd lefekhetnek.

— Hova üljek le? — kérdeztem elbutulva.

— Ide, az én helyemre, a székre, az ágy mellé. Majd én az ágyra ülök.

Megejtve s rémüldözve a székig botorkáltam s nagy kinnal s óvatosan leültem rá.

A mécs égett. Az ember hanyatt feküdt.

Csakugyan vaskos s tömör feje volt neki, göndör, fekete hajjal, csillogó fürtökkel, mint holmi jóféle prém. A szeme, amint mereven az ágy függönyére meredt, a megrepesztett opál benyomását tette. Az arca, mint a fonnyadt gyümölcs, sárga volt s petyhüdt. S roppant orra, mint egy nagy lapos csont, mint egy széles késpenge szökelt ki az arc-

ból, lefogyva s megnyúlva, holmi merev és tragikus szaglászásban a végtelenség után.

— Nem ismerem, — rebegtem öntudatlan s elcsodálkozva.

— Hát én talán ismerem? — felelt a leány mintegy neheztelőn.

— S a legkülönösebb a dologban, hogy magát sem ismerem.

— Angyal! — felelte, a szoknyáján rántva egyet. — Nem ismer! Be büszke, hallja. Én vagyok a csontos Márta, aki itt lakik a házban.

— A csontos Márta?

— A kis malac, a nagy malac, ahogy akarja. A maga szomszédnője.

Ah, csakugyan, a szomszédnőm volt ebben a különös tisztességű házban, a kis malac, a nagy malac, ahogy akartam. A csontos Márta volt. Egy szál szoknyában, vékony lakktopánban ült az ágyon, meztelen karokkal. A haja kibomlott s ráborult a keskeny homlokára s a fehér, vékony arcát körülzárta szőke selyemmel. A szeme fénylett, mosolygott s rémüldözött. Szép volt és elriasztó a hevespirosra festett ajkával, mely durván áttüzött a homályon.

— De mégsem értem, — dűnnyögtem az ittas ember makacsságával. — Nem értem, miért van ez a nagy, sárga filiszter az ágyamban s maga miért gubbaszt itt az ágyon?

— Csendesen, — suttogetta.

— Csendesen, — ismételtem, — jó, jó, csendesen. Arra világosan emlékszem, hogy vígan ittam az este hazai barátaimmal, búcsuzásképpen, mert ők mennek vissza reggel, vissza a szülőföldre, Márta! Arra is emlékszem, hogy nagyon sötét volt

az út hazafelé, cudar kis utcákon botorkáltam végig, a lappangó bűn érzetével. A kapú megnyílt, — a tornácon egy gyertya ég vesződvé a légvonatban s a folyosóról odakünn, a törött ablakon át a holdnak ezüst kérge látszik könnyed barnás felhők mögött. Mindezt tudom, értem. De maga miért van itt a szobámban, Márta s miért van egy ember az ágyamban?

— Miért? Miért? — ismételte. — Azért, mert idehoztam.

— Idehozta?

— Idehoztam, átcipeltem, amikor odaát, nálam, hirtelen hörögni kezdett a karomban s a felfordult nagy szemének csak a fehérje látszott. Félttem, érti, félttem. Ha ott hal meg nálam, az én ágyamban, képzelje csak! Itt könnyebb, egyszerűbb, világosabb. Magát nem bántják érte.

Ekkor, hirtelen, a szakadó kábulat kesernyészében, mindent láttam, mindent megértettem. Az ember hörgött s egy nagyot vonaglott. A töredezett opálszemek merő üveggé lettek. Valami rettenetes tekintet meredt a csendbe, a kín és gyönyör megfagyott emlékével.

Meghalt. S mint egy nagy súly, mint egy nagy merev tömeg feküdt az utamban, az életemben. Holmi gyalázatos pusztulás volt, a szerelmi vágnak undok letörése, a homályban, a csendben, a szobámban, ahol a régi könyveim, az arcképeim s a rongyos kabátom a szegen mint egy álomkép olvadtak egybe mereven s kísértetiesen a mécsvilág ellankadó fényén. Talán már derengett odakünn. A barnás homályba vak szürkesség szűrődött. S a lét egy nagy hullámot hömpölygetett tova a maga szennyes áradatából.

— Irtóztató ez! — kiáltottam. — Mintha én gyilkoltam volna meg.

— Nem igaz.

A harag előntött. Szédülve közeledtem.

De a leány megelőzött, magához rántott, az ajkamba harapott.

— Nem lesz semmi bajod, — suttogta — semmi bajod, titánom! Csak engem ments meg. Szeretlek.

S hirtelen felkacagott, a halott arcra mutatva:

— Be undok! — kiáltotta.

És magával ragadt.

*

— Nincs semmi dicsőség ebben a történetben, — végezte szavait Hárfa Viktor. — S mégsem fogom elfelejteni. Nem, ezt nem, soha. A leány fehér volt és rettenetes. Oh istenem, értem, hogy az a másik meghalt.

Országos Széchényi Könyvtár

ROZALINDA.

Miután mindenki elbeszélte volt a maga siralmas emlékét hűtlen nőkről, akik szerettek, egy fiatal ember, aki pipázott eddig s mereven hallgatta a többieket, hirtelen felsóhajtott:

— Jaj, a feleségem! — mondta.

Mindannyian elcsöndesedtek ekkor.

Körülöttük, az asztal körül, az italok színében és a füstben, mely vastagon szállt, mint az elnyomordott felhőtömeg, valami különös unalom és szürke bánat lappangott.

— Jaj, a feleségem! — mondta a fiatal ember még egyszer s hangosabban.

És jóízűen az asztalra ütött, egy csöppet habozva s mintegy keresve egy helyet, hol csapjon le, hogy az idézett nő koponyáját érje.

— Már sokat ittam, — mondta még — és sokat pipáztam. Kissé fáradt vagyok a fejemben. A szívem is férges, bizony isten. Jaj, a feleségem.

Valaki, aki ebben a zilált művésztársaságban finomabb elem volt s úgy hullatta le a monokliját,

mintha időnkint fantasztikus könyeket sirna, így szólott gyöngéd hanglejtéssel:

— Én is ismertem ő nagyságát, oh, oh, én ismer-tem őtet. Kék hölgy volt, a szemét értem és olyan maróan ferdeajkú, ami az italhoz való vonzódás jelvénye. A szeszes nedű elgörbíti az ajkat, mint minden becsületes szenvedély. Amikor egyszer, egy bűnös lendületben meg akartam csókolni, úgy kellett, hogy előbb összekoncentráljam, összegyűjtsem, tömörítsem s egybefoglaljam a száj kalandos rajzát. De aztán kitűnő volt, pontos, mint egy remek öntvény.

Egy percre hallgatott. A pipás embert nézte, aki a férj volt s bánkódott, Aztán maga is fel-sóhajtott:

— Jaj, a feleséged! — mondta.

Ekkor a többiek nevettek. Volt olyan, aki súlyosan nekidülve az asztal márványfelületének, hevesen rajzolgatta a nőt, akiről szó volt itten. Zord és vakmerő asszonyfejek támadtak, elriasztó és vonzalmas szájjal, mint egy kettészelt barack. S aki rajzolt, dűnnyögött is azonközben a megelégedéstől.

— Én is ismertem Rozalindát, — hangzott mindenfelől.

Mert hirtelen mind ismerték volt s mind ittak most s fujták a füstöt s mindannyian morogtak, mint az ábrándos komondorok és emlékeztek és könnyedén elmerengtek és odakünn már-már virradt ekkor.

— Én egyszer föstöttem Rozalindát, — szólott a finom elem — s ekkor föstöttem mindenféleképen, narancsszinű plein-air-ben, ahol minden topáz-sárga volt és ő egy fán ült, mint egy sárga rigó, egy borostyán figura, egy különös lény, olyan ritka testtel, mint egy hervadt levél s aki dalolt. De egyszer

olyan fehérbe föstöttem, mint a menyország, menyasszonynak öltözködve. Szép kép volt, egy nagy fehér kigyó volt. És kompozíció! Mert úgy volt feltüntetve a menyasszony, hogy titkon iszik még egyszer valami jóféle cudar pálinkát egy vizes pohárban.

— Szép kép volt, egy nagy fehér kigyó volt, — ismételte a pipás ember. — És kompozíció!

— Hogyne! — felelt a másik. — A festészetben a szimbolum a fő. Nálam mindig vannak szimbolumok, — tette hozzá jóízűen. — A szimbolum úgy hat a képben, mint a tükör a lakásban. Azért mondtam tükröt, mert az ilyenben látja magát az ember a leghomályosabban. Rozalinda nagyon szerette a képet. Mikor elkészültem vele, leköpte örömében.

— Kár, hogy meghalt Rozalinda! — monddta a férj igen lelkesen s még egyszer az asztalra ütött.

De már ekkor nem igen törődtek vele. A többiek ittak, némán és szürcsölgetve, mert már megteltek s hajnalodott és a korcsma ablaka szürkén kivilágosodott. Az ébredő lét nyers s bizonytalan zaja hangzott kívülről. Egy pár ember sietett az utcán, mint a báb, mely gépre jár. S később, hirtelen, a tavaszi reggelben napfény omlott alá a háztetőkre s a kövezetre.

A pipás ember felállott, megindult, azaz hogy előbb csak próbált menni, a lábát kinyújtva, kísérletezve. Aztán elvergődött, kissé borús szemekkel, nyitott kabátban s feldúlt üstökével, mely mintegy belenyomorgott egy széles karimájú, nagy, bolond kalapba. A finom elem, könnyedén és szellemrnel, a monokliján szűrte át ez ingatag jelenséget s aztán

követte csöndesen és azzal az erőszakolt meghatottsággal, amellyel a holtakat kíséri az ember.

Mégis, az utcán karonfogta, magához sodorta. A másik mosolygott, szelíden s örvendezőn.

— Oly jó az, hogy te szeretsz engem, — mondta,

— Hm, szeretlek, — felelt — ki tudja, ördögöt szeretlek! De látom, szédülsz s kinlódól. Ez nagyon mulattat engem. Komisz ember vagyok én.

— Így is jó, az is jó, mit bánom én, mit bánok én a sok mindenből körülöttem. Aztán a komisz ember olyan derék ember! Ha te mulatsz az én nyomoromon, nyilván át is érzed aztat. Kár, hogy Rozalinda olyan sokat ivott.

S amint jöttek tovább a reggelben, mindketten felidézték a nagy szomjas leány emlékét, a görbe ajkával, mely az ital felé hajlik, holmi jóféle cudar pálinkák színéhez, terebélyes pohárban. Az egyik gyöngéden s epekedőn, mintegy visszadalolgatta magához a szenvedő szív néma zenéjével, mely a léte mélyén támadt s a zokogása volt. A másik e rejtett fájdalomnak a gyönyörét élvezte s mohón szívta fel magába egy szomszéd lélek vergődését s oly érdeklődve s oly gyönyörködve merengett el rajta, mint egy vonagló színes lepkén. Az egyik sírt, szeretett, szenvedett. A másik élvezte a gyönyört, amit a mások szenvedése nyújt. Rozalinda az övök volt hajdan, másoké is, mindenkié. S az egyik fuldoklott érte, még mindig, újra, végkép. A másik kacagott.

— Isteni leány volt, — mondotta — kiváló szerelmi talentum, nagy, zengzetes lelkű, mint egy arany hárfa, mely el van hangolva. Tele volt rakva diszharmóniákkal, fura színekkel. Az élete a

legbolondabb világítás volt, amit valaha láttam. Nagyon jól tetted, hogy elvetted feleségül.

— Igen, — felelte engedékenyen — soha okosabbat nem tehettem volna. Hóbort, téboly, oh ezt sokan mondták, holott mit tudnak azok, akik csak beszélnek bele a világba. Rozalinda a feleségem volt. Van olyan ember, aki próbál, aki nagyot próbál, aki nekidülekszik egy hegyoldalnak vagy pórázon vezetne valami kölyök oroszánt. Ma már túl-vagyok, vége, reggel van. De a lényeg az, hogy nagyon szerencsétlen vagyok.

— Úgy van, ez a fő, a lényeg. Milyen jókat szenvedhetsz te, mióta egyedül vagy.

— Már régen szenvedek, — felelt belehevülve — már akkor is szenvedtem, mikor még élt a nő s nem voltam egészen egyedül. Olykor elszökött, le-szökött a pórázról, a rabságát átharapta. Hősiesen ivott másokkal s mulatott — az én feleségem. Gyakran lestem, figyeltem, elkeseredtem. A harag előntött, megvadúltam. Még sem bántottam, sőt! Valami volt benne, ami elgyöngített, kibékített, elkábított, valami méreg. Valami nagy gonozság, amit csudálni kellett.

— Egy este hozzám ígérkezett, de nem vártam meg — szólott a másik hanyag előkelőséggel. — Mikor hazakerültem éjjel, még mindig ott volt nálam. A padlón feküdt, egy nagy darab vörös selymen, kibomlott hajjal, a holdfényben. Mert nyár volt s a hold süttött s mindent beáztatott ezüsttel. A vonásai elsímúltak, elmosódtak, Holmi kerek s tiszta sík volt, megdöbbszentő. Egy tóhoz hasonlított. Letérdeltem mellé, vonzódva. De már ekkor meg volt halva.

A pipás ember felzokogott:

— Jaj, a feleségem! — kiáltotta s a nagy bolond kalapja karimáját az arcába rángatta. Akik jöttek az utcán, mind megbámúlták. S a másik nézte, elragadtatva.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ EMLÉK.

A Váci-utcán egy gyönyörű főhadnagy szaladt egy asszony után. A szeme ragyogott. Az alakja csupa aranysújtás volt, díszes és csillogó, mint egy bálvány.

— Szabó Kázmér vagyok, — suttozta. — Nem emlékszik?

Oh, a világért sem, nemcsak, hogy nem emlékezett, de még csak nem is értette. Egy nagy szőke asszony volt, fekete selyemben, rózsás kalappal. Amint megriadva elvoluált a tömegben, merőben járatlannak rémlett. Két szürke szeme, kristályfénylésű s hideg, valami távoli horizontot keresett s ijedten olvasgatta a cégtáblákat a magasban, a vaskos aranybetűket az erkélyek párkányán. Merre menjen, hova tűnjön? Hol van az ő utcája, a Dunapart, a menekvés? Egy kissé sápadtan kutatgatott maga körül s egy pár angol szót harapdált, únottan és idegesen.

A főhadnagy most már németül ismételte:

— Szabó Kázmér vagyok. Talán emlékszik?

Ebből valamit megértett: a tiszt meleg tenorját, valami remegő hangzavart. Egyébként sietett tovább, a fejét hátravetve, mintegy feszélyező, sőt kinos érzések zűrzavarában. Már-már sikoltott volna az idegességtől. A kard bántón s ritmikusan csörrent meg mellette a mohó hajszában. Vajon mit akar ez a két csillag, ez a sok arany sallang, a lebegő kardbojt, ez a tolakodó hang? De főleg a hangja bántotta. Hogy meg kellett hallania, hogy meg kellett ismernie, hogy még most is benn cseng a fülében!

Aztán, hirtelen, egy szűk utca legmélyén egy fekete hajókémény silhoutte-jét látta. Ott már ismerte a járást. A szoknyáját könnyedén megemelve besiklott, tovalengett a falakat súrolva. Mögötte, mellette, előtte a kard csörrent, az arany világított a tavaszi napfényben.

— Szabó Kázmér vagyok, — mondotta még egyszer.

A néptelen utcán, hogy immár nem vesztheti el, hogy lefoghatja, a járását megakaszthajta, a hangja megenyhült s esedezett, mint valami mély s alázatos hegedű. A kardját is felfogta, csend lett. Két ismeretlen s egymás ellen zúduló lélek nagy és gyötrelmes csöndje.

Az asszony megállott. Néhány rövid s heves angol szót röpített a tiszt arcába. Emez mosolygott, de nem értett.

— Talán németül? — mondotta, könnyedén meghajtván magát.

— Ah, igen, németül . . . Németül is megmondhatom magának . . .

A szavait kereste, a zord és barbár német szavakat, melyek fínom keskeny angol ajkát gyötörtették.

— Csak azt, hogy ön nem úriember, — folytatta remegőn. Legalább nekem nem az. Angliában már lecsukattam volna. Ön vadászik engem, mint egy fox terrier egy rókát. Most menjen.

Már maga is ment, de a tiszt elébe állott:

— Csalódik, — felelte egy csöppet izgatottan. — Én Szabó Kázmér vagyok, huszárfőhadnagy, sőt kamarás. Ez Angliában is számít.

— Nekem nem számít.

— Mindegy.

— Mit akar?

— Mindenekelőtt azt akarom, vagy legalább is szeretném, hogy enyhébben nézzen rám. Amiért meghajszoltam, még nem vagyok okvetetlenül egy angol vadászkutya. A szívem is ver e percben, — ha tudná! És én magának húsz frankkal tartozom. Ezt akarom megadni.

— Elengedem, — felelte kurtán.

— Az nem lehet. Ez a pénz már rég nyomja a lelkemet: egy nőnek tartozni, teremtőm! Boldog vagyok, hogy megismertem, hogy végre lefoghattam itt. Hogy van, mondja? Olyan nagyon egyetlen talán még sem voltam. Hiszen egyszer, régen, már bemutatkoztam.

— Én azt hiszem, hogy ön megőrült, — felelte csöndesen s megindult.

A tiszt jött melléte. Most már békén mentek, megenyhült s lassú lépdegeléssel, mint két egymás mellé fogott gyönyörű állat, aki nem tud szabadulni egymástól. A fényben, a nagy térben, a Duna partján, oly fiatalok voltak. S az asszony alapján a

dús piros rózsák, mintha virultak s illatoztak volna. És a tavaszban, valami halk s forró öröm terjedt körülöttük.

— Maga nekem tartozik húsz frankkal, — mondotta nevetve. — Micsoda ostoba ürügy, hogy hozám tolakodjék.

A fejét fölemelve, a túlsó partok, a távoli égboltok tündöklésébe nézett, epekedőn, a hideg szürke szemével.

— Hát a vége mégis csak az, — mondotta ideges kacagással, — hogy megtűröm itt magam mellett. Hogy magával megyek, hogy maga jön az életemben, maga, kicsoda, egy nagy szál tiszt, aki most boldog szegény. Ha tudná, hogy únom!

— Voltaképpen maga is ismeretlen nekem, maga is jön az életemben s én, lássa, nem haragszom. Én olyan alázatos vagyok s az életemet feláldoznám. Maga elbűvöl engem az idegen nő fojtó s mennyei varázslatával. Az ajkát nézem, amelyről semmit sem tudok. És figyelem a helyet, ahová lép, a nyomot, mindent. Az életét, amit imádok.

De az asszony ismételte:

— A vége mégis az, hogy megtűröm magam mellett.

— Hajdan ültem maga mellett, az asztalnál, Monte-Carlóban. Akkor is mondtam: „Szabó Kázmér, főhadnagy“, de maga csak bólintott a fejével s hallgatott.

— Mit mondjak, ha játszom? Gondolja, hogy Edna May-nek hívnak.

— Mindössze két éve. Hát csakugyan nem emlékszik?

Ez egyszer a szemébe nézett.

— Nem, — felelte csendesen.

— Holott érdeklődött irántam, a játékom iránt. Egy csekély kis örökségem volt s már nagyon úsztam akkor. A szabadságom is lejárt. Maga is vesztett s mégis, egy este, az utolsó este, egy húszfrankost csúsztatott át hozzám. Kártyás ember, a szédületben fogtam a pénzt, föltettem. Amikor kijöttem, semmim sem volt. Még az éjjel utaztam haza. Maga Mentonéba tért vissza, az urához, aki beteg volt ottan . . . Együtt utaztunk, egy fülkében, egyedül az éjjel.

— Hallgasson, — szólt megremegve.

— A húsz frankját vissza kell, hogy adjam, — felelte a tiszt s átnyújtotta a pénzt.

Aztán csendesen jöttek egymás mellett, a csöndes parton s a fényben, mely immár engedett. S a közelgő alkonyat elé egy távoli kis harangszó omlott, lágyan csengő zengésével.

— Az uram meghalt, — mondotta az asszony. — De nem rég, nem rég, — ismételte. — Azt hittem, maga is elfelejtett.

— Óh én, — felelte csendesen.

— Ön is inkább arra emlékezett, hogy nekem pénzzel tartozik,

— Én istenem, igen, — felelt sóhajtván. — Egyébre mindeddig nem volt szabad, — tette hozzá rejtett restelkedéssel.

— Nem, — erősítette az asszony.

És lassan nyújtotta a kezét. A szürke szeme mosolygott. A rózsák virultak a kalapján. Egymás mellett állottak magányosan, az alkonyban megenyhült vonalakkal, odaadón.

— Isten vele, — mondotta a tiszt. — Vajon fogom-e látni még egyszer?

— Talán.

— Ez is csak olyan véletlen találkozás volt, az utca tömegében.

— Ki tudja?

— Meg se ismert, elkerült, menekült. És nem is akar látni többé.

— Nem-e? — kérdezte kacagva.

És felsóhajtott:

— Oh, ostoba, hiszen magáért jöttem!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HOSSZÚ NAP.

A ladányi híd mentén egy ifjú pár megállott s megölelte egymást. Egészen magányosan voltak itt, gyöngéden megvonulva, elveszve s elfeledve és epedő alakjuk lágyan elmosódott a falusi alkony színeiben. Csak távolabb jártak bús szekerek tűnező körvonalakkal, szürke és bizonytalan tova-hömpölygéssel, mint az álmokképek.

— András, — rebegte az ifjú nő a hídnál — imhol kigyúlt az első csillag.

Ily költőiesen szólott s az égre pillantott föl valami fanyar sóvárgással.

Az ember is nyilván méltó akart lenni ez érzelmes noktűrnhöz. De férfias és primitív lelke hasztalan kutatott bizonyos romantikus szólásformák után s végre is beérte azzal, hogy az ifjú nő nevét ejtse ki olthatatlan ragaszkodással.

— Margit, — suttogta rajongón.

— Imhol kigyúlt az első csillag, — ismételte a nő.

Egy kevés szünetet tartott még, omlatag kis

alakjával a híd karfájának dőlve. Aztán folytatta, igen érzelmesen s valami enyhe drámaisággal, mely minden szavát sötétre füstötte:

— Most el kell mennem, oh, oh, most el kell válnunk, drága szivem.

— Igen, — felelt a drága szív lemondón, s a nő kezét szorongatta.

Mégsem váltak el rögtön. Már esteledett. A távolban bús és fáradt árnyak lebbentek tova a törpe házak mentén s az elborult akácok alatt és csendesen besiklottak egy világos küszöbön.

Egy epedő kézmozdulattal, mely nagyobbnak tűnt önmagánál, Margit feléjük mutatott.

— Ezeket is az első csillag szólítja, — mondotta enyhén s felsóhajtott.

A híd mentén vad füvek illatoztak az őszi estében. Valami távoli moraj s eltompult csengés töltötte be a csendet. A szekerek már elmaradtak ekkor. Egy csomó árny jött ismét, fáradtan és sietve. És a távoli küszöb sárgán fénylett az estben. Nagy s töredezett kőköcskái elkopva és elnyomorodva világítottak. Egy kevés moh satnyult közöttük.

— Eressz el, — szólott Margit, holott az ember már nem is igen tartogatta. — Eressz el, — ismételte — mert gondolatban nyilván holmi tragikus búcsun merengett el, izzó s fájdalmas perceken, melyek édes gyötrelmekkel szűrték át a szivét.

— Csak egy napról van szó, — mondotta az ember.

— Igen, — rebegte Margit.

— Huszonégy óráról, — magyarázta tovább, csak éppen, hogy mondjon valamit.

És eltűnődött. András eltűnődött. Nagy-Barnabás András eltűnődött. De olyan különös volt az, hogy

valami nagy űrt érzett a fejében s amint ösztönszerűleg a szívét hallgatta volna, úgy tűnt, mintha nem is dobogna. Holott egy igen nagy szál és viruló ember volt, napégette arcú, fiatal és erőteljes, egészen bölényszerű a szegény kis asszony mellett, szegény kis bús szemekkel és fekete konttyal.

Mégis úgy érezte, hogy okvetlenül mondania kell valamit. A helyzet romantikájából, a magányos híd mellől s az illatozó füvekből, az egész huszon-négyszeres elválásból lassanként kiszűrte azt, ami az agyához legközelebb esett.

— Kár, — mondotta igen egyszerűen, — nagy kár, hogy te más nemzetség vagy édes szívem, akarom mondani zsidó. Mert itt van a nyakadon az úgynevezett hosszúnap és a templomba kell menned és nem láthatlak az egész nap és koplalnod kell holnap. Miért is kell koplalnod? Ló legyen, ha értem.

— Az uramtól elváltam, talán éretted András, — felelte az ifjú nő.

És természetesen hozzátette:

— Vétkeztem, sokat vétkeztem.

Nagy-Barnabás András elragadtatva hallgatta ezt. A lelke mélyéről felszálló bizsergés jóízű kacagásban tört ki. S szóvalon ajkon csókolta az asszonyt s gyöngéden tovalódította.

— No eredj a templomba édes kis maszat szívem. És koplalj jól. Holnap este itt várlak a hidnál.

Es maga is megindult, imhol jókedvűen, nagyokat lépve. Margit szaladt. A hidon túl, a füveken túl a fapadlóra ért és sietve siklott el a törpe házak mentén, kissé kábultan és meggyötörve s egy-egy

unott szóval felelgetve amint az árnyak felismerték és köszöntgették, szegény kis szürke emberi formák, akik mind mentek a templomba s a fejüket lehorasztották.

Oh igen, a küszöb világos volt és ragyogó volt, tragikusan megrepedezve, felszántva s meghasadva mint egy ősi bejáró. A moh színe megsápadt a fényben s a körésekbe ékelődve fonott ezüstnek rémlett. Már ekkor fohászokdakt odabenn sárgás kendőkbe burkolt alakok, a formáikban megkönnyülve, körvonalaikban elmosódva, hajlongva és remegőn, mint holmi kísértetek tanácsa. Valami nagy, maró fuvallat lengte át az egészet, valami sajátságos keveréke a parázsló dohánynak és elsárgult papírnak tört elő fanyar illatokban a szintelen pad-sorok közül, az ósdi imakönyvek és avult zsoltárok feldult s megkínzott lapjairól, a templom minden zugából s szögletéből és rejtélyes mélyéről is, ahol egy csomó meggörbült s izzó elefántcsontnak rémlő gyertya alatt dús könyeket ontva, egy zord alak egyedül verdeste a mellét, beburkolózva és bűnbánásban, mely a tébolyig ragadta el.

Mások is sírtak és jajveszékelték. S olykor a csendesedő fohász, a békés imádság moráját, hirtelen, valami tragikus robaj harsogta át, amint e rajongó hívek ökölbe font kezekkel a mellüket verdesték egyszerre mind, lihegve s eliszonyodva.

— Ha Nagy-Barnabás András itt volna mellett, milyen jó is volna! — gondolta Margit. — Minden jobb volna, szebb volna és együtt imádkozhatnánk.

Ájtatos és megviselt nők között, szegény kis szürke és kopár falusi nők között ült Margit a hosszú s keskeny széksor végén, csendesen és kissé össze-

kuporodva, mint egy elázott fecske a távíródróton. Zömök, fekete kontya megsápadt a fényben és kerek barnás arcát valami fátyolos derengés öntötte el. A szemének epedő nézése és gyermekes fénylése elborult a serkedő könnyekben. A nagy fuvalat megejtette s remegő cimpákkal szívta föl magába a lappangó áhítatokat. A zaj is kábította, gyötörte s tovasodorgatta bizonyos régi hangulatokba, megszokott dallamokba, amelyekből egy-egy felejtethetlen csengés, egy múlhatatlan szó mintegy közvetlen közelségből ragadta meg a lelkét.

— Itthon vagyok, — gondolta — a létem mélyén vagyok és András egészen más valami.

És akkor hirtelen felsóhajtott s akkor hirtelen ő is imádkozott és verdeste a mellét a többiekkel és hangosan sírt a többiekkel s a fekete kontya rengett a fején. És a szomszédnői gyakran nézték és csodálták és olykor feléje hajoltak rokonszenvező bizalmatlansággal. Holott másnap is ott ült köztük a hosszú s keskeny széksor végén, csendesen s mindjobban összekuporodva és sápadozva, amint az őszi napfény omlása már-már az alkonyt jelezte a szürkülő ablakokon.

Ekkor, mégegyszer, lázasan, az egész tömeg felzokogott. A gyertyák meglobogtak, a kendők meglebbentek s egy csomó tar koponya tünt föl, negyedrészt megvilágítva, elborult s meghajszolt mártirhomlokkal, mint az avult ezüst vagy régi márvány, melynek kéklő fénylése van. A szemek, meredten, valami kérlelhetetlen üdvre szegeződtek. A végső megfeszültség emberfölötti hangviharokban tört elő s a hörgő baritonok zűrzavaros sötétjét a női sikolyok éles staccatója csillogta át, mint a vilám cikkázása a nagy puszták éjjelét. És e frene-

tikus mámor mélyén, az éhség kísértett s az éhség könyörgött már. S ekkor hirtelen a kürtzó hallatszott.

Előbb hagyta őket, hogy elmenjenek mind, hogy elvonuljanak, hogy hazaszállongjanak az estében, a megváltó csillagzat alatt. Egy percre még várt a templom mentén s a kisírt szemét törülgette. A haját átfújta a szél, hideg volt, fázott s hirtelen úgy gondolta: nem megyek. De aztán, rögtön azt mondta: oh dehogy nem megyek! Ment, ment, öt lépést ment és hirtelen megtántorodott, egy útszéli akácfának dőlt, a vonagló ajkát epedőn az égboltnak szegezte.

— Elájulok az éhségtől, — mondogatta s mohón szívta a hűvös levegőt. A feje zúgott. A két halántéka körül kínos lüktetéssel járt a vér s valami sajátságos tikkadtság zsongta a fülébe a maga gyötrő s egyhangú énekét. Az áhítattól ellágyult s feldúlt lelke mint a megsebzett madárszárny mohón kutató holmi megkönnyebbülések után s ösztönszerű epedésben szívta föl magába a távoli és illuzórius pecsenyék illatát.

— Mily rettenetes az, hogy enni muszáj — gondolta kissé elszégyenülve s kicsi lényében meg rázkódva, elsatnyulva és elepedve Nagy-Barnabás Andrásra gondolt, aki várta a hídnál. Női ösztöne, a maró kábulatban, lenyügzőve és szenvedve is, benne látta az erőt s vergődő képzeletében az András alakja szórta el az olthatatlan epedés mérgét.

— Megyek, megyek — biztatta magát lihegve és csakugyan megindult. Támolyogva s könnyedén, mint az árny siklott tova a hold fényében kéklő ösvényeken, az árkokon átbottlott, a füveken átgázolt

s hirtelen sikoltva a híd karfájának dőlt, ahol a bölény dümmögve felfogta, mint az ellesett áldozatot.

— Szivem! — mondták mindketten, de András még azt is mondta:

— Egészen lesoványodtál.

Egy kissé kacagott is s a fehér foga csilogott a holdfényben.

— Majd meghízom, — felelt Margit szelíden, — majd eszem, ma este is eszem, holnap is és most már mindig majd csak eszem, hogy tessek neked és hogy szeressél engem, drága szivem.

— No lám. Ez beszéd, — mondotta egyszerűen s a nő ajkát kereste.

De ez gyöngéden elhárította.

— A nap elmúlt, mégis csak elmúlt, — szólott szelíden — s azok, akik szeretik egymást, ismét itt vannak egymás mellett. Sokat gondoltam rád, András és az asszonyok mellettem sokat néztek engem, nyilván, mert rád gondoltam, András, így hadd mondjam Nagy-Barnabás András, mert imádom az egész nevedet.

És sóhajtott, míg folytatta:

— S mióta itt vagyok veled, már meg is enyhültem, bizony. Oh szeretni, szeretni, szeretni valami vadidegent mint te s akkor mindent elvisel az ember s azt is, ami fájdalma van, de hát lehet-e fájdalma, mondd? És azt is mondd meg, hányszor mondjam, hogy szeretlek és hogy szeretlek?

— Még sokszor mondjad, — felelt gyönyörködve. — Az egész nap nem hallottam ilyet. Az egész nap olyan buta nap volt. A főúrral früstökölttem a szőlőben, ahol szüret volt. S a főúrral ebédeltem is, mert bárányt öletett a főúr. A főúr úgy

eszik, mint egy lovas bandérium. De én, hál' istennek, birtam a versenyt vele.

— Birtad? — kérdezte rémüldözve.

És némán felvetette a fejét. Az egész nap, az egész templom, a sok gyertya s a sok szürke asszony mellette, az egész nagy tömeg hajlongva s jajveszékelve és minden illat és minden cseppje az omló viasznak s a kürtszó is a falak mélyén és a nagy vergődés és a nagy nyomor még egyszer átjárták a szívét. Az éhség marcangolta és zokogott.

— Oh istenem! Oh istenem!

És hirtelen, könnyedén s eliszonyodva, a sovány testével leoldódott az ember melléről.

— Hová még? — kérdezte ez meglepődve.

— Megyek haza.

— Haragszol?

Már alig felelt, csak ment és ment a füveken. András tűnődve nézett utána, a holdfényben nézett utána. És már nem akarta tovább törni a fejét.

— Amiért magam is nem maradtam éhen? — kérdezte mosolyogva. — De hiszen nekem más az, aki apostol, aki szent-atya úristen vagy mi az ördög.

— A szerelem nem más. A szerelem egyféle, — szólott vissza.

— Holnap? — kiáltotta reménykedően utána.

— Nem, soha többé.

És csöndesen hazavánszorgott.

LADY LAWRENCE RUBINTOS GYÜRÜJE.

E kitünő ebéd után természetesen a Morrison-féle rablásról beszélgettünk, mely szilaj eset ez időtájt roppant izgatta a kedélyeket... Az előkelő Földközy Ábel, aki a nők pártfogoltja s emellett heves moralista volt, hanyagul jegyezte meg:

— Nem hinném, hogy a rablott pénzekből a zord betyárok túlságosan meghiznának. Méltóztatik tudni, az imminens igazság . . .

— Bolond beszéd, — vágott közbe Waldorf Ákos, a szeretetreméltó házigazda, akinek anyagi lelkét igen nyers modor rejtegette. — Én nem hiszek abban, amit ön mond, kedves Ábel. Mert ön mindig téved.

— Meglehet, — felelte Ábel egyszerűen és Waldorfnéra gondolt.

— Tehát semmi imminens igazság s hasonló ostobaság, — folytatta kitünő házigazdánk. — Senki sem büntet meg semmit. E földi lét mehanikájában, a jól kigondolt és ügyesen végrehajtott büntett, mint jeles emberi akció épp oly elismerésre számíthat

mint például a termopilei ütközet vagy egyéb efajta éretnyes dolog. A lényeg mindenkor mindenben: a kitűnő operáció. Bizonyos chirurgiai műtétek sem egyebek jól elvégzett gyilkosságoknál. De tessék meghallgatni engem.

Waldorf Ákos a második szivarra gyújtott s a harmadik cock-tailt hörpintette fel. És az igen mély karosszék legmélyebb fenekére süllyedve, a következőket beszélte el nekünk:

— Ezelőtt vagy negyven esztendővel, egy bágyadt őszi este meglehetősen rossz dolgom volt. A Louvre-ban történt selyemlopás ügyében épp úgy megvádoltattam, mint a többiek, szegény kereskedő-segéd. Tíz embernek menni kellett és én voltam a tizenegyedik. Bánatosan csavarogtam akkor mindenfelé a Montmartre-en s aggódva kérdezgettem, vajjon most mi lesz velem? A lopási ügy ódiuma, mi tűrés-tagadás, megérinté ártatlanságomat: a selyembranche végképp el volt zárva ambicióim előtt. Fájdalmas lelkem megértette, hogy pályát kell cserélnem. Istenem, fiatal voltam . . . és minden keservem dacára úgy tűnt szegény fejemnek, hogy a nagy világ csak reám vár. Le kell hogy gyűrjem s meghódítsam . . .

Betértem egy kávéházba s itten szivaroztam, iddogáltam. A szomszéd asztalnál egy fiatal ember ült s ugyancsak iddogált, de jóval hevesebben mint én, mindenféle absynthokat, előbb fehéreket s zöldeket a tetejébe. Gondoltam, neki is valami bánata lehet. És bús sorsunk e közös vonása, mint varázslatos s enyhe vigasz járta át a szívemet.

— Jó estét, — mondtam szívélyesen.

A fiatal ember nem felelt. Előbb megnézett, kicsit mustrált s mintegy számot adott magának a

látásom okozta impressziókról. Aztán megszólalt a következő, kissé különös formában:

— Az ön arcéle, uram, bár az orr helyén némi túlsuffoltság tapasztalható, elég rokonszenves. Az is meglehet, hogy koponyája ész dolgában elég jól van berendezve. Talán the first comfort, ahogy a csatornán túl mondják. Tehát kérdem uraságotól: hogyan vélekedik ön például egy tömör rablógyilkosságról, végrehajtva a Chopin modorában?

— A Chopin modorában? — ismételtem kissé meghökkenve.

— Már tudniillik könnyedséggel, graciózus sebességgel, az emberi hangszeren való finom, de biztos elsikklassal. Megremegtető s egészen halkán elhangzó végakkordok . . .

— Szóval, hogy e virtuóz játékot senki meg ne hallja . . .

— Úgy van, — hagyta jóvá a fiatal ember s most már az én impressziómat kutatva, egy ideig hallgatott. Aztán, valami igen sajátságos, úgyszólván buzdító akcentussal kérdezte:

— Tehát?

— Tehát . . . de vajjon mit mondjak önnek? A Chopin modora, legalább amennyire én a dologban informálva vagyok bizonyos ijesztő regények és napi hírek olvasásából, aligha alkalmazható . . . Az úgynevezett tömör rablógyilkosságot egészen másképp képzelem.

— No nem bánom — felelt a fiatal ember igen élénken és közelebb került hozzám. — Parancsol talán más modort?

— Én istenem . . .

— A Bach Sebestyénét például, némi imádsá-

gos ünnepélyességgel, vagy talán a Wagnerét, mély és tompa ütésekkel? . . . Lord Lawrenceról van szó.

A fiatal ember újra hallgatott, iddogált s ábrándos tekintetét elmélyíté a zöld itálnak fenekén. Aztán barátságosan megfogva a kezemet s egészen nekikeseredve szólott, olyan különös, megremegtető hangon, mely gyötrődve adta vissza a bensők kínos hullámozását:

— Érti-e ön ezt a sajátságos dolgot? Két hosszú esztendeig voltam a Lawrence grófi pár inasa, alázatos és hű cseléd. A gróf is, a lady is, imádandó jósággal, mondhatnám előzékenységgel voltak irá-nyomban. Szabad kimenő minden este egy-egy órára, hogy a kicsi sweethart el ne únja magát; a bérem állandó megjavítása, a jelentéktelen, bár boszantó incidensek türelmes és előkelő elnézése; egynémely eltűnt chambertin-palackok, calville-almák vagy illatos Vallé-k sohasem kerestettek s amikor legutóbb Lady Lawrence asztaláról eltűnt ama rubintos gyűrű, amelynek szakasztott mását, nagy ékszerkedvelő létemre, a kis ujjamon hordom, csak olyan petyhüdt vizsgálat folyt, lomha keresgélés és semmi följelentés, mit mondjak önnek, nobilesse oblige... Ha lemészárolom vala ez embe-eket, meglehet, hogy csupa finomságból talán nem is ellenkeznek. Ime, ezért hagytam ott őket tegnapelőtt este a zongora-teremben, egészen hirtelen, a Bach fugája előtt . . . Éreztem, hogy el kell men-nem, mert különben megölöm mind a kettőt . . .

— No jó . . . de minthogy elment — próbál-tam megnyugtatni a szerencsétlen fiatal embert.

— Minthogy elmentem, igen — felelte rám-meredve — ha ezzel aztán vége is lehetne! A baj az, hogy visszavágyom . . .

— Csak nem!

— Legyőzhetetlenül visszavágyom.

Már ekkor, rejtetten, egy csöppet lelkendezett s ittas szemekkel bámulta a gyűrű heves rubintját, a vérvörös vizeket. Aztán, támoltyogva, fel is állott, le is ült újra, mint aki még nem mondott el mindent, vergődő lelkét nem sírta el egészen a kávéházi asztal mellett, a földi nyomorok útszélén, ahol velem, ismeretlennel, összetalálkozott.

— Az ő hibájuk! Az ő hibájuk! — ismételte amolyan lázas nyugalommal, mely semmi jót nem jelentett. — Én küzdöttem. Mi mindent elnéztem nekik, mi mindent megbocsájtottam, uram teremtőn, mi mindent! A fájdalmas ellentétek egész nagy világát, miközben az én nyomoruságom az ő életök tündértükrében pillantotta meg magát. Amikor Lord Lawrence az epsomi derbyre nyergeltetett és ezreket fogadott, én egy omnibusz tetején döcögtem az auteuil-i lóversenyre; amikor táviratilag a richmondi vadászkastély befűtését rendelte el, én néhány koksz-darabot raktam nyöszörgő kemencém tüzére; mikor egy Gainsbouroughot vásárolt, én egy angol revueből vagdaltam ki silány asszonyfejeket s bár a Lady Lawrence selyemharisnyáiból szorgalmasan vittem a kicsi sweethartnak, az illúzióm mégis siralmasan hitvány volt. De ha be is értem vele, aminthogy be kellett érnem, minden hűségem és bocsánatom, utánczásom és elnézésem maró haraggá változott a zongora-teremben, a ropant Stainway előtt... Ah, itt megakadtam. Ez volt a zord határ, a nagy fal. Igaz, ellestem mindazt, ami műértő ajkaiakról lepergett, egynémely Bach-fuga, Chopin-etude vagy ballada eljátszása közben. Miként ők, magam is rebesgettem: smorzando,

ritordando!.. De e nagy zenék, e jajveszéklő hanghullámok mint vad orkán s tüzes lehellet hasoggatták át a szívemet és lenyűgözött, alárendelt, silány szolgálai voltom tudata a megtébolyodásig marcangolt. Agyvelőm legrejtettebb mélyén rettetes hév kerekedett, a hajszálaim tövében valami kinzó zsibongás: a nyomorútlak együtt zongoráztak! S ez érces, szilaj, féktelen zengések míg át-rezegték bennem, már-már fuldokoltam: úgy tet-szett, hogy a lelkem valami örvényre nyílt. E remek-művek dalos szédülete, az ő lappangó titkuk s valami nagy rettenet, bennem is a legnagyobbat támasztá fel, az önmagam rejtélyét, egy egész rémes világot: a gyilkosság féktelen ösztönét, S így lett végső ellentétképpen a nagy művészet szilaj öldökléssé, a Chopin-modor villámsebes beretvametszéssé s a Wagner-stil tömör ledorongolássá, talán egy zömök kalapáccsal...

— Ez valóban különös dolog. Semmit sem lo-phatván el a lord és lady harsány zongorázásából, tehetetlen epekedése a gyűlöletig exaltálódott...

— A gyűlöletig, mit tudom én, a halálig, a halál véres játékáig! Lehetséges-e egészen precize megmagyarázni e zord eset misztériumát? S vajjon megfejtetem-e én azt, ami velem történt? Csupa kétely, homály, ingadozás minden. Chopin! Schumann! s a többi zsványok! De hát olyan való-szinűtlen az, hogy érzelmi világukból éppen a leg-vadabb hevületek ragadták meg a szívemet és rette-netes kedélyhullámmzásuk a téboly ékes tulipánvirág-ját hajította felém? Olyan valószínűtlen az, hogy az ő legtitkosabb gyötrelmeiket, kétségbeesetten rejtett, gaz indulataikat fogta fel és őrizte meg finom érzékenységem, míg hallgattam a műveiket, hosszú

éveken át, napról-napra . . . A Bach Sebestyén lelke! de hiszen ez nem tréfa uram! Vajjon az ő alkotó zsenije, rejtelmes reflexhatásképpen nem válthatta ki az én lelki életem zűrzavarából, tévelygő éjszakájából a nagyszerű gonoszság zsenijét? Mit gondol ön?

Őszintén szólva, semmit sem gondoltam. Az idő mulott, éjszaka lett, a kávéház gázlámpása el-elsápadt időnként. De a bűn heves gerjedésének e szokatlan oknyomozása kapcsán a Louvre-beli selyemlopások jutottak eszembe és világgá menesztett társaim érdekében ime magam is keresgéltem bizonyos rendkívüli indokokat, rendkívüli szomszédom bűvkörében. Elfáradtam, kissé el is keseredtem, talán aludtam is egy csöppet . . . Később, amikor a távozó pincérhad zshivajára hirtelen felocsudtam s a pirkadó hajnal ösztönszerű érzésében meg is borzongtam, szegény meggyötört lélek, — a fiatal ember már messze járhatott. Mert lord és lady Lawrence csakugyan meghaltak, legyilkolva mind a ketten.

. . . A szeretetreméltó házigazda, a kitűnő Waldorf Ákos befejezte ezen zamatos előadását. Hanyagul s igen előkelően egy pohár pezsgőért kiáltott, de mosolygó tekintete hirtelen elkomorodva meredt az inas arcába, míg ez, valami ujdonsült szegény bamba legény, hozta az italt feléje.

— Kitűnő történet — véleményezte Földközy Ábel némi fanyarsággal — bár nagy mértékben erkölcstelen és éppenséggel semmit sem bizonyít. Ha e negyven év előtti gyilkosok büntetlenül meg is hízhattak a tömérdek angol pénzekből, azért a Morrison-rablás tetteseit még sorra felköthetik mind.

— Mit tudja ön azt! — csattant ki nyersen kitűnő házigazdánk izmos jobb karjának egy szo-

katlanul heves mozdulatával, mintha a rideg moralistát elakarná röpíteni magától. S e pillanatban, a keze remegésén, sebesen, mint a villám, valami égő vörös fény cikkázott át, egy ékkő csillogása. A lady Lawrence rubintos gyűrűje, — gondoltuk mindannyian, magunk se tudva mért. És sokáig csönd volt körülöttünk.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

PESTI MESE.

Egy törpe szobában volt, a szoba végében, ahol egy szegény, kis asszony ült, felborzolt, barna hajával. És csöndesen sírt, ámbár olykor sikoltozott is és ijedten hallgatódzott, amikor némi zaj támadt a falak mögött, ahol a korhadt falépcső kúszott fel az éjben.

Mert éjszaka volt s a hold sütött az ablakon. És a szegény kis asszony, a felborzolt, barna hajával várta vissza az embert, aki nagy zajjal szokott volt jönni a lépcsőn s különben is igen heves ember volt.

A hold sütött mereven és zengzetesen, mint egy ezüst hárfa. A padlón is, az ablak előtt, széles vonalzással, ezüst húrok pengtek a fénytől. Holott nagy csend volt, csak az asszony sírt és sikoltozott olykor és a barna haját még jobban felborzolta, amint a két kezével végigremegett rajta igen két-ségbeesetten.

Valami nagy szomorúság volt itten. Az asszony előtt egy bölcső állott. S a bölcsőben, holmi eltö-

rött játékszer mellett, egy poronty kis gyermek feküdt holtan.

Nem rég halt meg. De amint meghalt, valami különös rémület támadt körülötte: a színek és formák elváltozása s a mennyei merevség. Gyöngéd, vonzó, ragaszkodó és hű volt a halálban, amellet, hogy merőben közönyösnek tűnt. Megkönnyülve és megfinomulva, szegény, kis tökéletlen munkásféreg, régi nyomorok sarja, valami megejtő disztinkciót nyert. A fejének, azokkal a vékonyka, majdnem fehéres szőkeségű fürtökkel, holmi rejtélyes dicsősége támadt. Valami különös presztizs lebegte körül, viasz, narancs és elefántcsont árnyalatokkal. A szeme le volt csukva. De imhol, már elmélyedve, azt az ijesztő és lágy mélységet sejtette, ahová a fény örökre elvonult. Az orra megenyhült, a cimpák elborultak s az ajka, egészen vékony és tünedező ajka egy lilaszínű cérnaszálhoz hasonlított. És valami nagy, súlyos levegő volt rajta az egészen.

Az asszony felállott s közeledett. Előbb az ablakhoz ment, kinézett. A haját átszűrte a fény s a sápadt arcában csak a szemek éltek elgondolkodva s megriadva. Az udvart látta s a nagy falakat szemközt a sötétben. Még éjszaka volt s máris felszerelődtek valahol a szomszédban. Egy meginduló szerkér zaja hallatszott, egy hang szólott messziről. A környék, az egész vidék szunnyadó melankóliáját valami megfoghatatlan nyugtalanság kísértette s az alvók mozdulatlanságán a közelgő virradat érezhetővé vált. Az udvar mélyén, egy régi kút vízcseppeket pengetett lankadatlanul. Valami különös és nagy epedés volt minden. S bizonynyal voltak, akik most, még egyszer, szerettek. Ez volt a végső álom: holmi gyönyörűség e bánatos életben. Mert aztán

neki kellett dőlni a napnak és megindulni ismét a nyomornak.

Még néhány perc telt el s máris motoszkált valaki az udvaron. Egy ajtó csapódott be, valami rézedény csengett a régi kút körül. Bizonytalan s fátyolszerű ébredés volt, halkan tovasikló árnyakkal. A holdfény is elborult. Sötét és hideg hajnal volt.

Már akkor minden könnyét elsírta, a lelke elapadt. Szegény, elhervadt asszony alig bírta már. Mintegy le volt aratva, ki volt szakítva önmagából. A holt gyermek úgy hullott le a szívéről, mint az utolsó gyümölcs a fáról.

Az ablakot kinyitotta s leszólt a csendben :

— Maga az, Antalné ? — kérdezte.

— Én vagyok, lelkem. Jó reggelt. Kicsit mosogatok, lássa, aztán megyek a vásárra.

— Antalné, talán nekem is hozna a vásárról valamit, mondja.

— Hát persze. Csak tudnám, mit hozzak lelkem ? Káposztát tán ?

— Nem. De jöjjön közelebb ide az ablakhoz, ha akar oly szíves lenni. Jöjjön közelebb, kérem, Antalné.

— Jövök.

A falak mentén elsuhant, az ablak alá ért. Akkor a másik leszólt, inkább súgta :

— Virágot hozzon nekem s egy koporsót is hozzon.

Antalné felmeredt a fehér arcával. S amint a másik nézte s lassanként megszokta a homályt, már látta is ezt a fehér arcot egy nagy húsos orral benne, mely megnyúlt a részvétben. Egy percig hallgattak. A virág és koporsó ott volt köztük a levegőben, a sötétben, a hajnalban. S a régi kútban

egyre pengett a víz s odakünn szekerek jártak zörögve.

— Oh, lelkem, jaj! — mondotta Antalné. — Hogy nem is kérdeztem! Hát csakugyan vége, Petukának?

— Vége, — felelte.

— Meghalt?

— Meg.

— Egészen bizonyos?

— Már hideg. És már hallgat. Egészen bizonyos.

— Hozok virágot, persze, hogy hozok. De már koporsó az nem kell, higgye el. Azt majd hoznak azok, akik elviszik Petukát. Lám, lám, szegény, kis Petuka. Szegény, kis, fáradt lelke volt annak. Az Isten nyugosztalja.

Azzal ismét elsuhant s a falakat súrolva a kúthoz ért. A víz nagyokat loccsant. De a másik, az ablakból, utána szólott:

— Nagyon félek ám, Antalné. Nagyon félek ám.

— Csak nem! — csattogta vissza. — Jaj, de-hogy is féljen. Nem bánt már az, aki meghalt.

— Nem bánt, nem, tudom. Hogy is bántana, hiszen olyan csendes, olyan csendes. Vajha bántana, meg is cibálná a hajamat, akkor még élne.

— Talán jobb is szegénynek, hogy meghalt. Ha az ember elgondolja, micsoda szép, nagy kert lehet odaát . . . Még tán örülhet is neki, hogy ott fog játszani a magas zöld fűben, a fehér csigák közt.

— Hogy örüljek, szent Isten, ki tudna örülni ilyenkor! Holott neki jobb, persze. Neki jobb. Nekem rosszabb. Az én gyermekem volt, a tulajdon, édes gyermekem, Antalné.

Egészen csendesen mondotta ezt, panasz nél-

kül, valami hideg zengzetességgel, amint kissé felemelt fejével, egészen ösztönszerűleg az eget kereste.

— Mindegy már, — felelte Antalné a vizet csapkodva. — Kár, kár, de azért mégsem a világ vége ez. Aki fiatal, annak még lehet gyermeke, ha éppen kívánja. Ménkü ebbe a vízbe. Olyan hideg, mint a jég.

— De félek ám, Antalné, mondom, — folytatta az asszony, egy nagyot sóhajtva. — Az uramtól félek, aki jön haza, részegen bizony.

— Az ám, — szólott Antalné, megilletődve. — Mikor elment hazúlról reggel, még élt Petuka, mi? S hogy jön haza estére, hát ott fekszik holtan.

— Az Isten csapása. Mit csináljak? Mikor az orvos is elment mellőle! Egészen csendesen ment el mellőle s egy szót se szólott. Tudta az már, hogy vége szegénynek.

Elhallgatott, várt, figyelt. Az utcáról kemény és ténfergő lépéseket hallott.

— Maga sír, lelkem? — kérdezte Antalné, hogy hirtelen csend lett az udvarban.

— Nem sírok már, — felelte, — nem tudok már. Csak félek és várok. Azt hiszem, nagyon megver az uram, talán agyon is ver. Nem is az a baj, hogy agyonver. Csak az, hogy nagyon fáj addig, amig elnyúlik bele az ember. Úgy van az, hogy nem a halált bánom én, csak az ütlegektől félek. Aztán tudom, meg is bánná, ha megölné.

— Meg ám. Hiszen a bolondja magának. Nagyon szereti magát, lelkem.

— Nem szeret már.

— Hogy lehet az, ha megveri?

— Nem úgy ver ám, tudja, szenvedélylél. Ott hágy aztán magamra. Csak éppen, hogy megvert.

Ekkor, hirtelen, az udvar mélyén egy rekedt csengő szólott. És rögtön a kaput is megzörgették.

— Itt van, — szólott az asszony megre megve.

— Itt hát, — felelte Antalné, kissé riadtan. — Ki kell, hogy nyissam a kaput. Be kell, hogy ereszszem. Mindegy.

— Be kell, hogy eressze, persze. S ott kell, hogy tartsa magánál, Antalné.

— Nálam? — kérdezte tétován. — Én mennék a vásárra.

— Csak egy órára, Antalné. Míg megvirrad egészen. Míg itt lesznek az emberek, akik jönnek Petukáért. Azok, mind erős emberek bizonynyal, akik jönnek Petukáért. Majd megvédenek, majd lefogják. Nem is olyan vad ember az, Antalné. Reggelre minden jó lesz, ha ott tartja magánál.

— Nálam? — ismételte még egyszer s megindult.

A csengő egyre siránkozott s már dőngették a kaput.

— Nagyon hálás leszek Antalné, — szólott utána, halkán s biztatón. — Nagyon hálás. Egy kis pénzem is van, a magáé lesz, Antalné, a selyemkendőm is a magáé lesz. Nagyon hálás leszek, Antalné.

Aztán várt, figyelt s hirtelen fellélekzett mintegy megváltva s lecsendesedve. Becsukta az ablakot, eljött a bölcsőhöz, mosolyogva. Még egyszer meg nézte Petukát a kora szürkületben. És felsóhajtott:

— Egészen fehér, — mondotta alázattal.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

TARTALOM.

	Oldal
Az isteni kert	1
Két kék szem	10
Egyszerű történet	17
Alice, a jó gyilkos	23
A két Róza	34
Ivanhoé	41
A gatályi kastély	48
A nagy vág	55
Az idegen	77
King John	83
A mások boldogsága	91
Lord Wendesley	97
A Grosvenor-ostor	106
A két nővér	120
Falusi tájkép	125
Manyuka	130
Az idegen nő	137
A rossz gyönyör	144

	Oldal
Különös történet --- --- --- --- --- --- --- ---	151
Mámor --- --- --- --- --- --- --- ---	156
Rozalinda --- --- --- --- --- --- --- ---	162
Az emlék --- --- --- --- --- --- --- ---	168
Hosszú nap --- --- --- --- --- --- --- ---	174
Lady Lawrence rubintos gyűrűje --- --- --- ---	182
Pesti mese --- --- --- --- --- --- --- ---	190

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NYUGAT

SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

FŐSZERKESZTŐ IGNOTUS

SZERKESZTŐK

FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ

MEGJELENIK
MINDEN HÓNAP
1-ÉN ÉS 16-ÁN

ELŐFIZETÉSI ÁRA
EGY ÉVRE 20 K, FÉLÉVRE 10 K, EGYES SZÁM
ÁRA 1 KORONA

KIADÓHIVATAL : VIII., RÁKÓCZI-UT 9. SZÁM
TELEFON 174—24.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A NYUGAT KIADVÁNYAI:

ADY ENDRE: Vér és Arany. Versek. Második kiadás.
Ára 3 korona.

Szeretném, ha szeretnének. (Legújabb versek.) Ára 3 korona.

Novellák. Ára 3 korona.

AMBRUS ZOLTÁN: Kultúra füzértánczczal. Elbeszélés.
Ára 3 korona.

BABITS MIHÁLY: Levelek Irisz koszorujából. (Vers.) Ára 3 korona.

BALÁZS BÉLA: Doktor Szélpál Margit. (Dráma.) Ára 3 korona.

ELEK ARTUR: Poe Edgar. Két tanulmány. Ára 3 korona.

GELLÉRT OSZKÁR: Deltánál. (Vers.) Ára 2.50 korona.

HATVANY LAJOS: Én és a könyvek. Ára 3 korona.

HELTAI JENŐ: Írók, színésznők és más csirkefogók.
(Novellák.) Ára 3 korona.

IGNOTUS: Irodalmi tanulmányok. Ára 4 korona.

Napraforgó. Versek. Ára 2 korona.

F. KAFFKA MARGIT: Csendes válságok. (Novellák.) Ára 3 korona.

KEMÉNY SIMON: Lamentációk. (Vers.) Ára 2 korona.

LENGYEL GÉZA: Véletlenek. (Novellák.) Ára 3 korona.

LENGYEL MENYHÉRT: Taifun. (Dráma.) Kötve, ára 4 kor.

LESZNAI ANNA: Hazajáró versek. Ára 2 korona.

MÓRICZ ZSIGMOND: Hét krajcár. (Elbeszélés.) Ára 3 kor.
Sári biró. (Vigjáték.) Ára 2.50 kor.

SZOMORY DEZSŐ: Az isteni kert. Novellák. Ára 4 kor.

A NYUGAT könyvkiadóhivatala

BUDAPEST, VIII., RÁKÓCZI-UT 9.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ára 4 korona.

